

**TC
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI
İKTİSAT YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BANKA BİRLEŞMELERİ
TÜRKİYE İÇİN BİR DEĞERLENDİRME**

**NUR IŞIK
710026**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. FERİDE DOĞANER GÖNEL**

**İSTANBUL
OCAK, 2008**

TC
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI
İKTİSAT YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BANKA BİRLEŞMELERİ
TÜRKİYE İÇİN BİR DEĞERLENDİRME

NUR IŞIK
710026

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih:
Tezin Savunulduğu Tarih :

Tez Oy birliği / Oy çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

Unvan Ad Soyad

İmza

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Feride DOĞANER GÖNEL
Jüri Üyeleri : Doç. Dr. Ensar YILMAZ
Yrd. Doç. Dr. Kasım EREN

İSTANBUL
OCAK, 2008

ÖZ

BANKA BİRLEŞMELERİ TÜRKİYE İÇİN BİR DEĞERLENDİRME

**Nur IŞIK
Ocak, 2008**

Bu çalışmada bir tür şirket birleşmesi olan banka birleşmelerinin türleri, banka birleşmelerini anlatan hipotezlerle açıklanmış olup, yapılan birleşmelerin sonrasında oluşabilecek sonuçlar araştırılmıştır. Dünyada bankacılık sektörünü birleşmelere yönelten sebepler irdelenmiş, yaşanan birleşmeler nedenleri ve sonuçları bakımından incelenmiştir. Türkiye’de yaşanan birleşmeler de yıllar itibariyle araştırılmış olup, yapılan birleşmelerin sonuçlarının ne kadar ve hangi koşullarda başarılı olabileceği konusunda sonuç alabilmek için önemli birleşme faaliyetleri araştırılmıştır. Dünyada yapılan birleşmelerin gelişmekte olan ülkelerde yaşanan krizlerden sonra mali yapıdaki bozukluk nedeniyle yapıldığı, gelişmiş piyasalara ise pazar payını artırma, rekabet gücünü artırma, ölçek-alan ekonomilerinden yararlanma gibi nedenlerle yapıldığı sonucuna varılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda gelişmekte olan ülkeler arasında olan Türkiye’de de birleşmelerin, genellikle yaşanan krizlerden sonra devlet müdahalesiyle bankaların mali yapılarındaki bozukluk nedeniyle yaşandığı, 2001 yılından sonra özel bankaların pazar payını artırma, rekabet gücünü artırma gibi nedenlerle devlet müdahalesi olmadan birleştiği görülmüştür ve yapılan bu birleşmelerin sonuçlarının devlet tarafından yapılan birleşmelere göre daha başarılı olduğu tespit edilmiştir. Hazırlanan bu tezde konu ile ilgili teorik çalışmalardan yararlanılmıştır.

Anahtar kelimeler: Banka, birleşme, dünya, ülke, kriz.

ABSTRACT

BANK MERGERS STUDY FOR TURKEY

**Nur IŞIK
January, 2008**

This study explains types of bank mergers that are kinds of company mergers through theses describing bank mergers, while consequences of mergers were also investigated. The study also examines the reasons to drive the global banking industry to mergers, and provides an analysis of sample mergers along with their causes and consequences. Mergers having taken place in Turkey were researched across many years, focusing on major merger activities were to explore the extent and conditions under which such mergers can be successful. It was concluded that mergers take place in developing countries in order to help overcoming financial disorders in the aftermath of financial crises, while in the developed countries, mergers usually express the desire to increase market shares, raise the competitive strength and to benefit from economies of scale and region. The research disclosed that in Turkey, which is a developing country, mergers usually took place after crises due to breakdown of the banks' financial structures despite state intervention. However, after 2001, private banks merged without state intervention due to reasons such as increasing market share and competitive strength, and it was determined that mergers carried out without state intervention were more successful than those with state intervention. Theoretical studies on the subject were also referred during the preparation of this thesis.

Key words: Bank, merger, world, country, crise

ÖNSÖZ

1980’lerden sonra dünya ekonomisinde yaşanan gelişmelerin, teknoloji alanındaki hızlı gelişiminin etkisi dünya ekonomisinde ve özellikle bankacılık sektöründe değişime neden olmuştur. Finansal piyasalarda yaşanan değişimlerden sonra banka birleşme ve satın almaları yoğun olarak yaşanmaya başlanmıştır. Bu çalışmada banka birleşmelerinin dünyadaki trendi incelenerek Türkiye’deki örnekleri de araştırılmıştır.

Bu çalışmada benden desteklerini esirgemeyen Danışman Hocam Doç. Dr. Feride DOĞANER GÖNEL’e değerli yorumlarından dolayı teşekkürlerimi sunuyorum.

İstanbul; Ocak, 2008

Nur IŞIK

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖZ	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
KISALTMALAR	x
1. GİRİŞ	1
2. ŞİRKET BİRLEŞMELERİ	3
3. BANKA BİRLEŞMELERİ	5
3.1. Banka Birleşmelerinin Türleri	6
3.2. Banka Birleşmeleri Üzerine Teoriler ve Farklı Yaklaşımlar	8
3.3. Banka Birleşmelerinin Sonuçları	20
4. DÜNYADA BANKA BİRLEŞMELERİ	26
4.1. Dünya’da Banka Birleşmeleri Tarihine Genel Bakış.....	29
4.2. Dünya’da Bankacılık Sektörünü Değişime Zorlayan Nedenler.....	30
4.3. Dünya’da Banka Birleşmelerinin Nedenleri	39
4.4. Dünya’da Seçilmiş Ülkelerde Banka Birleşmeleri	41
4.4.1. ABD	41
4.4.2. Avrupa ve İngiltere	45
4.4.3. Japonya.....	54
4.4.4. Gelişmekte Olan Ülkeler.....	57
5. TÜRKİYE’DE BANKA BİRLEŞMELERİ	62
5.1. Türkiye’de Bankacılık Sektörünü Değişime Zorlayan Nedenler.....	71
5.2. Türkiye’de Banka Birleşmelerinin Nedenleri	76
5.3. Türkiye’de Banka Birleşmeleri Üzerine Birkaç Örnek.....	78
5.3.1. Anadolu Bankası ile Türkiye Emlak ve Kredi Bankası Birleşmesi	79
5.3.2. Turizm Bankası ile Türkiye Kalkınma Bankası Birleşmesi.....	81
5.3.3. Osmanlı Bankası ile Garanti Bankası A.Ş.Birleşmesi	83
5.3.4. Yapı ve Kredi Bankası ile Koçbank Birleşmesi.....	87

6. SONUÇ.....	93
KAYNAKÇA	96
EKLER.....	99
Ek 1. Türkiye Cumhuriyeti’nde Kronolojik Olarak Banka Birleşmeleri	99
Ek 2. Garanti Bankası Birleşme Öncesi ve Sonrası Dönemde Sektör Payı (milya TL)	101
Ek 3. Garanti Bankası Birleşme Öncesi ve Sonrası Dönemde Bilanço Yapısı (milya TL).....	102
Ek 4. Garanti Bankası Birleşme Öncesi ve Sonrası Dönemde Rasyolar (%)... 103	
Ek 5: 31.12.2000 İtibariyle Aktif Büyüklüklerine Göre Banka Sıralaması	104
Ek 6. 31.12.2001 İtibariyle Aktif Büyüklüklerine Göre Banka Sıralaması.....	106
Ek 7. 31.12.2002 İtibariyle Aktif Büyüklüklerine Göre Banka Sıralaması.....	108
Ek 8. YKB Birleşme Öncesi ve Sonrası Dönemde Sektör Payı (bin YTL)	110
Ek 9. YKB Birleşme Öncesi ve Sonrası Dönemde Bilanço Yapısı (bin YTL).111	
Ek 10. YKB Birleşme Öncesi ve Sonrası Dönemde Rasyolar (%)	112
Ek 11. 31.12.2005 İtibariyle Aktif Büyüklüklerine Göre Banka Sıralaması....	113
Ek 12. 31.12.2006 İtibariyle Aktif Büyüklüklerine Göre Banka Sıralaması....	115
Ek 13. 30.06.2007 İtibariyle Aktif Büyüklüklerine Göre Banka Sıralaması....	117
ÖZGEÇMİŞ.....	119

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 4.1: Diğer Ülkelerde Yıllar İtibariyle Banka Birleşme Ve Satın Almaların Sayısı (1980-2006).....	27
Tablo 4.2: Dünya Genelinde Tüm Sektörlerde Yapılan Birleşme ve Satın Alma Faaliyetlerinin Sayısı (2007).....	28
Tablo 4.3: Dünya Genelinde Bankacılık Sektöründe İlk 5'e Giren Duyurulmuş Henüz Gerçekleşmemiş Anlaşmalar (2007).....	29
Tablo 4.4: ABD'de Yıllar İtibariyle Yapılan Banka Birleşme ve Satın Almalarının Sayısı (1980-2006).....	42
Tablo 4.5: ABD'de Bankacılık Sektöründe Duyurulmuş Henüz Gerçekleşmemiş Anlaşmalar (2007).....	43
Tablo 4.6: Avrupa Bankacılık Sektörü, Banka Sayıları ve Gelişimi (1980-1999) .48	48
Tablo 4.7: Avrupa'da Bankacılık Sektöründe Duyurulmuş Henüz Gerçekleşmemiş Anlaşmalar (2007).....	50
Tablo 4.8: Avrupa'da Yapılan Birleşme ve Satın Alma Anlaşmalarında Yer Alan En Önemli Yatırım Bankaları (2007).....	51
Tablo 4.9: İngiltere'de Bankacılık Sektöründe Duyurulmuş Henüz Gerçekleşmemiş Anlaşmalar (2007).....	53
Tablo 4.10: Japonya'da Yapılan Birleşme ve Satın Alma Anlaşmalarında Yer Alan En Önemli Yatırım Bankaları (2007).....	56
Tablo 4.11: Japonya'da Bankacılık Sektöründe Duyurulmuş Henüz Gerçekleşmemiş Anlaşmalar (2007).....	56
Tablo 5.1: Türk Bankacılık Sektöründe Piyasa Yoğunlaşması (2001).....	66
Tablo 5.2: Türk Bankacılık Sektöründe Piyasa Yoğunlaşması (2002).....	66
Tablo 5.3: Türk Bankacılık Sektöründe Piyasa Yoğunlaşması (2003).....	67
Tablo 5.4: Türk Bankacılık Sektöründe Piyasa Yoğunlaşması (2004).....	67
Tablo 5.5: Türk Bankacılık Sektöründe Piyasa Yoğunlaşması (2005 Ocak-Ekim)67	67
Tablo 5.6: Türk Bankacılık Sektöründe Piyasa Yapısı (1999-2005).....	68
Tablo 5.7: Türk Bankacılık Sektöründe Piyasa Yoğunlaşması (2006).....	68
Tablo 5.8: Türk Bankacılık Sektöründe Piyasa Yoğunlaşması (2007 Ocak-Haziran).....	68
Tablo 5.9: Türk Bankacılık Sektöründe Piyasa Yapısı (2006-2007).....	69
Tablo 5.10: Anadolu Bankası – Emlak Bankası'nın Birleşme Öncesi ve Sonrası Durumu	80
Tablo 5.11: Anadolu Bankası ve Emlak Bankası'nın Birleşme Öncesi Sorunlu Kredi Oranları (%)	81
Tablo 5.12: Turizm Bankası'nın Kredi Alacakları	82
Tablo 5.13: Turizm Bankası'nın Çeşitli Göstergeleri (milya TL).....	82
Tablo 5.14: Türkiye Kalkınma Bankası'nın Çeşitli Göstergeleri	82

Tablo 5.15: Garanti Bankası’nın Birleşme Öncesi ve Sonrası Şube ve Personel Verimliliği	85
Tablo 5.16: Yapı ve Kredi Bankası ve Koçbank’ın Birleşme Öncesi ve Sonrası Şube ve Personel Sayısı	89
Tablo 5.17: Yapı ve Kredi Bankası’nın Birleşme Öncesi ve Sonrası Şube ve Personel Verimliliği	89

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 3.1: Banka Birleşmelerinin Türleri.....	8
Şekil 3.2: Sektördeki Kredi Gücüne Sahip Bankanın Kâr Maksimizasyonu	13

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ATM	Otomatik Vezne Makinesi (Automated Teller Machine)
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
TBB	Türk Bankalar Birliği
TMSF	Tasarruf Mevduatı ve Sigorta Fonu

1. GİRİŞ

Bankacılık finansal aracılık hizmeti olup, bankalar ekonomideki parasal tasarruf sahipleri ve fon ihtiyacı olanlar arasında aracılık etmektedir. Fona ihtiyacı olanlar ve fon sahipleri, yapılan işlemlerdeki çeşitliliğin fazla olması nedeniyle bankalara ihtiyaç duymaktadır. Şöyle ki; fon sahiplerinin ve fon ihtiyacı olanların farklı tutarlardaki fona sahip olması veya ihtiyacı olması ya da fon sahibi ve fona ihtiyacı olanların vade konusunda beklentilerinin uyumsuz olması ve daha da önemlisi tarafların birbirlerini yeterince tanımadığını düşündüğümüzde, banka gibi aracılık hizmeti verecek bir kuruma ekonomide ihtiyaç olduğu açıktır. Bunun dışında bankaların kredi verdikleri fon ihtiyacı olan birey ya da işletmeleri, kredinin sorunlu hale gelmemesi için sağlanan fonun verimli alanlarda kullanılması gibi yönlendirme işlevi de vardır.

Bankaların en eski işlevleri olan mevduat toplama ve kredi verme faaliyetlerine ihtiyaç duyuldukça yenileri eklenmiş olup bankalar günümüzde verdikleri gayri nakit kredilerle de işletmelerin ulusal ve uluslararası piyasalarda iş yapabilmelerine imkân sağlamaktadır. Yaşanan globalleşme ile birlikte bankalar da, diğer ülkelerin ekonomilerinde olan değişikliklerden etkilenmektedir.

1980’lerde dünya ekonomisinde önemli değişiklikler yaşanmış Bretton Woods sisteminin çökmesiyle başlayan durgunluk sonrasında borsa krizinin de etkisiyle serbestleşme (deregulation) dönemi başlamıştır. Piyasalarda faiz oranları yükselmiş, bundan etkilenen bankaların sorunlu kredi hacimleri artmıştır. Bu yaşananlar sonrasında bankaları birleşme ve satın almalara götürecek tüm dünyada bankacılık sektöründe yapısal birtakım düzenlemeler yapılmıştır.

Bu çalışmanın amacı bankaların birleşmesine neden olan faktörleri açıklayarak birleşmelerin sonuçlarını değerlendirmektir. Çalışmanın ikinci bölümünde şirket birleşmelerinden bahsedilmiş olup birleşmenin benzer diğer kavramlardan farkı anlatılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde bir tür şirket birleşmesi olan banka birleşmelerinin türleri kısaca açıklanmış olup birleşmeler üzerine ortaya atılan hipotezler açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca birleşmeler sonuçları bakımından da irdelenmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde ise, dünyada yapılan birleşme ve satın alma faaliyetleri tarihsel olarak incelenmiş olup önemli birleşmelerin yaşandığı ülkeler araştırılmıştır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde bankaların birleşme nedenlerinin farklılık gösterdikleri tespit edilmiş olup gelişmekte olan ülkelerde mali yapıdaki bozukluk nedeniyle birleşmeler zorunlu yaşanırken, gelişmiş ülkelerde ise pazar payı arttırma, rekabet gücünün arttırılması gibi nedenlerle banka birleşmelerinin istekli yapıldığı sonucuna varılmıştır.

Beşinci bölümde ise, Türkiye’de yapılan birleşmeler nedenleri ve sonuçları bakımından irdelenmiş olup dünyada gelişmekte olan diğer ülkeler gibi Türkiye’de de birleşmelerin yaşanan krizlerden sonra devlet müdahalesiyle ve mali yapıdaki bozukluk nedeniyle yaşandığı sonucuna varılmıştır. 2001 yılından sonra özel bankaların sektörde aralarında birleştikleri görülmüş olup devlet müdahalesiyle kamu bankalarının aralarında yaptıkları birleşmelerin sonucu başarılı olmazken, bu özel bankaların yaşadığı birleşmelerin sonuçlarının ölçek ekonomisini sağlama, personel ve şube verimliliğini arttırabilme açısından daha başarılı olduğu sonucuna varılmıştır.

Yapılan birleşmelerin birleşen bankalar açısından sonuçlarının değerlendirilmesi yanında sektörün yapısını birleşen bankaların nasıl etkilediği araştırılırken bu konuda yapılmış teorik çalışmalardan yararlanılmıştır.

2. ŞİRKET BİRLEŞMELERİ

Şirket birleşmesi (merger) bir şirketin diğer bir şirketle tek bir yönetim altında birleşmesidir. Şirket birleşmelerinde oluşan yeni yapı farklı bir tüzel kişilik olarak faaliyetine devam eder. Birleşme iki ya da daha fazla sayıda aynı büyüklükteki şirketlerin birleşmesi veya güçlü şirketin güçsüz şirketi ele geçirmesi şeklinde olabilir.

Birleşme nedenleri bölgeye ve zamana göre değişiklik göstermekle beraber şirket birleşmelerinde ekonomik nedenler ve pazarlama stratejileri birleşme kararının alınmasında etkili olmaktadır. Birleşmelerde üretim maliyetlerini düşürmek, ölçek ekonomisinden yararlanmak amaçlanırken yeni pazarlara girmek, dağıtım ağlarını güçlendirmek ve rekabet gücünü arttırmak istenen sonuçlardır. Bankalar da birer şirket olduğundan banka birleşmeleri de şirket birleşmesidir.

Zaman zaman diğer benzer kavramlarla karıştırılan birleşmenin anlamı aslında yalnızca ortak bir isim altında finans ve insan gücünü birleştirmek değil, sistemlerinin ve kurum kültürlerinin de ortak bir şekilde düzenlenmesidir. Birleşme kavram olarak kartel, ortak girişim ve satın alma kavramlarıyla karıştırılmaktadır. Bu bölümde “birleşme” ile karıştırılan bu kavramlar da açıklanmaya çalışılacaktır.

Kartel; şirketlerin ayrı ayrı hukuki statülerini koruyarak, fiyat ve üretim üzerinden anlaşmak amacıyla kurdukları örgüttür. Kartelde şirketler ayrı ayrı tüzel kişiliklerini korurken, birleşmelerde tek tüzel kişilik söz konusudur.

Ortak girişim (joint venture); ortak girişimlerde teknolojiler, kaynaklar, beceriler ve ürünler karşılıklı yarar sağlayacak şekilde bir araya getirilir veya entegre edilir. Şirket faaliyetlerinin yalnızca belirli bir bölümünün birleşmesini gerektirir ve 10-15 yıl veya daha az bir süre ile sınırlı olabilirler. Ortak yatırımcılar bağımsız kalmak üzere bazı amaçlar üzerinde anlaşır, verilmiş görevlerin yerine

getirilmesini gözlerler ve birbirlerine stratejik bazı konularda (teknoloji ve pazarlama gibi) sürekli olarak katkıda bulunurlar.¹

Ortak girişimin birleşmeden farkı, kısmi veya geçici bir birleşmedir ve biraraya gelme amacı gerçekleştirildikten sonra ortak girişimi sona erdirmek mümkündür. Birleşmelerde ise şirketlerin tüm varlık ve yükümlülükleri birleştirirken birleşmeden sonra birleşen şirketler tek tüzel kişilik olarak varlıklarını devam ettirirler.

Satın alma (acquisition); bir şirketin bir ya da daha fazla sayıda şirketi varlık ve yükümlülükleriyle birlikte devralmasıdır. Satın almalarda satın alan şirket tüzel unvanını korurken satın alınan şirketin tüzel kişiliği sona ermekte olup varlık ve borçlar oluşan yeni yapıya devredilmektedir. Satın almalarda şirketlerden birinin bağımsızlığı ortadan kalkarken, birleşmelerde birleşen her iki şirketin bağımsızlığı ortadan kalkmaktadır.

Oligopol piyasalarda ise şirketler piyasada tek fiyat üzerinden anlaşılır ve şirketlerden biri piyasada fiyatını düşürdüğünde diğeri de sektörde varlığını devam ettirebilmek için fiyatını düşürecektir. Birleşmelerde birleşen şirketler tek tüzel kişilik olarak piyasada hareket edecek ve tek fiyatla piyasada bulunacaktır. Bu durum piyasadaki rekabeti azaltacak ve toplumun yararına olmayan bir durum ortaya çıkacaktır.

Birleşmelerde iki şirket farklı pazara girme, mevcut pazarda varlığını devam ettirebilme veya büyüme gibi amaçlarla varlıklarını birleştirerek, faaliyetlerini hukuksal ve ekonomik açıdan tek bir çatı altında toplamaktadır. Birleşmelerde amaçlanan tek tüzel kişilik altında birleşen firmaların gelirlerinin ve pazar paylarının artırılmasıdır. Bu amaçlarla yoğun olarak şirket birleşmeleri yapılmakta olup yapılan birleşmelerin önemli bir bölümünü de banka birleşmeleri oluşturmaktadır.

¹ Ömer Esener, Stratejik Ortaklıklar, (İstanbul: İMKB, 1997), 7.

3. BANKA BİRLEŞMELERİ

Banka birleşmeleri hakkında çalışmaları bulunan Çolak'a göre, bir bankanın diğer bir banka ile kendi tüzel kişiliklerinden en az bir tanesini sona erdirerek yeni bir banka oluşturmaları sonucunda birleşme işlemi gerçekleşmektedir.² Banka birleşmelerindeki temel amaç aslında oluşan yeni yapının operasyonel olarak daha etkin çalışması, piyasa payının ve kârlılığın arttırılmasıdır. Bu nihai hedefe ulaşabilmek için bankalar ulusal ve uluslararası birleşmeler yapmaktadır.

Ulusal birleşmelerde ölçek ekonomisinden yararlanma, operasyonel maliyetleri azaltma, dağıtım kanallarının etkinliğini artırma, sektör payını yükseltme hedeflenirken, uluslararası birleşmelerde ise alan ekonomilerinden yararlanmak amaçlanır ve bu tür birleşmelerde amaç farklı pazarlara yetersiz tecrübe ve eksik bilgiyle girmektense zaten o bölgede faaliyet gösteren bankalarla birleşme yapmaktır, böylece yapılan çeşitlilikle risk de dağıtılmış olacaktır. Banka yönetimlerinin istekleriyle olmayan finansal piyasalarda yaşanan değişiklikler sonucunda zorunlu yapılan birleşmeler de vardır.

Dünya'da yaşanan 1997 Asya ve 1998 Rusya krizlerinden sonra bankaların sorunlu kredi hacmi artmış ve devlet bankacılık sektörünü korumak amacıyla; sorunlu bazı bankaların devlet kurumlarına devredilmesi, bazı bankaların satışa çıkarılması, sorunlu bankalara sermaye girişi sağlayabilmek amacıyla yabancı sermaye üzerindeki kısıtlamaların azaltılması gibi çözümler bulmaya çalışmış ve tüm bu gelişmeler de banka birleşmelerinin yaşanmasına neden olmuştur.

Makro açıdan incelendiğinde finansal kriz dönemlerinde zor durumdaki bankaların diğer bankalarla birleşmesi, devlet müdahalesiyle devlet bankalarına devredilmesine göre daha sağlıklıdır. Zorunlu yapılan birleşmeler dışında artan rekabet koşulları altında bankaların nihai hedeflerine ulaşabilmek için ulusal ve

² Ömer Faruk Çolak, "Bankacılık Sektöründe Birleşme Eğilimleri Üzerine Bir İnceleme", Uzman Gözüyle Bankacılık, Sayı: 28, (1999), 22.

uluslararası birleşmeler yaptığı görülmektedir. Çalışmanın bu bölümünde banka birleşmeleri türleri bakımından incelenecektir.

3.1. Banka Birleşmelerinin Türleri

Banka birleşmeleri Şekil 3.1’de belirtildiği gibi faaliyetin gösterildiği coğrafi bölgeye ve birleşme sonrasında yönetim hakkının devredilme oranına göre olmak üzere ikiye ayrılır.³

Faaliyetin gösterildiği coğrafi bölgeye göre;

Pazariçi birleşme (yatay birleşme): Aynı coğrafi bölgede faaliyet gösteren rakip bankaların birleşmesidir. Amaç, toplam maliyeti azaltmak ve yüksek sabit maliyetli faaliyetlerde ölçek ekonomisi sağlamaktır. Bu amaca ulaşmanın bir yolu olarak birleşme sonrası şube ve personel sayısını azaltmak ön plana çıkmaktadır.

Yatay birleşmeler diğer birleşme türlerine göre daha başarılıdır. Diğer bir ifadeyle hedef banka ile alıcı banka aynı pazarda olduğu için personel ve sabit yatırımlarda maliyet düşüşü sağlanabilecektir.⁴ Turizm Bankası – Türkiye Kalkınma Bankası, Emlak Bankası – Anadolu Bankası, Osmanlı Bankası – Garanti Bankası, YKB – Koçbank birleşmeleri yatay birleşmelere örnektir.

Yatay birleşmeleri farklı şekilde ifade eden araştırmacılar da vardır. Weston’a göre ise yatay birleşmeler (horizontal) aynı türde iş aktivitesine sahip şirketlerin birleşmesini içerir. İki ticari bankanın birleşmesi buna örnektir. Bu tür birleşmelerde amaç, ölçek ekonomisinden yararlanarak daha büyük bir yapıya ulaşılmasıdır. Yatay birleşmeler sektördeki rekabeti olumsuz etkileyebileceğinden devlet tarafından denetlenmektedir. Yatay birleşmeler piyasada banka sayısının azalmasına neden olarak piyasadaki bankaların monopolistik rant elde etmesine olanak sağlayabilir. Kamu otoriteleri tarafından uygulanan sınırlamaların ana sebebi yatay birleşmeler sonucunda piyasadaki rekabetin azalabilecek olmasıdır.⁵

Yatay birleşmeler farklı araştırmacılar tarafından farklı şekillerde açıklanmış olup bu çalışmada birleşmeler faaliyetin gösterildiği coğrafi bölgeye göre sınıflandırılmış olup yatay birleşmede anlatılmak istenen pazariçi birleşmelerdir.

³ Türkiye Bankalar Birliği, Banka Birleşmeleri ve Satın Almalar, (1995).

⁴ Serdar Sümer, “Banka Birleşmeleri”, Active Bankacılık ve Finansal Dergisi, Sayı: 5, Şubat-Mart (2000), 3.

⁵ J. Fred Weston,, S. Chung Wang, Mergers, Restructing and Corporate Control, (Prentice Hall, Englewood Cliffs, 1990), 82.

Pazariçi birleşmeler ülkelerin piyasaları için olumlu sonuçlar doğurmayabilir, bu tür birleşmelerin sonucunda monopolistik rant oluşmasını önlemek amacıyla birleşmeler devletin kontrolünde yapılmaktadır. Bu konuya, çalışmanın “Birleşmelerin Sonuçları” bölümünde değinilecektir.

Pazarlararası birleşme (bölgelerarası birleşme); Farklı coğrafi bölgelerde faaliyet gösteren bankaların birleşmesidir. Amaç, farklı bölgelere dayalı riskleri veya maliyetleri azaltmak ve coğrafi büyüme sağlamaktır. Bölgelerarası birleşmelerde alan ekonomisi hedeflenmekte olup bu tür birleşmeler ölçek ekonomisi özelliği taşımamaktadır. Ürün ve müşteri çeşitliliği sağlanarak risk dağıtılmaya çalışılmaktadır.

Son yıllarda pazarlararası birleşmelerin sayısının arttığı görülmektedir. Avrupa Merkez Bankası Raporuna göre 2000 – 2004 arasında uluslararası banka birleşmelerinde %14 oranında bir artış olurken, 2005 – 2006 yılları arasında bu oran %38’e çıkmıştır. Rapora göre 2005 – 2006 yılları arasında 33 uluslararası banka birleşmesi yapılmış olup bu bankaların sermayelerinin toplamı Avrupa bölgesindeki toplam sermayenin yarısı kadardır. Bu birleşmeler Avrupa’da yer alan 16 ülke tarafından yapılmıştır. Bu birleşmeleri tetikleyen neden Pazar riskinin en aza indirilme isteğidir. Böylece bankalar da ülkelerde yaşanan krizlere daha dayanıklı olacaklardır.⁶

Son yıllarda yapılan uluslararası birleşme ve satın almalara örnek verecek olursak HSBC Avrupa’da Safra Holding SA (Lüksemburg) ve Credit Commerciale de France-CCF’yi bünyesine katmıştır. 2007’de başlayan Barclays Plc’nin Hollanda bankası olan ABN AMBRO Holding ile görüşmeleri devam etmektedir. Türkiye’de yapılan Fortis – Dışbank birleşmesi de bu tür bir birleşmedir.

Birleşme sonrasında yönetim hakkının devredilme oranına göre;

Çoğunluk edinme: Bankalardan biri karar verme yetkisini elinde tutacak çoğunluğa sahiptir. İki banka da kendi personel, şube ağı ve yönetim ekipleriyle bağımsız yasal birimlerdir. Bu tür birleşmeler finansal kaldıraç sağladığı için yönetsel sorunları olan bankalar tarafından tercih edilir.⁷

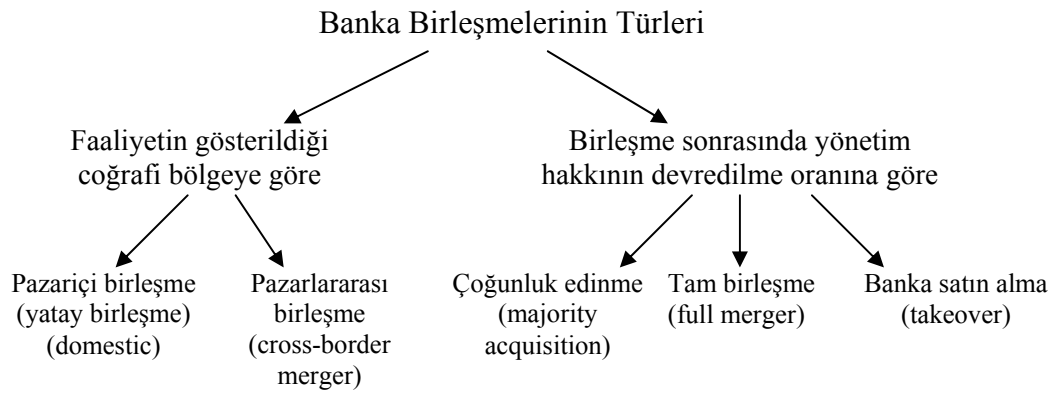
⁶ http://ssrn.com/abstract_id=587265[18.07.2007].

⁷ Finansal Kaldıraç, bir firmanın veya bankanın borç ödeyebilme niteliğini ölçen bir orandır. Bu oran toplam aktiflerin toplam sermaye fonlarına oranı olarak ifade edilmektedir.

Tam birleşme: Tam birleşmelerde her iki bankanın da bağımsızlığının ortadan kalkması ve yeni tüzel kişilikle varlığını sürdürmesi söz konusudur. Burada sinerji yoluyla ölçek ekonomisi sağlanması mümkündür.

Banka satın alma: Büyük bankanın küçük ölçekli bankayı satın almasıdır. Ekonomik olmayan şubeler kapatılarak personel sayısı azaltılır ve küçük bankanın etkinliğinin artırılması hedeflenir.

Yatay birleşmelerde ölçek ekonomisi hedeflenirken bölgelerarası birleşmelerde farklı kitlelere sunulan farklı ürünlerle riskin azaltılması amaçlanmaktadır. Bu amaçlar da çeşitli hipotezlerle açıklanmaktadır.

Şekil 3.1: Banka Birleşmelerinin Türleri

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, Banka Birleşmeleri ve Satın Almaları (1995).

3.2. Banka Birleşmeleri Üzerine Teoriler ve Farklı Yaklaşımlar

Bankalar geçmişte ve günümüzde çeşitli nedenlerle birleşmeyi tercih etmektedir. Birleşmenin nedenleri zamana ve ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Örneğin bazı ülkelerde çoğunlukla yapılan birleşmelerin nedeni birleştirilen bankaların mali yapısındaki bozuklukturken, bazı ülkelerde de birleşme nedeni bankanın gelirlerinin artırılmasının amaçlanmasıdır. Genel olarak banka birleşmelerinin nedenleri yönetsel, finansal, pazarlama, yasal, ekonomik ve teknik faktörlerdir.

Dünya’da banka birleşmelerinin nedenlerini açıklayan çeşitli hipotezler ortaya atılmıştır. Bu bölümde banka birleşmelerinin nedenleri Berger ve Sinkey’in banka birleşmelerini açıklayan teorileri ve farklı yaklaşımlarla anlatılmaya çalışılacaktır. Berger’e göre banka birleşmelerini açıklayan 4 hipotez bulunmaktadır.⁸

Yönetici fayda maksimizasyonu hipotezi;

Bu teoriye göre bankanın yöneticisi birleşmeyi yalnızca hisse sahiplerinin kârını arttırmak için değil, kendi faydasını maksimize etmek için ister. Yönetici birleşme yaparak daha büyük bir yapıda çalışmanın avantajlarından yararlanmak ister.

Bu avantajlar;

- İş güvenliğinin sağlanması,
- Maaş, mali haklar gibi yönetsel getirilerin artması,
- İş piyasalarında yönetim imajının artarak prestijinin artmasıdır.

Yöneticilerin birleşmeden elde edecekleri fayda bazen kârsız banka birleşmesi girişimlerinde bulunulmasına da sebep olabilmektedir. Bazı birleşme tekliflerinde yönetici kendi faydasını maksimize etmek için hedef bankaya yüksek fiyatla birleşme teklif edebilmektedir ve kârlı olmayan bir birleşme girişimi söz konusu olabilmektedir. Ancak birleşmeler devlet denetiminde ve genelde hisse sahiplerinin de kontrolünde olduğundan bu gibi değerinin üzerinde yapılan birleşme teklifleri sonuçsuz kalabilmektedir. Bu teoriye göre yapılan birleşmenin sonucunda toplumsal refahta artış yoktur.

Çeşitlilik hipotezi;

Bu teoriye göre birleşen bankalar ürün ve hizmet yelpazesini çeşitlendirerek müşterilerin artan ve çeşitlenen taleplerini karşılarken hem farklı ürünlerde riskini dağıtmış hem de gelirlerini arttırmış olacaktır. Günümüzde de ürün yelpazesini çeşitlendirmeye yönelik bütünleyici birleşmeler yapılmaktadır. Örneğin; YKB-Koç birleşmesinde YKB’nin bireysel bankacılık odaklı yapısı elde edilmeye çalışılmış birleşmeden sonra da YKB şubeleri bireysel müşterilere hizmet verirken, ticari müşteriler KOÇBANK şubelerine devredilmiştir. Böylece biri Worldcard gibi

⁸ Alen N. Berger, Loretta J. Mester “Inside the Black Box: What Explains Differences in Efficiencies of Financial Institutions?”, Journal of Banking and Finance 21 (1997), 898.

piyasada hakim, markalaşmış bir ürüne sahip olan, bireysel bankacılıkta öne çıkmış, diğeri ticari bankacılıkta iyi olan iki kurum birleştirilerek oluşturulan yeni yapıda ürün çeşitliliği sağlanmak istenmiştir.

Sinerji hipotezi;

Bu teoriye göre birleşmelerde amaçlanan iki ayrı birimin toplam değerinin ayrı ayrı toplamlarından fazla olmasıdır. Ölçek ve alan ekonomileri sağlanarak sinerji etkisiyle maliyet düşüşü ve etkinlik artışı sağlanabilir. Böylece hem hisse fiyatları hem de bankaların kârı artacaktır. Şöyle ki; Ölçek ekonomisinden faydalanan birleşen bankalar gereksiz şubelerin kapatılması, üst yönetim kadrolarının arındırılması ve atıl personelin işten çıkarılması yoluna gidilerek maliyeti düşürebilmekte ve sinerji etkisiyle kârlılığı arttırabilmektedir.

Alan ekonomilerinde birleşen bankalar farklı ürün ve hizmet yelpazelerini birleştirerek, birleşen bankalar arasında bilgi ve tecrübe aktarımı yapabilmekte ve daha düşük maliyetle daha çeşitli ürün piyasaya sunabilmektedir, bu da birleşen bankaların birleşme sonrasında kârlılıklarını arttırabilmektedir.

Sinerjinin banka birleşmeleri üzerine etkisini araştıran çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Sinerjiyi Gaudhan 2 ayrı şekilde ele almaktadır.

Faaliyet sinerjisi: Faaliyet sinerjisi banka birleşmelerinde operasyon merkezlerinin, şubelerin, yönetim birimlerinin maliyet tasarrufu sağlamak amacıyla tekrar yapılandırılmasıyla sağlanabilmektedir.

Finansal sinerji: Birleşmelerin çoğu zaman sermaye maliyetini düşürdüğü görülmektedir. Hızlı büyümenin gerekli olduğu bir ortamda, bankalar büyümenin gerektireceği finansmanı sağlamada güçlüklerle karşılaşır. Büyümenin durdurulması veya zor durumda ise tasfiye yerine, beklenen büyümeyi sağlamada bu olanağa sahip başka bir banka ile birleşme çözüm olabilir. Banka birleşmelerinde ortaya çıkan sinerji, diğer bir ifade ile; birleşme sonucu elde edilen ek net nakit akımlarının bugünkü değeri olarak ifade edilebilir.⁹

⁹ Orhan Çelik, Şirket Birleşmeleri ve Birleşmelerde Şirket Değerlemesi, (Ankara: Turhan Kitabevi, 1999), 32.

Shaver birleşme sonucu elde edilen ek net nakit akımlarının bugünkü değerini formül ile ifade etmiştir.¹⁰

$$\text{Sinerji} = V_{AB} - (V_A + V_B)$$

V_{AB} : Birleşme sonrası firmanın değeri

V_A : Birleşme öncesi A firmasının değeri

V_B : Birleşme öncesi B firmasının değeri

Değer artışı; oluşan yeni yapının gelecekte elde edeceği kârın bugüne indirgenmiş değeriyle birleşme yapmasalardı tek tek firmaların gelecekteki kârlarının bugüne indirgenmiş değeri arasındaki farktır. Bankalar maliyetlerin azalacağı, gelirlerinin artacağı beklentisiyle birleşme yapmakta olup birleşme sonrasında değer artışı olması amaçlanmaktadır.

$$\text{Sinerji} = \sum_{t=1}^{\infty} \Delta NA_t / (1 + r)$$

ΔNA_t : t zamanında bankanın birleşme öncesi nakit akımlarıyla birleşme sonrasındaki nakit akımları arasındaki farktır, yani birleşme sonrasında elde edilen ilave net nakit akımıdır.

$$\Delta NA_t = \Delta Y_t - \Delta C_t - \Delta T_t - \Delta AE_t$$

ΔY_t : Birleşmenin getirdiği ek gelir

ΔC_t : Birleşmenin getirdiği ek maliyet

ΔT_t : Birleşmeden kaynaklanan ek vergiler

ΔAE_t : Birleşmeden kaynaklanan ek sermaye gereksinimleri

Yapılan her birleşme sonucunda sinerji etkisiyle değer artışı olması şüphelidir, ancak banka birleşmelerinde yaratılan sinerji sonucunda etkinliğin artması, giderlerin azalması, rekabet gücünün artması, finansal yapının düzenlenmesi gibi olumlu sonuçlar da oluşabilmektedir.

Pazar payı hipotezi;

Bu teoriye göre aynı pazarda birbirlerine rakip olan bankalar piyasaya hakim olabilmek için fiyat kırmak zorunda kalırken, bu bankalar birleşme yoluna giderlerse

¹⁰ J. Myles Shaver, "A Paradox of Synergy = Contagion and Capacity Effects in Mergers and Acquisitions", Academy of Management Review, Vol.31, No:4, (2006), 963.

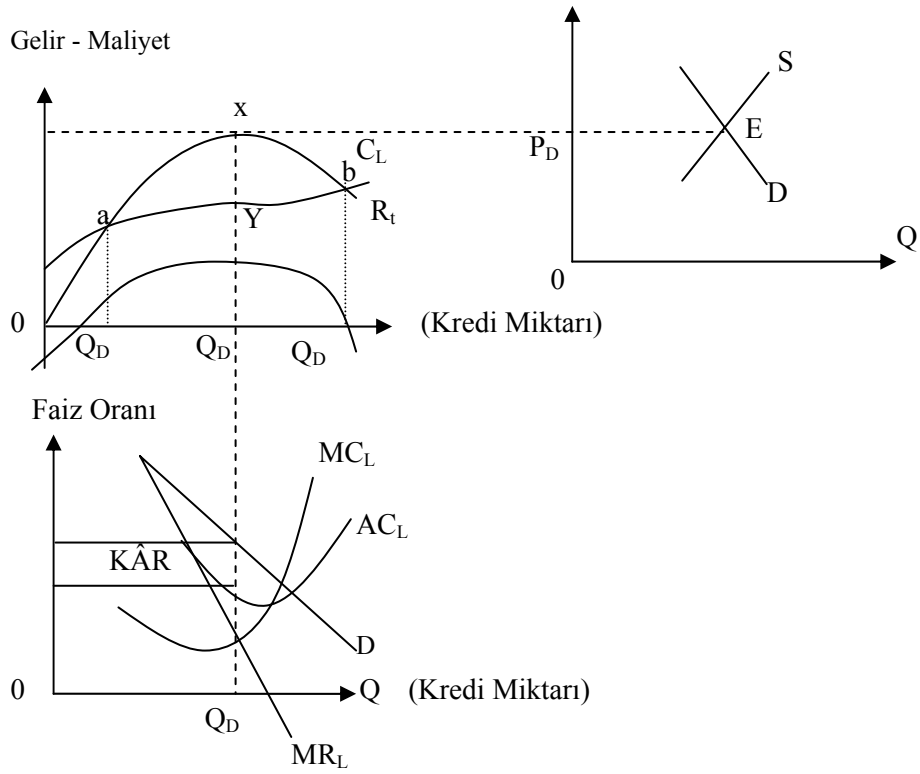
piyasadaki fiyat rekabeti azalır, birleşen bankaların pazar payı artar, tek fiyatla pazarda fiyat açısından avantajlı duruma gelen bankanın ürün fiyatı artarken maliyetleri de azalacağından birleşen her iki bankanın kârlılığı ve hisse fiyatları artar.

Benzer durum oligopol piyasalarda görülür. Oligopol piyasası az sayıda (fakat 2'den fazla) satıcının varlığını belirtir. Bu piyasada oligopolcü firmalar fiyat ve miktar yönünden karşılıklı olarak birbirlerini etkilerler. Firmalar sektörde varlıklarını devam ettirebilmek için piyasada diğer firmalarla aynı fiyatta bulunurlar. Firmalardan biri fiyatını düşürdüğünde anlaşma durumu bozulur ve piyasada fiyatlar düşer. Bu durumda toplumsal refahta artış yoktur. Banka birleşmeleri piyasada banka yoğunlaşmasına sebep olarak sektördeki rekabeti engelleyebilmektedir.

Piyasadaki banka yoğunlaşması piyasanın tam rekabetten uzaklaşmasına, piyasada bulunan bankaların fiyatları belirlemede etkili olmasına ve sektöre girişlerin zorlaşmasına neden olmaktadır. Bankacılık sektöründe de rekabetin yetersiz olduğu, yoğunlaşmanın yaşandığı, yani az sayıda bankanın hakim olduğu oligopolistik bir yapı olup bankalar da fiyatlarını belirlerken karşılıklı olarak birbirlerinden etkilenirler.

Örneğin sektördeki bir banka sunduğu kredinin faiz oranını düşürdüğünde diğeri de düşürme yoluna gidecektir. Ancak piyasada rakip olan bankalar birleştiklerinde tek tüzel kişilik olarak piyasada tek fiyatla varolacaklar, piyasadaki rekabet azaldığından bankaların yaptıkları işlemlerden elde ettikleri gelir artacaktır, bu da toplumsal refahta düşüş yaratacaktır. Böyle bir durumda piyasada hakim duruma gelecek bankanın kredilere uygulayacağı faiz oranı bankanın verdiği kredi miktarına göre belirlenecek ve Şekil 3.2'de gösterildiği gibi (MC_L) marjinal maliyetin (MR_L) marjinal gelire eşit olduğu noktada kâr maksimize olacaktır.

$$MC_L = MR_L$$

Şekil 3.2: Sektördeki Kredi Gücüne Sahip Bankanın Kâr Maksimizasyonu

Kaynak: http://www.ekodialog.com/finansal_eko/fin_eko_konulari4.html

Yapılan birleşmelerde sektörde oluşabilecek banka yoğunlaşmasını Altay çalışmasında Herfindahl-Hirschman Yoğunlaşma İndeksiyle açıklamıştır.¹¹Yapılan çalışmaya göre herhangi bir endüstrinin tam rekabet veya monopole ne kadar yakın olduğu çoğunlukla n-firma yoğunlaşma endeksi (CR_n) veya Herfindahl-Hirschman Yoğunlaşma İndeksi (HHI) ile ölçülmektedir.

Herfindahl-Hirschman Yoğunlaşma İndeksi, endüstrideki her firmanın piyasa paylarının karelerinin toplamına eşittir. Yoğunlaşma oranı 1'den 0'a doğru ilerledikçe ilgili endüstrinin monopolden tam rekabete yöneldiği anlaşılır. Örneğin, ABD'de banka birleşme ve satın alma işlemlerinde Herfindahl-Hirschman Yoğunlaşma İndeks değerleri dikkate alınmaktadır. Değerlerin belirli bir limiti aşması durumunda bu birleşmelere izin verilmemekte veya Ünsal'ın (1998) belirttiği

¹¹ N. Oğuzhan Altay, Türk Bankacılık Sistemi, Ege Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları, (İzmir, 2006), 125.

gibi $HHI > 1800$ olan ve dolayısıyla oligopol kapsamında değerlendirilen endüstrilerdeki şirket birleşmelerine, ancak çok titiz bir incelemeden sonra izin verilmektedir. HHI değerine göre elde edilecek katsayılar ve piyasa yapıları şu şekilde tanımlanmaktadır.

$HHI < 1000$ değeri, ilgili piyasanın tam rekabeti

$HHI = 1000 - 1800$ arasındaki değer monopolcü rekabeti

$HHI > 1800$ değeri, piyasanın oligopol piyasası olduğunu göstermektedir.

Öte yandan, endüstrideki en büyük n firmanın endüstrideki toplam satışlarındaki yüzde payına göre belirlenen $N - \text{Firma Yoğunlaşma İndeksi}$ değeri (CR_n) katsayısı, tam rekabette yaklaşık 0 iken, monopolde yüzde 100'dür. Bu indeks, HHI kat sayısında olduğu gibi, çoğunlukla 4 firma bazında hesaplanır. Hesaplanan 4 firmanın yoğunlaşma oranı (CR_n , $n = 4$) ilgili endüstrinin piyasa yapısını gösterecektir. İndeks değerine göre piyasa yapıları aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır.

$CR_n < \%40$: İlgili endüstri monopolcü rekabet

$CR_n > \%40$: İlgili endüstri oligopolcü

$CR_n = \%40 - \%60$: İlgili endüstri zayıf oligopol

$CR_n > \%60$: İlgili endüstri kuvvetli oligopol durumundadır.

Kuvvetli oligopol, firmaların aralarında anlaşarak monopolcü gibi davranmaları olasılığının yüksek olması halini ifade etmektedir. Pazar payı hipotezine göre birleşen bankalar piyasada fiyat açısından avantaj yaşarken, büyük hacimli bankaların birleşmesi piyasayı rekabet ortamından uzaklaştırabilmektedir. Sinkey de banka birleşmelerini vergi hipoteziyle açıklamıştır.

Vergi hipotezi;

Vergi hipotezine göre birleşmeler ve satın almalar vergi yükümlülüklerini azaltabilecektir. Birleşmeden sonraki vergi borcu birleşmeden önceki toplam vergi borcundan küçükse vergi avantajı sağlanmış demektir. Bu teoriye göre birleşmelerden sağlanabilecek vergi avantajı şu durumlarda oluşabilir:

Faaliyet zararına sahip banka başka bir banka ile birleştirilirse; ilgili bankanın zararı, oluşturulan yeni yapının vergilendirilebilecek kazançlarından düşülebilir. Bir bankanın kârıyla diğer bankanın zararı birleştirilerek vergi tasarrufu sağlanabilir.

Özellikle kârlı bankalar bu vergi avantajından yararlanmak amacıyla zararda olan bankalarla birleşme yoluna gidebilmektedirler.

Bankalar ellerindeki fonu yatırım araçlarında değerlendirdiklerinde bu yatırımdan elde edilecek kârdan vergi doğmaktadır. Oysaki bu kaynakla banka satın alındığında böyle bir vergi gideri oluşmayacaktır.

Diğer vergi avantajı da duran varlıklardaki artıştan kaynaklanmaktadır. Birleşmelerden sonra bankaların amortismanına tabi olan bilanço kalemlerinde artış olacak ve amortisman giderleri vergilendirilebilir gelirleri azaltacaktır.

Günümüzde vergi kazançları banka birleşmeleri için teşvik edici olmakta olup Türkiye’de birleşmeler yasal otoritelerce vergi ve harç istisnalarıyla desteklenmektedir. Teoriler içerisinde belirtilmeyen bankaların başka birleşme nedenleri de vardır.

Mali yapıdaki bozukluk;

Sektördeki bankaların bir kısmının mali yapısının bozulması bankaları birleşmeye zorlamaktadır. Mali yapısında bozukluk olan bir banka ya kendi imkânlarıyla bu durumdan kurtulacak, ya birleşme yoluna gidecek ya da tasfiye olacaktır. Yeni sermaye girişi olmadan mali açıdan sıkıntı içerisinde olan bankanın bu durumdan kurtulması mümkün olmayacaktır. Finansal sorun yaşayan bankanın piyasada güven kaybı olacağından, müşteriler de mevduatlarını çekmek isteyeceklerdir. Bankanın tasfiye olması durumunda mevduat sahiplerine mevduatlarının sadece sigortalı kısmı ödenecek, kalan tutar ödenmediğinden mevduat sahipleri mağdur olacaklardır, bununla birlikte banka çalışanları da işsiz kalacaktır. Devlet de sektörün olumsuz etkilenmesini ve işsizliği önlemek amacıyla sermaye yeterliliği zayıf bankaların tasfiyesini engellemek istemekte ve bu nedenle mali yapısı bozuk bankaların birleşmesini teşvik etmektedir.

Dünya’da siyasi iktidarın kararıyla birçok banka birleşmesi yapılmaktadır. Özellikle kamu bankalarının ağırlığının bulunduğu ülkelerde bu tür birleşmeler yapılmaktadır. Devlet mali açıdan sıkıntıda olan bankaları diğer bankalarla birleştirerek sektörün bu durumdan olumsuz etkilenmesini engellemek istemektedir.

Şöyle ki; sektördeki bir bankanın mali yapısındaki bozukluk nedeniyle batması piyasada güvensizlik yaratacak ve oluşan güvensizlik ortamı diğer bankaları da zor duruma düşürecektir. Bu durumda müşteri ve bankacılık sektörü zarar

görecektir. Bunun dışında kapanan bankalarda çalışanlar işsiz kalacağından istihdamı da olumsuz etkileyecektir. Devlet gerekli gördüğü zor durumdaki bankaları kurtarmak amacıyla birleşme yaparken hem sektörü olumsuzluklara karşı korumuş, hem de işsizliği önlemiş olmaktadır.

Dünya genelinde özellikle de 1980’lerde bankacılık sisteminde birçok kriz yaşanmıştır. Yaşanan krizler birçok ülkede hükümet desteğiyle aşılmıştır. Güven ve istikrarın çok önemli olduğu bankacılık sektöründe hükümet kontrolünden vazgeçilmemektedir. Örneğin birçok ülkede mevduatlar özerk ya da kamu yönetimindeki sigorta fonlarının güvencesi altındadır. Ayrıca, sektöre giriş ve çıkışlar hükümetlerin yaptığı düzenlemeler aracılığıyla kontrol altında tutulmaktadır.¹²

Türkiye’de de devletin kamu bankalarının mali yapısını düzeltme gibi nedenlerle banka birleşmelerini desteklediği görülmektedir. Anadolu Bankası ile Emlak ve Kredi Bankası birleşmesi bu tür bir birleşmeye örnektir. Mali yapısı bozulmuş olan Anadolu Bankası, Emlak ve Kredi Bankası bünyesinde eritilmek istenmiştir. 1987 bilançosuna göre 100 mia TL zararda olan Anadolu Bankası’yla 100 mia TL kârı olan Emlak ve Kredi Bankası birleştirilmiştir. Güçlü bankanın mali yapısı bozuk olan bankayı içinde eritmesi beklenirken, birleşmeden sonraki mali verilere göre birleşen banka yılı zararla kapatmıştır.

Devlet kararıyla mali yapıyı düzeltmek amacıyla yapılan birleşmeler, genellikle gelişmekte olan ülkelerde görülmektedir. Devlet tarafından mali yapısı bozulmuş bankaların birleştirilmesi dışında yabancı bankalar da mali yapısı bozulmuş bankalarla birleşme yoluna gitmektedir.

Şöyle ki; ülkelerde yaşanan krizlerden sonra ülke parasının değeri düştüğünde yabancı yatırımcılar için kriz yaşayan ülkelerdeki bankalarla birleşme bir avantaj olmaktadır. Yaşanan finansal krizlerden sonra ülke parasının değer kaybetmesi ve likidite sıkıntısı o ülkedeki bankaların fiyatlarını düşürmektedir. Örneğin; 1980’lerin başında Amerikan dolarının pound ve yen karşısında aşırı değer kaybetmesi sonrasında çok sayıda İngiliz ve Japon firması Amerikan firmalarıyla birleşmiştir.¹³

¹² S. Yıldırım , Türkiye Mali Kesiminde Bankacılık Sektörünün Gelişimi, Araştırma Raporu, No AGD/9123, (Ankara: SPK, 1991), 24.

¹³ P.L. Beena, “Towards Understanding The Merge-Wave in the Indian Corporate System: A Comparative Perspective”, Trivendrum Working Papers, No: 355, (February 2004), 1.

Verimlilik ve etkinlik artışı;

Banka birleşmelerinde amaçlananlardan biri de verimlilik ve etkinliğin artırılmasıdır. Etkinlik belli bir girdi düzeyinde elde edilen çıktının maksimum olmasıdır ve etkinlik artışı maliyetlerin azaltılması ve kârın artırılmasıyla mümkündür.¹⁴

Bankacılıkta etkinlik, bankalararası rekabetin artması, maliyetlerin düşmesi, monopolistik rantın ortadan kalkması ve daha uygun fiyatlarla mevduat toplanması, karşılığında da firmaların uygun koşullarda kredilendirilmesi demektir. Bankaların analizinde mikro ekonomiye konu olan diğer firmalar gibi faaliyette bulunduğu ölçek, aktif ve pasiflerin kompozisyonu, bankanın verdiği kredilerin faiz oranı, vadeli-vadesiz hesaplardan elde ettiği getirileri ele alınır.¹⁵

Birleşmenin verimlilik ve etkinlik üzerindeki etkisi;

- kredi / aktif
- personel gideri / aktif
- faizdışı gider / toplam gider

rasyolarıyla hesaplanabilmektedir.

Birleşen bankaların ölçek ekonomisinden yararlanarak elindeki kaynakları daha verimli kullanması; gereksiz şubelerin kapatılması, atıl personelin işten çıkarılması, üst yönetim kadrolarının yeniden düzenlenmesi maliyetleri düşürerek etkinliği artırabilir. Verimlilik ve etkinlik artışının hedeflendiği banka birleşmelerinde biri kurumsal diğeri bireysel bankacılıkta iyi olan 2 banka birleştirilerek yeni yatırım harcaması yapmadan güçlü bir banka oluşturularak verimlilik artışı sağlanabilir.

Alan ekonomisi;

Banka birleşmelerinin nedenlerinden biri de alan ekonomilerinden yararlanarak geniş şube ağına ve coğrafi yaygınlığa ulaşılmasıdır. Alan ekonomileri (economies of scope) birden fazla ürün üretmenin maliyetinin her ürünün ayrı ayrı

¹⁴ Bankaların kârını gösteren rasyolar; net kâr / toplam aktif, net kâr / özsermaye

¹⁵ Emin Ertürk, “Banka Firmaları Piyasası: Mikro Ekonomik Bir Yaklaşım”, Uludağ Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt V, Sayı: 2, Kasım (1984), 120.

üretildiği durumundaki maliyetler toplamından küçük olmasıdır.¹⁶ Alan ekonomisi bankanın faaliyet alanının genişlemesiyle maliyetlerin azalması ve kârlılığın artması durumunda sağlanır.

Genellikle bankalar birleşerek faaliyette bulunamadıkları bölgelere ulaşmak ve şube sayısını arttırmak isterler. Böylece farklı bölgelerde ürün çeşitlenmesi olacağından hem risk azalacak hem de farklı ürünler maliyetleri fazla arttırmadan diğer bankanın mevcut yapısıyla her iki bankanın müşterilerine de sunulabilecektir. Müşteriye kolay ulaşabilme açısından da şube ağı önemlidir. Şöyle ki;

Bankalar kredi ve mevduat çalışmaları dışında müşterilerine çek, senet, kredi kartı gibi hizmetler de sunmaktadırlar. Bankaların bu hizmetlerinin aksamaması için geniş şube ağına ihtiyaçları vardır. Bankalar, müşteri odaklı bu talepleri karşılayabilmek amacıyla büyüme eğilimini sürdüreceklerdir. Bankalar yönünden birleşme ve satın almalar, daha az maliyetli olduğu gerekçesiyle büyüme süreci ve kârlılıkla birlikte teşvik edilmiş olacaktır.¹⁷

Diğer yandan bankalar için farklı pazarlara girme, yeni yatırımlarla ve yetersiz tecrübeyle gerçekleştirilmektense pazarda faaliyet gösteren bir kuruluşla birleşmesi daha avantajlıdır. Yeni personel, eksik deneyim ile yeni bankanın kurulması yeni pazarlardaki maliyeti arttıracak ve başarıyı şüpheli hale getireceğinden hedef pazardaki birleşme tercih edilmektedir. Zaten yeni pazarlarda faaliyet göstermek isteyen yeterli bilgi birikimi, deneyimi olmayan veya uygun bir denetim ağına sahip olmayan bir bankanın, yeni pazarlara girmesi hem riskli hem de maliyetli olacaktır.

Sonuç olarak; farklı ürün ve hizmet yelpazesine sahip bankalar birleşerek maliyetlerini düşürmekte ve alan ekonomisinden faydalanmaktadırlar. Dünya’da alan ekonomisinden faydalanmak ve coğrafi yaygınlık sağlamak amacıyla uluslararası düzeyde banka birleşmeleri yaşanmaktadır ve aslında birleşmeler yeni pazarlara girmenin en hızlı yoludur. Bunun örnekleri yaşanmaktadır.

Özellikle; ABD, Avrupa ve Japon bankaları için bu durum geçerlidir. Hedef ülkeler de Afrika, Avustralya, Ortadoğu ve Latin Amerika ülkeleridir. Bunun en iyi

¹⁶ Erdal M. Ünsal, , Mikro İktisat, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, (Ankara: Kutsal Ofset Matbaacılık, 1998), s.277.

¹⁷ Ö.F. Çolak, N. Coşkun N., “Bankacılık Sektöründe Rekabet ve Banka Birleşmeleri”, içinde: Finansal Piyasalar ve Para Politikası Ömer Faruk Çolak, (Ankara: Gazi Kitabevi, 1996), 143.

örneğini de Standart Chartered adlı İngiliz bankası vermiştir. Bu banka Afrika’da yerel banka ile yaptığı birleşmede oluşturduğu Stanbic (Standard Bank Investment Corp) ile Barclay’s’den sonra Afrika’nın 2. büyük gücünü oluşturmuştur.¹⁸

Ölçek ekonomisi;

Banka birleşmelerinin nedenlerinden biri de ölçek ekonomisinden faydalanmaktır. Ölçek ekonomileri (economies of scale) uzun dönem toplam maliyetin çıktıda daha az arttığı durumu gösterir.¹⁹ Ölçek ekonomisi, birleşmelerde her iki tarafın bütünleşmesini içerir ve büyük ölçekte faaliyet göstermenin avantajlarından yararlanma olanağı sağlayabilir. Ayrıca ölçek ekonomisi, bankanın piyasadaki gücünü arttırırken bankanın büyümesinin avantajı olarak bankaların daha düşük maliyetli piyasadan kaynak toplayabilmesini ve rating notlarının yükselmesiyle dışarıdan daha ucuza kredi alabilmesini mümkün kılar. Ölçek ekonomisinde kaynak kullanımının yeniden düzenlenmesi de söz konusudur. Şöyle ki; Birleşen bankalarda gereksiz şubeler kapatılarak, operasyon merkezleri birleştirilerek, atıl personel işten çıkartılarak ve üst yönetim kadroları birleştirilerek maliyetler azaltılarak mevcut kaynaklardan maksimum fayda sağlanabilmektedir.

Örneğin; şube ağı için 2 ayrı genel müdürlük birimleri tutuluyorken, birleştikten sonra daha geniş bir şube ağı için bir genel müdürlük merkezinin kadrosu biraz arttırılarak hizmet vermesi mümkündür. KOÇ – YKB birleşmesinde de benzeri bir durum olmuş, birleşmeden sonra YKB’nin operasyon merkezi her iki bankanın da şubeleri için hizmet vermeye başlamıştır. Benzer örnekler Türkiye’de daha önceki birleşmelerde de yaşanmıştır. Osmanlı Bankası A.Ş. ve T. Garanti Bankası A.Ş.’nin birleşmesi ile 600’ün üzerinde çalışan işten ayrılırken 50’nin üzerinde şube de kapatılmıştır.

Dünya’da da benzeri örnekleri yaşanmıştır. Örneğin; Bank America’nın Security Pasific Corp. ile birleşmesinden sonra 500 şube kapatılmıştır. Chemical Bank – Manufactures Hannover birleşmesinde de 6000’den fazla çalışan işten çıkarılmış ve gereksiz görülen şube ve departmanların kapatılması hedeflenmiştir.²⁰

¹⁸ Moir Christine, The Acquistive Streak, Hutchinson Business (Londra, 1986), 137.

¹⁹ Erdal M. Ünsal, Mikro İktisat, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, (Ankara: Kutsan Ofset , 1998), 277.

²⁰ Peter S. Rose, Commercial Bank Management, Bank Mergers and Acquisitions Process, (USA: McGraw-Hill Comp.), 679.

Diğer nedenler;

Banka birleşmeleri teknolojik altyapının ortak kullanılması ve diğer büyük bankalarla rekabet edebilmek için savunma amaçlı da yapılabilmektedir. Şöyle ki; Teknolojik altyapının birleşmesiyle müşteri veri tabanının ortak kullanılmasıyla bankaların pazar genişlemesi hedefine ulaşması kolaylaşacaktır. YKB-Koç birleşmesiyle de teknolojik altyapının birleşmesinin avantajlarından yararlanılmış sistemsel olarak 2 bankanın müşterilerinin bilgilerine aynı anda ulaşılabilmiş ve YKB Worldcard müşterisi olmayan tüm bireysel Koçbank müşterilerine Worldcard gönderilmiştir.

Diğer yandan teknolojik altyapının birleştirilmesi yüksek maliyetli teknoloji yatırımları hesaba katıldığında tasarruf sağlayıcı bir etkidir. Bankalar rekabetin artması nedeniyle birleşmeleri savunma amaçlı da kullanmaktadırlar. Yani birleşerek güçlenen diğer bankalardan korunmak için yollar aramaktadırlar. Sektörde varlığını devam ettirmek isteyen bankalar, güçlü bankalar tarafından satın alınmamak için birleşmeyi tercih etmektedirler.

Savunmanın aksine mevcut büyüklüğü ile pazarda rekabet edemeyen bankalar, sektördeki diğer büyük bankalarla birleşmek istemektedirler. Bu bankaların büyük bankalarla birleşebilmesi için, pazarda dikkate değer bir büyüklüğe sahip olmaları gereklidir. Örneğin; büyük bankalarla birleşmeyi tercih eden bankanın bir ürünü piyasada çok fazla tanınan ve rağbet gören markalaşmış bir ürün olabilir. YKB'nin worldcard'ı gibi... Banka birleşmeleri sonucunda alan ve ölçek ekonomilerinin sağlanması, verimlilik ve etkinlik artışı istenen sonuçlardır, ancak birleşme sonucunda bu olumlu değişiklikler olmayabilir.

3.3. Banka Birleşmelerinin Sonuçları

Yapılan banka birleşmelerinde verimlilik, etkinlik artışı, kâr sağlama, coğrafi yaygınlaşma, geniş şube ağına ulaşma, ölçek ve alan ekonomilerinden yararlanma, ürün çeşitlenmesi ve risk azalması hedeflenirken, birleşmelerin sonrasında bu hedeflerin gerçekleşebileceği şüphelidir. Yapılan birleşmelerin oluşan yeni yapı üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri çeşitli değişkenlerin incelenmesiyle bulunabilmektedir. Şöyle ki;

Birleşmelerin performans üzerine yarattığı sonuçlar bankaların birleşme öncesi ve sonrası kârlılık ve etkinlik durumları incelenerek görülebilir. Kârlılık üzerine etkisi birleşmeden sonra özkaynak getirisi ve aktif getirisiyle hesaplanır. Etkinlik üzerine etkisi ise, işgücü maliyet oranı ve faaliyet giderleri oranıyla birleşme öncesi ve sonrası değerleri karşılaştırılarak ölçülebilir.

Faaliyet kârı = net faiz geliri + faiz dışı gelir – faiz dışı gider

Özkaynak verimliliği = net kâr / aktif

İşgücü maliyet oranı = personel ücretleri / toplam aktifler

Faaliyet giderleri oranı = toplam faaliyet giderleri / toplam aktif

Aydoğan ve Çapaoğlu'na göre bankacılıkta etkinlik, bankaların tasarruf sahipleri ve yatırımcılar arasında mali aracılık işlevini yerine getirmesi biçiminde tanımlanmaktadır.²¹ Etkin bir bankacılık sistemiyle daha fazla tasarrufun daha fazla yatırıma dönüştürülmesi mümkün olabilmektedir. Aslında bankacılıkta etkinlik, bankacılıkta rekabetin artması, maliyetlerin düşmesi, monopolistik rantın ortadan kalkması ve daha uygun fiyatlarla mevduat toplanması ve firmalara uygun koşullarda kredi kullandırılmasıdır.

Yapılan ulusal birleşmeler sonrasında ölçek ekonomisinden yararlanarak maliyetler düşürülebilir, piyasada rekabet artabilir ve yapılan birleşme sonrasında etkinlik artışı sağlanabilir. Birleşme sonrasında maliyetlerin düşürülmesi, personel ve şube sayısı azaltılarak ve üst yönetim kadroları arındırılarak mümkün olabilir.

Aynı büyüklükteki küçük bankaların birleşmesiyle sinerji ve pazar payı artışıyla brüt gelir artışı olabilmektedir. Büyük bankaların birleşmesinde ise birleşme sonrasındaki brüt gelir artışı fiyat artışıyla sağlanabilmektedir. Yani, maliyet açısından bir etkinlik artışı her zaman mümkün olmamaktadır. AB ülkelerinde alıcı bankalar satın alma öncesinde sektör ortalamasının üzerinde bir kârlılık gösterirken, satın alma sonrasında likidite darlığına neden olabilecek yatırıma yöneldiklerinden kârlılık düşüşüyle karşı karşıya kalmaktadırlar.²²

Satın alınan bankalar ise satın alma öncesi dönemlerde kârlılık ve etkinlik oranları kötüyken (düşük faiz marjı, yüksek faaliyet gideri, vs.) satıldıktan sonraki

²¹ K. Aydoğan, G. Çapaoğlu, Bankacılık Sistemlerinde Etkinlik ve Verimlilik: Uluslararası Bir Karşılaştırma, 397, (Ankara, MPM Yayınları, 1989), 23.

²² A.N. Berger, "The Efficiency of Financial Institutions", Journal of Banking and Finance, Sayı: 17, (1993), 232.

dönemde de artması beklenen etkinliğe kısa dönemde ulaşamamaktadırlar. Satın alınan bankanın düşük finansal kaldıraç oranı veya düşük faiz marjından dolayı satın almaların hemen sonrasındaki yıllarda performans düşüktür.²³

Birleşmelerin oluşan yeni yapıdaki etkinlik üzerine etkilerini araştıran çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan biri de Rhoades'in 1993'te 1984 – 1986 yılları arasında ABD'de 898 yatay banka birleşmesini inceleyerek yaptığı çalışmadır.²⁴ Yapılan bu araştırma sonucunda; birleşme operasyonlarının sonrasında etkinlik artışının çok belirgin olmadığı görülmüştür. Bu çalışmada birleşme öncesi ve sonrası 3'er yıllık dönemler incelenerek olağandışı gider kalemleriyle ortalama uzun dönem gider performansı incelenmiştir. Araştırma sonucunda yatay birleşme yapan bankaların ölçek ekonomisi yarattıkları, ancak piyasada rekabeti engelleyici yoğunlaşma oluşturabildikleri gözlenmiştir. Bu yüzden yaratılabilen etkinlik artışı ile yoğunlaşma karşılaştırıldığında net sonuç toplumsal refah kaybı olabilmektedir.

Birleşen bankalar piyasada banka yoğunlaşmasına sebep olarak sektördeki rekabeti engelleyebilmektedir. Şöyle ki; birleşen bankalar piyasada banka sayısının azalmasına bağlı olarak banka yoğunlaşmasına sebep olabilir. Bu da rekabeti engelleyerek kaynakların etkin kullanılmamasına sebep olup üretimi daraltıcı etki yapabilir. Bu durum ülkenin ekonomisi açısından olumsuz sonuç doğurup büyüme üzerinde negatif sonuçlar yaratmaktadır. Birleşmeler sonucu piyasada oluşan yoğunlaşma bankaların personel çıkarma yoluna gitmesiyle ülkenin istihdamı üzerinde olumsuz etki yapabilir. Ayrıca birleşen bankalar piyasada hakim duruma gelebilir ve piyasada fiyatları belirlemede baskın olabilirler.

Piyasada birbirine rakip bankaların birleşmesi rekabeti azaltacak ve oluşan yeni yapının piyasa gücü böylece artmış olacaktır. Ancak günümüzde ülkelerde banka birleşmeleri yoğunlaşmayı engellemek amacıyla devlet kontrolüyle yapılmaktadır. Birleşmeden sonra oluşan yeni yapı daha düşük maliyetle finansal kaynak temin edebilir ya da ölçek ekonomisinden yararlanarak maliyetleri düşürebilir ve böylece daha düşük fiyatla piyasada bulunabilir, bu durumda diğer bankalar rekabet edemez duruma geleceklerdir. Rekabetin az olduğu bir ortamda hakim banka fiyatların belirleyicisi olacak ve böylece yapılan birleşme sonucunda

²³ V. Rudi Vennet, "The effect of mergers and acquisitions on the efficiency and profitability of EC credit institutions", Journal of Banking and Finance, Sayı: 20, (1996), 1531.

²⁴ Sümer, Serdar, "Banka Birleşmeleri", Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Şubat-Mart, Sayı:5 (2000), .3.

banka açısından yüksek kâr, yüksek fiyat gibi olumlu sonuçlar oluşurken, toplum açısından toplumsal refah kaybı oluşacaktır.

Bankacılıkta piyasa yoğunlaşması sektörde birkaç bankanın hakim duruma gelmesiyle mümkün olacaktır. Bankacılık sektöründe piyasa yoğunlaşmasını belirlemek için birbirine alternatif olan kurumların sayısına ihtiyaç vardır. Yoğunlaşma derecesini belirleyen tekniklerden biri de HHI'dır. Bu teknikle birbirine rakip kurumların büyüklüklerine göre ölçümleme yapılmaktadır. Her kurumun sahip olduğu mevduat payının karelerinin toplamı HHI'yi vermektedir. HHI değeri 0'a yaklaştıkça her banka piyasadaki mevduatın bir kısmını elinde bulunduruyor demektir. HHI değeri arttıkça piyasadaki yoğunlaşma artıyor anlamına gelmektedir. Piyasada yoğunlaşma olması diğer bankaların piyasaya girişlerini zorlaştırmaktadır ve piyasayı tam rekabetten uzaklaştırmaktadır. Böylece hakim banka ürün fiyatlarını artıracak mevduat faizlerini düşürecektir. Daha çok yatay birleşmeler sonucunda piyasada yoğunlaşma oluşmaktadır ve piyasa tam rekabet koşullarından uzaklaşmaktadır. Birleşmeler sonucunda piyasada oluşan yoğunlaşmayı araştıran birçok çalışma yapılmıştır.

Avrupa'da yapılan birleşmeler sonucunda oluşan yoğunlaşmayı araştırmak amacıyla Beitel ve Schiereck tarafından bir çalışma yapılmıştır ve yapılan bu çalışmaya göre 1997 – 2005 yılları arasında Avrupa ülkelerinden Belçika, Finlandiya ve Hollanda'da toplam 5 banka sektör aktiflerinin %80'ine hakim olmuştur. Yapılan bu çalışma sonucunda ulusal banka birleşmelerinin piyasada yoğunlaşma yarattığı sonucuna varılmıştır.²⁵

Yapılan yatay birleşmeler sonucunda piyasalarda yoğunlaşma oluşabiliyorken, uluslararası birleşmelerin piyasaya böyle bir etkisi yoktur. Uluslararası birleşmelerin sonucunda alan ekonomisinden yararlanma, coğrafi çeşitlilik sağlanarak riskin dağıtılması amaçlanmaktadır. Alan ekonomisinin söz konusu olabilmesi için, faaliyet alanının genişlemesine bağlı maliyetlerin azalması ve kârlılığın artmasıyla mümkündür.

Banka birleşmelerinin alan ekonomisi yaratma özelliği hakkında çelişkili sonuçlar vardır. Bazı araştırmacılar birleşmelerin alan ekonomisi sağladığını savunurken bunu reddeden hatta tersine bir etkiye (scope diseconomies) sahip

²⁵ Patrick Beitel, Dirk Schiereck, "Value Creation at the Ongoing Consolidation of the European Banking Market", Working Papers, No: 05/01, Institute for Mergers and Acquisitions, (2001), 25.

olduğunu iddia eden çalışmalar da vardır. Bu alanda yapılan çalışmalardan biri Rhoades'e aittir. Rhoades, coğrafi çeşitlenmeyi sağlayan banka birleşmelerinin verimliliği arttırma amacına ulaşmada daha başarılı olduğunu iddia etmiştir. Hughes'un çalışması da bunu desteklemektedir.

Hughes'un ABD'deki birleşmeler hakkında yaptığı çalışmaların sonuçları şöyledir:

- Birleşmeler komşu eyaletlerde değil de, coğrafi çeşitlilik sağlayacak şekilde farklı bölgelerde gerçekleşirse bankaların verimliliğinde belirgin artışlar yaşanacağı,
- Coğrafi çeşitlilik yaratacak birleşmelerde kısa süre önce birleşme yaşamış bankaların verimlilik artışı daha az olacaktır.

Birleşmeler sonucunda genellikle küçük bankaların şube ağlarını, pazar paylarını genişlettikleri görülürken büyük bankalar için ise gereksiz şubelerin kapatılması, fazla personelin işten çıkarılması, operasyon merkezlerinin birleştirilmesi gibi maliyet düşürücü sonuçların olduğu görülmektedir.

Birleşmeler sonrasında birleşen bankalar için de olumsuz sonuçlar oluşabilir. Şöyle ki; birleşen bankalar benzeri iş kollarında faal olursa birleşmeden doğacak sinerji azalabilir, bazı işlerde mükerrerliğe sebep olabilir ve birleşen bankalar açısından bu bir dezavantaj oluşturabilir.

Örneğin; Socgen ve BNP birleşmesinde bu durum göz önüne alınmıştır. Hedef bankanın nispi büyüklüğü de birleşme sonrasında uyum sorunları doğurmaktadır. Büyüklük açısından birbirine yakın bankalar birleştiğinde her iki banka çalışanı da birbirine üstünlük sağlamayacaktır.

Birleşen bankalar için olabilecek diğer olumsuz sonuç ise birleşme aşamasındaki dönemde yaşanan müşteri ve deneyimli personel kaybıdır. Birleşme sürecinde müşteriler yaşanan karmaşada başka bankalarla çalışmaya başlayabilir ve birleşen bankaların yetenekli personeli rakip bankalar tarafından transfer edilebilir. Böyle bir durumda yapılan birleşmenin hemen sonrasında beklendiği kadar kâr artışı sağlanamayabilir.

Birleşme sonrasında yaşanan en büyük sorun aslında operasyonel konularda olmaktadır. Bunlar, birleşen her iki bankanın bilgi, muhasebe, iç kontrol, risk

yönetimi sistemlerinin entegrasyonu gibi konulardır. Ülkenin mevduat ve piyasa uygulamalarının birbirleriyle farklı olmasından dolayı yapılan uluslararası birleşmelerde de birleşme sonrasında birçok sorunla karşılaşılması doğaldır. Yapılan başarılı birleşmeler sonucunda maliyetlerin düşmesi, kârlılık artışı gibi olumlu sonuçlar yaşanabiliyorken, rekabetin azalması ve toplumsal refah kaybı gibi ülke açısından da olumsuz sonuçlar ortaya çıkabilmektedir.

4. DÜNYA’DA BANKA BİRLEŞMELERİ

Dünya’da farklı pazarlara girme firmalar için çeşitli nedenlerle avantajlı hale gelmiştir. Firmalar hedef pazarlara girerken girmek istedikleri pazarlarda faaliyet gösteren firmalarla birleşmeyi ya da bu firmaları satın almayı tercih etmişlerdir. Birleşme ve satın alma faaliyetlerinin yapıldığı sektörler arasında finans sektörü de önemli bir yer tutmuştur.

Dünya genelinde, özellikle Bretton Woods sisteminin de çökmesiyle piyasada oluşan değişiklikler sonrasında birleşme ve satın alma faaliyetlerinde artış olmuş ve yapılan birleşme ve satın alma aktiviteleri arasında en büyük payı ABD almıştır. 1980’lerde ABD’de yapılan mevzuat değişiklikleri birleşme ve satın alma aktivitelerinin yoğun olarak yaşanmasında etkili olmuştur. Daha sonraki yıllarda yaşanan krizler, bankaların büyüme istekleri, devletlerin politikalarıyla birleşme ve satın alma operasyonlarında artış olmuş Tablo 4.1’i incelediğimizde görüyoruz ki, dünya genelinde 1980-1989 yılları arasında 483 olan birleşme ve satın alma sayısı 1990-1999 yıllarında yaşanan krizlerin de etkisiyle dünya çapında toplam birleşme ve satın alma operasyonlarının toplam sayısı 6.194 olmuştur. Dünya genelinde yıllar itibariyle yapılan birleşmeleri incelediğimizde Türkiye’de de en çok birleşme operasyonunun 2000-2006 yılları arasında yaşanan krizler sonrasında yapıldığı görülmektedir.

Dünya çapında yapılan birleşme ve satın alma operasyonlarının nedenleri detaylı olarak alt bölüm 4.3’te ele alınacaktır.

Tablo 4.1: Diğer Ülkelerde Yıllar İtibariyle Banka Birleşme ve Satın Almaların Sayısı (1980-2006)

Ülke	1980-1989	% Dağılım	1990-1999	% Dağılım	2000-2006	% Dağılım	1980-2006	% Dağılım
Dünya	594	100	6.894	100	7.535	100	14.978	100
ABD	207	34.8	4.072	59.5	4.450	59.1	8.729	58.3
Almanya	64	10.8	1.059	15.5	994	13.2	2.117	14.1
İtalya	50	8.4	301	4.4	260	3.5	611	4.1
İsviçre	11	1.9	147	2.1	206	2.7	364	2.4
Avusturya	3	0.5	150	2.2	94	1.2	247	1.6
Fransa	23	3.9	83	1.2	120	1.6	226	1.5
Hollanda	2	0.3	22	0.3	118	1.6	142	0.9
İngiltere	47	7.9	46	0.7	30	0.4	123	0.8
İspanya	14	2.4	58	0.8	48	0.6	120	0.8
Japonya	1	0.2	21	0.3	104	1.4	126	0.8
Danimarka	18	3.0	36	0.5	49	0.7	103	0.7
Brezilya	4	0.7	21	0.3	50	0.7	75	0.5
Arjantin	7	1.2	42	0.6	8	0.1	57	0.4
Kanada	6	1.0	20	0.3	19	0.3	45	0.3
Endonezya	0	0.0	16	0.2	22	0.3	38	0.3
G.Afrika	2	0.3	24	0.4	14	0.2	40	0.3
Polonya	1	0.2	17	0.2	26	0.3	44	0.3
Güney Kore	0	0.0	21	0.3	14	0.2	35	0.2
Hindistan	2	0.3	8	0.1	17	0.2	27	0.2
Meksika	8	1.3	8	0.1	17	0.2	33	0.2
Avustralya	8	1.3	19	0.3	6	0.1	33	0.2
Türkiye	5	0.8	2	0.0	24	0.3	31	0.2
Çin	0	0.0	1	0.0	9	0.1	10	0.1
Toplam/oran%	483	81.3	6.194	90.4	6.699	88.9	13.376	89.3

Kaynak: Metin Toprak, “Küresel Finans Piyasalarında Artan Konsolidasyon Eğilim: Bankacılık Sektöründe Birleşme ve Devralmalar”, Banka Birleşmeleri ve Satın Almalar, İktisadi Araştırmalar Vakfı, (İstanbul, 2006), 74.

Tablo 4.1’de görüldüğü gibi 1980-2006 yılları arasında yapılan en fazla birleşme ve satın alma faaliyeti %58 ile Amerika’dadır. Bu yıllarda yapılan birleşmelerin %14’ü ise Almanya’ya aittir. Üçüncü sırada İtalya, dördüncü sırada ise İsviçre gelmektedir.

2006-2007 yılları arasında Dünya’da yapılan birleşme ve satın alma faaliyetlerini incelediğimizde ise, 2007’nin ilk 6 ayında uluslararası alanda yapılan birleşme ve satın alma aktivitelerinin 2.7 trilyon \$’ı bulup 2006 yılının ilk 6 ayı ile kıyaslama yapıldığında %62 oranında bir artış gösterdiği görülmektedir.²⁶

²⁶[http://www.thomson.com/pdf/financial/league_table/ma/2Q2007/2Q07_MA_Global_Finl_Advisory\[18.07.2007\].](http://www.thomson.com/pdf/financial/league_table/ma/2Q2007/2Q07_MA_Global_Finl_Advisory[18.07.2007].)

Tablo 4.2: Dünya Geneline Tüm Sektörlerde Yapılan Birleşme ve Satın Alma Faaliyetlerinin Sayısı (2007)

	İşlem Değeri (\$ m)	İşlem Adedi
Bankacılık	554.256.20	2.313
Morgan Stanley	185.927.40	46
Goldman Sachs & Co.	183.708.30	43
JP Morgan	171.792.90	45
Enerji	365.542.90	1.467
JP Morgan	163.628.00	42
Citi	151.671.40	31
Lehman Brothers	140.054.90	33
Gayrimenkul	265.074.70	1.164
Morgan Stanley	79.897.80	25
UBS	49.719.50	21
Merril Lynch	44.615.40	18
Madde (Materials)	237.771.50	2.473
UBS	93.630.70	22
Goldman Sachs & Co.	75.072.40	21
Morgan Stanley	71.157	22
Sanayi	221.754.40	2.621
JP Morgan	59.947.60	21
Morgan Stanley	50.220.80	27
Goldman Sachs & Co.	45.139.90	22

Kaynak: [http://www.thomson.com/pdf/financial/league_table/ma/2Q2007/2Q07_MA_Global_Finl_Advisory\[18.07.2007\].](http://www.thomson.com/pdf/financial/league_table/ma/2Q2007/2Q07_MA_Global_Finl_Advisory[18.07.2007].)

Tablo 4.2’de görülen rakamlar 2007 yılında yapılan anlaşmaların büyük bir bölümünün bankacılık sektöründe olduğunu göstermektedir. Dünya çapında birleşme ve satın alma aktivitelerini gerçekleştiren belli başlı büyük yatırım bankaları bulunmaktadır. Bunlardan biri olan Goldman Sachs 856 milyar \$’lık anlaşmaları ile diğerleri arasında 2007 yılının ilk yarısında ilk sırayı almıştır. Arkasından yine güçlü yatırım bankalarından Morgan Stanley 807.1 milyar \$ ve Citigroup 776 milyar \$ gelmektedir.

Dünya çapında duyurulmuş fakat henüz gerçekleşmemiş anlaşma görüşmeleri de devam eden birleşme girişimleri de vardır. Tablo 4.3’te bu bankalar gösterilmiş olup, 2007 yılında yapılmış en büyük teklif ABN Ambro Holding NV Bankası’na yapılan 97.049.80 m \$’lık tekliftir.

Tablo 4.3: Dünya Geneline Bankacılık Sektöründe İlk 5'e Giren Duyurulmuş Henüz Gerçekleşmemiş Anlaşmalar (2007)

Anons Tarihi	Statüsü	Hedef banka	Hedef ülke	Talip banka	Talip ülke	Değer (\$ m)
25.04.2007	Tamamlandı	ABN Ambro Holding NV	Hollanda	RFS Holding BV	Hollanda	97.049.80
23.04.2007	Tamamlanmadı	ABN Ambro Holding NV	Hollanda	Barclays PLC	İngiltere	90.839.20
20.05.2007	Tamamlandı	Capitalia SpA	İtalya	Unicredito Italiano SpA	İtalya	29.528.10
16.04.2007	Tamamlanmadı	SLM Corp	Amerika	Investar Group	Amerika	25.537.40
23.04.2007	Tamamlandı	ABN Ambro North America Holding	Amerika	Bank of America Corp.	Amerika	21.000.00

Kaynak: [http://www.thomson.com/pdf/financial/league_table/ma/2Q2007/2Q07_MA_Global_Finl_Advisory\[18.07.2007\].](http://www.thomson.com/pdf/financial/league_table/ma/2Q2007/2Q07_MA_Global_Finl_Advisory[18.07.2007].)

Dünya’da yapılan bu birleşmelerle bankacılık sektöründe yaşanan değişim sonucunda dünya çapında evrensel bankacılık faaliyetinde bulunacak dev bankalar ortaya çıkmıştır. Banka birleşmelerinin tarihi incelendiğinde yapılan ilk banka birleşmelerinin neredeyse bankacılık tarihi kadar eski olduğu görülmektedir.

4.1. Dünya’da Banka Birleşmeleri Tarihine Genel Bakış

Dünya’da ilk banka birleşmesi 1794 yılında İtalya’da yapılmıştır. Banco Di Napoli’nin Palermo ve Mesina şehirlerindeki 2 şubenin birleştirilmesi dünyada görülen ilk banka birleşmesidir. Birleşmeden sonra Banco Di Sicillia kurulmuştur. Bu birleşmeyi 1894 yılında Banco Commerciale Italiane ile Banco Commerciale Triestona birleşmesi takip etmiştir.

Dünya’da ilk banka birleşmesi 1700’lü yıllarda yaşanmış olmasına rağmen sektördeki birleşme sayısındaki artış 1980’lerden sonra olmuştur. Şöyle ki; 1944’te ABD’de imzalanan uluslararası para antlaşmasıyla ülke paralarında sabit kur esası benimsenmiştir. Yapılan bu anlaşmaya göre, ülkelerin paralarının değeri Dolar esas alınarak benimsenmişti ve ancak çok fazla parasal dengesizliklerde ülkelerin paralarının değeri Dolar karşısında değişebilecekti. ABD’nin fazla dış ticaret açığı

vermesiyle ihracat miktarını arttırabilmek amacıyla, devlet tarafından alınan kararla 1971’de Dolar’ın altına dönüştürülebilirliği kaldırılmış ve Dolar’ın devalüe edilip altına dönüştürülebilirliğinin kaldırılmasıyla Bretton Woods Sistemi ile getirilen altın döviz standardı da kaldırılmıştır. Bu sistemin yerine, o dönemde SDR (özel çekme hakları) getirilmiştir. 1973’te Bretton Woods sisteminin uygulamadan kalkması, 1979’da ABD’de FED’in faiz oranlarını denetlemeyeceğini açıklaması, 1973 – 1979 döneminde büyüme ve verimlilik oranlarındaki azalmanın sonrasında gelişmekte olan ülkelerde de kapasite kullanım oranları düşmüş, fiyatlar artmış, işsizlik yaşanmaya başlanmış ve dış ödemeler dengesi bozulmuştur. Bu yaşananlar sonrasında ülkeler, yapılan mevzuat değişiklikleriyle yabancı sermaye girişine izin vermiştir. Yabancı sermaye girişleriyle gelişmiş ülkeler yeni pazarlara yatırım yaparken, kârlılıklarını arttırıp riski dağıtırken, gelişmekte olan ülkelerde yeni sermaye girişleriyle büyüme ve kalkınma için ihtiyaçları olan finansman desteğini almaya başlamışlardır. Tüm bu yaşananlarla birlikte, bankacılık sektöründe de finansal liberalleşme yaşanmış ve birçok yabancı banka girişleriyle banka birleşmeleri yapılmaya başlanmıştır.

Dünya ekonomisinde yaşanan değişikliklerle beraber, bankacılık sektörü de yeniden yapılanmaya girmiştir. Bankacılık sektörünün yeniden yapılanmasına zemin hazırlayan sektörü değişime zorlayan birçok neden vardır.

4.2. Dünya’da Bankacılık Sektörünü Değişime Zorlayan Nedenler

Dünya’da 1980’lerden sonra genel ekonomik yapıda oluşan değişiklikler, yaşanan krizler, piyasalarda yaşanan rekabet, banka dışı kurumların bankacılık faaliyetinde bulunması ve yaşanan rekabetten dolayı faiz marjlarının daralması, kârlılığın azalması bankacılık sektörünün değişime uğramasına zemin hazırlamıştır.

1980’lerde Bretton Woods sisteminin çökmesiyle dünya ekonomisinde büyük değişiklikler yaşanmıştır. Dünya ekonomisinde seksenli yılların başlarında yaşanan durgunluktan 1982 yılı ortalarında çıkılmasının ardından, özellikle bankacılık alanında uluslararasılaşma yönünde önemli gelişmeler vardır.²⁷ Bu dönemde bankaların şube sayılarının da arttığı görülmüştür. 1987 yılında yaşanan borsa kriziyle de deregulation dönemi başlamıştır. Faiz oranları yükselmiş, banka

²⁷ Sinan Sönmez, Dünya Ekonomisinde Dönüşüm, (İmge Kitabevi, Ankara, 1998), 208.

bilançolarının aktif tarafı bundan olumsuz etkilenmiş, sorunlu kredi hacimleri artmıştır. Bu yaşananların yanında sektördeki rekabet, maliyetlerin artması bankaları zor durumda bırakmış ve bu yaşananlar sonrasında yeniden yapılanma kaçınılmaz olmuştur. Bunların devamında faiz oranlarının belirlenmesinde piyasa koşullarının etkin olmaması, faizler üzerindeki idari yönlendirmelerin kalkmasını benimseyen teorik görüşler ortaya atılmıştır. Ekonomide liberalizasyonu savunan Neoliberal görüş etkin olmuştur.

Dünya’da yaşanan finansal krizlerden sonra da devlet müdahalesiyle bankacılık sektörü değişime uğramıştır. Bu finansal krizler; finansal panik, etik zarar krizi, disorderly workout ve balonun patlaması şeklinde dört başlık altında incelenmektedir.²⁸ Dünya’da bankacılık sektörünün değişime uğramasına zemin hazırlayan finansal krizler 1997 yılında Güneydoğu Asya ülkelerinde başlayan ve 1998 yılının 2. yarısında Rusya’da yaşanan finansal krizlerdir.

Asya krizi ve bankacılık sektörüne etkileri²⁹

Güneydoğu Asya ülkelerinde bankalar dış piyasadan aldıkları borçlarla müşterilerine kredi vermiştir. Kısa vadeli yabancı sermaye ile konut yatırımları finanse edilmiş ve bu yatırımlardan döviz girişi sağlanamamıştır. Bankalar dış borçlarını ödeyemez duruma gelmiştir.

Bankaların kısa vadeli borçlanarak uzun vadeli yatırımları finanse etmesi, bu bankaları zor durumda bırakmış, Güneydoğu Asya ülkelerinde kriz yaşanmasına ve bankaların yeniden yapılandırılmasına neden olmuştur. Kriz, Temmuz 1997’de

²⁸ **Finansal panik:** Piyasada güven sarsılması olduğunda borç verenlerin borç verdikleri kurumlardan kredilerini geri çağırması durumunda oluşur. Kısa vadeli borçların kısa vadeli varlıklardan fazla olması veya ortada en son borç verici olmaması halinde finansal panik ortaya çıkabilir. Her kredi veren diğer kredi verenlerin de aynı şekilde hareket edeceğini düşünerek kredisini geri çağırır ve oluşan panikten dolayı kriz meydana gelir.

Etik zarar krizi: Etik zarar; sigortalı bir mala sigortası olduğu için normalde gösterilenden daha az özen gösterilmesidir. Bankalar dışarıdan aldıkları fonları fonların geri ödeneceğine dair devlet garantisi bulunan bir ortamda alıyor ise, bankacılıkta etik zarar oluşabilir. Bankalar yeterli sermayeye sahip değillerse ve yeterince denetlenmiyorlarsa aldıkları fonları çok daha riskli yatırımlara yönlendirebilirler.

Disorderly workout: Tüm kredi verenler aynı borçlunun üzerine giderse borçlu batmayacak olsa bile batar. Borç veren bankalar borçlu bankaların üzerine giderse borçlu banka borcunu ödeyebilmek için kredi verdiği firmalardan kredisini geri çağırır, böylece batma riski olmayan firmalar ve bankalar zor durumda kalabilirler.

Balonun patlaması: Spekülatörler fazla kazanç sağlamak amacıyla bir finansal varlığı gerçek değerinin üzerinde bir değerden satın alır ve piyasada balon oluşur. Balon her devrede biraz daha şişer ve patlar.

²⁹ Türkiye Garanti Bankası, Asya Krizi Raporu, (Ocak 1999), 1-24.

Tayland'ın yerel para birimini devalüe etmesiyle başlamış, Tayland, Malezya, Endonezya, Filipinler ve Güney Kore'de ortaya çıkmıştır.

1970'lerde Tayvan ve Güney Kore'de Asya gelişme modeli uygulanmaktadır. Bu planlı, ihracatı ve özel sektörü geliştirmeye yönelik bir gelişim modelidir. Bu 2 ülke yabancı yatırımına destek vermiş, Amerika da desteklemiştir. Diğer ülkelerin üretim teknolojileri ve ucuz işgücünü kullanarak kendi sanayi yapısını oluşturmuş ve ihracatı destek politikalarıyla hızla sanayileşmeye başlamışlardır.

Aynı yıllarda ABD'nin Japonya'ya karşı ticaret açığı büyümüş olup ABD'nin talebiyle 1985'te 2 ülke anlaşarak Japon yenini pahalılaştırmıştı. Böylece ABD ihraç malları ucuzlamıştı. Yapılan bu revalüasyondan sonra Japonya emek-yoğun üretimini daha ucuz olan Güneydoğu Asya ülkelerine kaydırmıştır. Bu dönemde Güneydoğu Asya ülkeleri de yüksek dış borç, ihracat fiyatlarındaki düşüş ve benzin fiyatının yüksek olması gibi sorunlarla uğraşıyorlardı. Güneydoğu Asya ülkelerine Japonya, Tayvan ve Güney Kore'den sermaye akmıştır. Japonya emek-yoğun üretimini Güneydoğu Asya ülkelerine kaydırmıştır. Bu dönemde gelişmiş ülkeler de fonlarını Güneydoğu Asya ülkelerine yönlendirmiştir. Güneydoğu Asya ülkeleri de fonları çekmek için yüksek faiz ve sabit kur uyguladı. Yerel para birimi dolar bandına bağlanarak sabitleşmiş ve yabancı para böylece devalüasyon riskinden arındırılmıştı. Güneydoğu Asya ülkelerine dışarıdan gelen para banka ve finans kurumlarına girmiştir.

Bankalarda yurtiçinde imalat sanayi gibi ihracatı arttırıcı sektörlerle kredi vermek yerine gayrimenkul gibi kısa dönemde yüksek getirili sektörlerle kredi vermiştir. Bu dönemde imalat sanayine yatırım yapmak çok fazla sermaye gerektiriyordu ve gayrimenkul piyasasında da fiyatlar artınca kısa dönemde yüksek getiri sağlamak isteyen yatırımcılar gayrimenkul sektörüne yöneldiler. Kurun sabitlenmesi de devalüasyon riskini kaldırmış ve gayrimenkule fazla yatırım yapılmıştır. Piyasada ev ve işyerlerine arz fazlası oluşmuş ve bankaların verdiği gayrimenkul alımını finanse eden kredilerin ödenmesinde sorun yaşanmaya başlanmıştır. Bu gelişmelerden sonra 1997'de Tayland'ın dış borcu fazla olan 2 önemli finans kuruluşu Finance One ve Samprasong Land Company borçlarını ödeyemez duruma geldi ve yabancı yatırımcıların ülkenin bu durumundan haberi oldu.

1995'ten itibaren Japon yeni dolar karşısında değer kaybederken dolara bağlanmış olan Güneydoğu Asya para birimi de dolarla birlikte değer kazanmıştır. ABD'ye göre Japon malları ucuzlarken Güneydoğu Asya malları pahalılaşmıştır. Dolara bağlı olan sabit kur sisteminden dolayı Güneydoğu Asya devalüasyon yapamıyordu.

Güneydoğu Asya ülkeleri için Japonya en büyük ihracatçı, ithalatçı, yatırımcı ve kreditör olduğundan Japonya'nın durgunluğa girmesi Güneydoğu Asya krizinin önemli sebeplerinden olmuştur. Japonya'nın 1990'larda resesyona (durgunluğa) girmesi de Asya krizinin önemli nedenlerindendir. Japonya 1980'lerde para arzını hızlı bir şekilde arttırmış, buna bağlı hisse senedi ve arazi fiyatları da artmıştır.

1990'larda politika değişikliği yaparak parasal büyümede frene basılmıştır. Bu durum hem Güneydoğu Asya'ya akan parayı azalttı, hem de Japon ekonomisini durgunluğa itti. Japonya'da borsa düştü, enflasyon deflasyona dönüştü, batık krediler arttı ve ekonomik büyüme yavaşladı. Asya krizi hem panik, hem disorderly workout, hem etik zarar krizi, hem de balonun patlaması krizleri için iyi bir örnektir. Yüksek tutardaki sermaye kaçını engellemek amacıyla kur sabit tutulmaya çalışılmış fakat kur hızla artmış, yerel para devalue olmuştur.

Yerel paranın değerinin düşmesiyle iflaslar ve bankacılık sektöründe batık krediler artmıştır. Hem dış fonların kesilmesi, hem de bankacılık sektörünün sermaye kaybına uğraması bankaların kendi limit tahsislerini ve kredi kullandırmalarını durdurdu. Bankalar bozulan sermaye yeterlilik rasyolarını hem kendi devletlerinin hem de IMF'nin baskısı altında düzeltmeye çalıştı.

IMF paketinde yer alanlar;

- acil banka kapamaları,
- sermaye yeterlilik rasyolarının tutturulması,

1997'nin sonuna kadar uygulanan IMF krizle mücadele modelleri krizin derinleşmesine neden olmuştur. Ayrıca IMF, 1994'teki Meksika krizinde Meksika'ya borç veren ve borçlarını geri alamayan bankalar ve diğer finansal kuruluşlara 50 milyar \$'lık bir kurtarma imkânı tanımıştı. Bu örnek kreditörleri kredileri örtülü bir geri ödeme garantisi almışçasına Güneydoğu Asya'ya fazla titiz davranmadan fon akıtmaya teşvik etmiştir. Moody's'in 1997 sonunda bu ülkelerin kredi notunu düşürmeleri de krizi şiddetlendirdi.

1997’de Moody’s’in Tayland, Endonezya ve Kore’nin rating notunu yatırım yapılabilirin altına düşürmesiyle öncelikle bu ülkelerdeki bankalar yerli ihracat ve ithalatçılar için uluslararası geçerliliği olan akreditifler veremez duruma geldiler. Asya krizinin çıkma nedenlerinden biri de bankacılık sektörünün denetimden uzak olmasıdır.

Endonezya’da kamu kuruluşları bankalardaki mevduatlarını çekerek, devlet tahvillerine yatırımları konusunda uyarıldı, böylece zaten likidite sıkışıklığı yaşayan piyasalar tamamen zor durumda kaldı ve faizler iyice arttı. Böylece finansman firmaları kapanmış, bankalar riskli borç vermeyi durdurmak zorunda kalmıştır.

Rusya Krizi ve bankacılık sektörüne etkileri;³⁰

Asya krizinden sonra yabancı yatırımcılar gelişmekte olan ülkelere fonlarını çekmiştir. Rusya da bu ülkelerin içinde olduğundan bu durumdan etkilenmiştir. Ülkeden çıkan yabancı sermayeyle birlikte devletin yüksek getirili GKO piyasaya sürmesi de krize neden olmuştur.

Kısa vadeli borçların yüksekliği devleti her ay yeni borçlanmalara itmiştir. Krizin oluşmasında ve hızlanmasında en önemli rolü her yıl oluşan bütçe açıklarını devletin bastığı GKO (kısa vadeli hazine tahvili)’larla kapatılmaya çalışılması ve bunu yaparken her defasında daha yüksek faizler ödeyerek borçlanılması üstlenmiştir.

Her defasında piyasaya yeni bono sürülmüş ve yeni çıkan bonoların getirileri bir öncekine göre %50 arttırılmıştır. 1996 yılında, GKO yüksek getirili en risksiz ve en popüler yatırım aracı haline geldi. En risksiz diyoruz, çünkü devlet parası olmadığı durumlarda daha yüksek getirili yeni GKO’lar basarak kendine kaynak sağlayabiliyordu.

Bu süre içerisinde bütün Rusya bankaları devletin iç piyasada borçlanmasına yardım etti. Kısa vadeli borçlanmalarla üretken yatırımlar finanse edilmemiş, maaş ve ücretler gibi cari harcamalar finanse edilmiştir.

Özelleştirme sürecinde finansal ve endüstriyel gruplar büyük miktarlarda devletin özelleştirdiği endüstriyel firmaların hisselerini topladılar. Ama kötü ve verimsiz yönetim yüzünden bu kuruluşlar ve bu kuruluşlara yatırım yapanlar kâr

³⁰ Türkiye Garanti Bankası, Rusya Krizi Raporu, (Ocak 1999), 1-22.

sağlayamadılar. Bunun sonucunda ticari bankaların büyük çoğunluğu varlıklarını kâr getirmeyen hisse senetleri yerine yüksek getirili GKO'lar olarak tutmaya başladılar. Sadece ticari bankalar değil devlet bankaları, sigorta şirketleri ve diğer yatırım kuruluşları da aynı şekilde GKO'lara yöneldiler.

Yabancı yatırımcılar da yatırımlarını GKO'lara yönlendirdiler. Hammadde fiyatlarındaki düşüş, döviz gelirlerinde daralma yarattı. Özellikle petrol fiyatlarındaki düşüş, ihracatının büyük kısmı petrol ve doğalgazdan oluşan Rusya'nın döviz gelirlerini etkilemiştir. Rusya'nın da içinde olduğu gelişmekte olan ülke piyasalarına duyulan güvensizlik sonucunda ülkeden sermaye kaçışları başlamış, buna bağlı hisse senedi ve devlet bonolarında düşüşler başlamıştır.

GKO'lar düşük getirilerle işlem görmeye başladı ve piyasada GKO fazlası oluştu. Arzın talepten fazla olmasıyla GKO'ların değer kaybı devam etti. Normalde devlet GKO'ların yenisini basarak değerini koruyabilirdi ama artık daha fazla faiz ödeyerek borçlanamayacak duruma geldi. Piyasada düşük getirili GKO'lara talep olmadı, devlet bankaları tarafından zorunlu olarak alındı. Yabancı yatırımcılar kendilerini garanti altına almak için performansı GKO'ların dönüş tarihine odaklı forward kontratlar imzaladılar.

Dolar kuru ve yapılan forward kontratların oranı arasındaki fark ortalama %10 civarında seyrettiği için, Rusya bankaları yaptıkları bu işlemten memnun gözüküyordu. Devalüasyon söylentileri forward kontratlarla pozisyon açmış olan Rusya ticari bankalarında panik yaratmıştır.

Kontratlarla ruble max. 7,15 \$'a endekslenmişti. Buna göre eğer ruble bundan daha aşağı düşerse bankalar zarar edecekti. Devalüasyon beklentisinde olan bankalar dolar almaya başladı. Bu da piyasada tek satıcı konumunda olan merkez bankasının rezervlerinin kısa sürede erimesine neden oldu. Buna karşılık MB ticari bankalara yaptığı yabancı para satışında birtakım değişiklikler yaparak bankaların döviz almadan bir gün önce bu miktarın %100'ünü rezervlerinde ruble olarak bloke etmelerini işleme koydu. Bu da ticari bankaların likiditelerini azaltıcı etki yaptı.

Bütün bunlara rağmen yeni uygulama bankaların dolara olan talebinde bir azaltma yaratmadı. Fon ve likidite sorunları yüzünden bankalar mevduat sahiplerine nakit yaratamadılar ve bu da piyasalar ve insanlar üzerinde panik yarattı.

Bu dönemde IMF ve Dünya Bankası Rusya’da finansman imkânı sağladı. Rusya’da 17 Ağustos 1998 kararları alındı;

- Yabancı yatırımcıların ruble cinsinden 1 yıldan kısa vadeli yatırım yapmaları yasaklandı.
- 31/12/1999’a kadar vadesi gelen ruble cinsinden tüm hazine borçlanma enstrümanları (GKO) yenileriyle değiştirilebileceği açıklandı.
- Finansal piyasaları rahatlatabilmek için yakında kısa vadeli (bir ya da iki haftalık) devlet iç borçlanma senetleri çıkarılacağı açıklandı.

Bu gelişmeler Rusya’daki bankacılık sisteminin içinde bulunduğu kredi geri ödemesi baskısının kısa bir süre için ertelendiği ve hükümetin yeni bir vade değişimi ile kısa süreli borç baskısını ileri bir tarihe ertelediği şeklinde yorumlanmaktadır. 17 Ağustos kararlarından sonra döviz istenen aralıkta tutulamadı. Rubledeki büyük düşüş, iç piyasada fiyatların yükselmesine ve rublenin değer kaybetmesine sebep oldu. İyi vergi politikalarının olmaması ve devlet harcamalarının büyüklüğü kötü giden ekonomik ortamı daha da çıkmaza sokarak enflasyonun hızla tırmanmasına sebep oldu. Bankacılık sektörü ödeme sistemindeki likidite yetersizliğiyle çözümsüz bir hal aldı.

Rus bankaları borçlanarak aldıkları paraları verimli alanlarda kullanamadı. Birçok banka yaşanan krizle batma noktasına gelmiştir. 1985 yılında 10 devlet bankası varken, 1995’in başlarında Rusya’da 5000 banka açılmıştır. Merkez Bankası’nın ve devletin enflasyonu ve faizleri düşürmek için uyguladığı politikalar ve bankalararası rekabet bankacılıkta kârlılığı azaltmıştır. Birçok banka borcunu ödeyememiş ve 1995’te iflas etmiştir. Rusya’da yurtdışından yüksek oranda kredi alan bankaların birçoğu bu fonları endüstride verimli alanlarda kullanamamış, bu meblağlar kişisel hesaplara aktarılmıştır. Üretimi yeterince desteklemediklerinden ödeme vadesi gelince kâr edememiş olmaları, verdikleri kredilerin uzun vadeli olması likidite problemlerine yol açtı.

1998 yılının ortalarına kadar Rus bankacılık sektörünün gelişmesinde ana kaynak; finansman piyasalarda kamu kâğıtları olarak uluslararası sermaye piyasalarından borçlanarak ve hanehalkı tasarruflarını kendilerine çekerek işlem yapmaları ile sağlandı. Ancak, 1998 yılında Rusya bankacılık sektörü global krizin

etkisiyle gelişmekte olan piyasalara duyulan güvenin sarsılması, yatırımcıların çekilmesi, sermaye kaçışları ve bunlardan doğrudan olumsuz etkilenen kamu borçlanma mekanizması sonucu kötü bir döneme girdiler.

Bankanın kaynaklarını çeşitlendirememesi piyasa koşullarına fazlasıyla bağıllık yarattı. Bankaların piyasa faktörlerine bu kadar bağımlı olmalarının bir diğer nedeni de, çoğunlukla büyük bankaların devletten aldıkları GKO'ları kur riskine karşı kendilerini korumak isteyen yabancılara forward kontratlar yaparak satmış olmalarıdır.

Bankacılık sektöründe durum, halkın tasarruflarını bankalardan çekmeye başlamasıyla daha da kötüleşti ve bankacılık sektöründe likidite sıkıntısı doğurdu. Merkez Bankası tasarruf sahiplerine ve birbirlerine borçlarını ödeyebilmeleri için ticari bankalara 27 mia ruble (1.65 mia \$) borç verdi ve bu borçların GKO'larla ödeneceği duyuruldu. Moratoryum süresi dolduğunda Rusya'daki 2500 bankadan sadece 5 banka dış borcunu ödeyebilecek durumdaydı. Moratoryum süresinin bitişiyle çok bankanın iflası gündeme geldi. Devlet 90 günlük moratoryum süresini uzatmadı ve bankalara yardım etmeyeceğini açıkladı.

Bu arada ülkenin 3 büyük bankası Uneximbak, Mostbank, ve Menatap birleştiklerini açıkladılar. Dış borç ödemelerini yerine getirmek için hazırlık yapan Rus ticari bankaları iç piyasadan dolar toplamaya başladı. Bu da 2. devalüasyon endişesini doğurdu. Yaşanan bu finansal krizle bankacılık sektörü en önemli şey olan güvenini kaybetmiştir. Bu da ileride kendilerine fon kaynağı bulmalarını ve borçlanmalarını imkânsız hale getirecektir.

Rusya'nın iç borçlanma senetlerine (GKO'lara) yatırım yapan bankalar krizden zarar görmüştür. Devlet de bu dönemde önlem için;

- Mevduat faizine uygulanan %6'lık stopajı kaldırmıştır.
- Kamu kağıtlarının takasbanktaki işlemlerinden alınan BSMV (Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi) %5'ten %1'e inmiştir.
- Vadeli döviz alım-satım işlemlerine (forward) getirilen sınırlamalar kaldırılmıştır.

Bankacılık sektörünün değişimine zemin hazırlayan nedenlerden biri de banka dışı finansal kurumların piyasadaki varlığıdır. Şöyle ki; Banka dışı finansal

kurumlar ABD’de faaliyet gösterdikleri alan açısından herhangi bir kısıtlamayla karşılaşmazken bankaların faaliyet gösterdikleri eyaletler dışında şube açmaları yasaklanmıştı. Diğer yandan piyasada enflasyonist ortam oluşunca bankada düşük faizle mevduatını tutan yatırımcılar çeşitlenen diğer finansal araçlara yönelmeye başlamışlardır. Bu durumda bankaların mevduata verdikleri tavan faiz uygulaması kaldırılmış ve bankalar daha pahalıya piyasadan fon toplamaya başlamışlardır. Bu da bankaların kârlılıklarını olumsuz etkilemiştir. Bütün bu gelişmeler sonrasında ABD’de bazı mevzuat değişiklikleri yapılmıştır.

1980’de The Depository Institution Deregulation and Monetary Control Act ile kredi ve faiz üzerindeki kısıtlamalar kalkmış ve bankalar daha rahat hareket etmeye başlamışlardır. Ayrıca, ABD’de düzenlenen yasalarla bankalara yerleşik oldukları eyalet dışında da faaliyet gösterme imkânı Garn-St. Germain Act of 1982 ile tanınmış ve bu düzenlenmeden sonra banka birleşmeleri artmıştır. 1979’da Japon bankacılığında da mevduat faizleri serbest bırakılmış ve sektörde rekabet başlamıştır.³¹

Dünyada finansal piyasalarda yaşanan rekabet, teknoloji yatırımlarının maliyeti, operasyonel giderler, yeni pazarlara girme isteği, sektöre giriş-çıkışların denetlenmemesi ve kolay olması, piyasadaki rekabetten dolayı faiz marjlarının daralması ve kârlılığın azalması sektörün değişime uğramasına zemin hazırlamıştır. Şöyle ki; sektörü değişime zorlayan nedenlerden biri de teknolojik gelişmelerdir. Bankacılık işlemlerinde internetin kullanılmaya başlanmasıyla bankaların daha az personelle çalışarak maliyetlerin düşürülmesi ve verimliliğini artırabilmesi mümkün olmuştur. Bu da bankaların rakiplerine karşı üstünlük sağlamasını mümkün kılmıştır. Sektördeki bankalar da birleşerek maliyetlerini daha da düşürüp pazarda avantajlı duruma gelmek istemişlerdir. Ayrıca artan müşteri talepleri ve ürün çeşitliliği sonucunda teknolojik altyapının geliştirilmesi ihtiyacı duyulmuş, teknolojik altyapısını geliştirecek finansmana sahip olmayan bankalar yine teknolojik altyapısı güçlü bankalarla birleşme yoluna gitmişlerdir. Diğer bir neden de piyasadaki banka dışı kurumların kendi ihtiyaçlarını kendilerinin görmesidir. Örneğin finansman ihtiyaçlarını hisse senedi ihraç ederek karşılaması ya da kendi kredi kartlarını kendilerinin çıkarması gibi...

³¹ Karen, age, 3.

Dünya’da bankacılık sektöründe yeniden yapılanma birçok ülkede yaşanmıştır. Gelişmiş ülkelerde bankalar piyasa mekanizması içinde kendi kendine yapılırken, gelişmekte olan ülkelerde yeniden yapılanma genellikle devlet müdahalesiyle olmaktadır.³²

Dünyada bankacılık sektöründe tüketici talepleri artarak çeşitlenmiş, bankaların maliyetleri artmış, genel ekonomik yapı, yaşanan krizlerin etkisi ve bankaların piyasadan daha fazla pay alma isteği bankacılık sektörünü etkilemiş ve sektörde birleşmeler ve satın almalar yaşanmaya başlanmıştır. Yapılan birleşmelerin nedenleri ülkeye ve zamana göre değişiklik göstermektedir.

4.3. Dünya’da Banka Birleşmelerinin Nedenleri

Sektörde yaşanan yeniden yapılanma sonunda birleşme ve satın almalar gündeme gelmiş, birleşme ve satın alma aktiviteleri ülkelerin ekonomik ve politik durumlarına göre farklılık göstermiştir. Finansal piyasalarda yaşanan gelişmeler sonucunda rekabet artmış, bankaların kâr marjları düşmüştür. Bu nedenle 1980’li yıllarda birçok banka iflas etmiştir ve sektörde banka sayısında azalma olmuştur. 1980’lerde banka birleşmeleri yaşanmaya başlanmış ve dünya genelinde 2000’li yıllara gelindiğinde yapılan uluslararası birleşmeler sonunda evrensel bankacılık hizmeti veren bankalar oluşmuş ve sektör de oligopolistik bir yapı hakim olmuştur.

Günümüzde bankaların amacı;

- varlıklarını koruyarak, riski en düşük düzeye indirmek,
- büyüme hızlarını en yüksek düzeye çıkarmak,
- bağımsızlıklarını koruyabilmek ve büyümenin gerektirdiği finansman gereksinmesini kısmen de olsa karşılayabilmek için yeterli ölçüde kâr sağlamaktır. Bu amaçların genel ifadesi bankanın piyasa değerinin maksimize edilmesidir.³³

³² Karen, age, 3.

³³ Öztin Akgüç, Finansal Yönetim, Muhasebe Enstitüsü, 6. ve 7. baskı, (İstanbul, 1994), 861.

Dünya’da banka birleşmelerinin nedenleri gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere göre farklılık göstermektedir. ABD’de yaşanan birleşmelerin nedeni bankaların kârlılıklarında yaşanan düşüştü. Şöyle ki; bankalar piyasadan düşük maliyetle fon toplayabiliyorken finansal piyasalardaki gelişmelerden sonra banka dışı kurumlar müşterilere yüksek getirili yatırım araçları sunmuşlar ve bankalar da piyasada rekabet edebilmek için mevduata verdikleri faizleri arttırmışlardır. Fon toplama maliyeti artan bankaların kârlılıkları düşmüş ve birleşme kârlılıklarını arttırılması için bir çözüm olarak görülmüştür.

Avrupa ülkelerindeki birleşme nedenleri de ABD’deki gibi yüksek kâr beklentisi ve piyasada rekabet gücünün arttırılmak istenmesidir. Şöyle ki; Avrupa ülkelerinde de tıpkı ABD’de olduğu gibi bankalar piyasadan ucuza fon toplarken yatırımcıların diğer yüksek getirili yatırım araçlarına yönelmesiyle bankalar için piyasadan fon toplama maliyetli duruma gelmiştir. Piyasadaki yoğun rekabet nedeniyle kâr marjları düşmüştür. Bunlara ek olarak müşteri talepleri artarak çeşitlenmiş, teknolojik yatırımlar artmış, bazı bankalar sektörde gereğinden fazla büyümüş ve bu gelişmeler bankaları zor durumda bırakmıştır. Bu nedenlerle bankalar aynı pazarda rakipleriyle birleşme ya da farklı bölgelerde faaliyet gösteren bankalarla birleşme yoluna gitmişlerdir.

Gelişmiş ülkelerde yaşanan birleşmelerin nedeni dünya pazarında rekabet edebilmekken, gelişmekte olan ülkelerde ise devlet yaşanan krizlerden sonra sektörün olumsuz etkilenmesini önlemek amacıyla bankaları birleştirme yoluna gitmektedir. Şöyle ki; gelişmekte olan ülkelerde yaşanan krizlerden sonra zor durumda olan bankalar devlet tarafından kurtarılmak istenmektedir. Çünkü bankanın batması durumunda piyasada bankacılık sektörüne güvensizlik duyulacak, sektör bu durumdan olumsuz etkilenebilecektir. Ayrıca istihdam açısından da düşünüldüğünde banka çalışanları da işsiz kalacaktır. Bu nedenlerle devlet yaşanan krizlerden sonra mali yapısı bozulmuş bankaların birleşmesini teşvik etmektedir. Bazen 2 güçsüz banka birleştirilerek güçlü bir yeni yapı oluşturulmak istenirken bazen de güçsüz banka güçlü banka içerisinde eritilmek istenmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde yaşanan krizlerden sonra piyasa şartlarının daha uygun olması nedeniyle uluslararası birleşmeler de yapılmaktadır.

Örneğin; 1994 Meksika ve 2002 Arjantin krizinden sonra birçok uluslararası banka birleşmesi yapılmıştır. Gelişmekte olan ülkeler içerisinde olan Türkiye’de de

diğer ülkelerde olduğu gibi krizler sonrasında birleşmeler yaşanmış, fakat bu birleşmeler daha çok zor durumda olan bankanın fona devredilmesi ve daha sonra diğer bankalarla birleştirilmesi şeklinde olmuştur.

4.4. Dünya’da Seçilmiş Ülkelerde Banka Birleşmeleri

Dünya’da banka birleşmelerinin tarihine baktığımızda ABD, Avrupa ve Japonya’da yoğun yaşandığını görmekteyiz. Bankacılık sektöründe yaşanan yeniden yapılanma sonucunda yapılan bileşme ve satın almalar ülkelerin ekonomik ve politik şartlarının farklı olması nedeniyle her ülkede farklılık göstermiştir.

Bu bölümde ABD, Avrupa, Japonya ve gelişmekte olan ülkelerde yapılan birleşmelerden bahsedilecek olup, son yıllarda yüksek hacimli birleşme görüşmeleri devam eden İngiltere de ayrıca incelenecektir.

4.4.1. ABD

ABD’deki ilk banka birleşmesi 1904 yılında The Bank of Amerika ve The Bank Italy birleşmesidir. İlk banka birleşmesinin yapıldığı yıllarda fazla sayıda birleşme yaşanmamış olup, 1980’lerden sonra birleşme sayısında artış görülmüştür.

1980’lerden sonra birleşme sayısında görülen artışın nedeni eyaletlerarası banka birleşme ve şubeleşmesini kısıtlayan yasaların kaldırılmasıdır. Şöyle ki;

1960’lara kadar mevduata tavan faiz sınırlaması getirilmişti, böylece bankalar düşük maliyetle fon toplayabiliyorlardı. Ancak 1960’lardan sonra enflasyonun yükselmesiyle mevduat sahipleri fonlarını yüksek getirili araçlarda değerlendirmeye başladılar. Mevduata getirilen tavan faiz uygulamasının kaldırılmasıyla bankaların fon maliyetleri artmış ve sonucunda birçok banka iflas etmiştir. Diğer yandan bankalardan kredi kullanan firmalar finansal piyasaların gelişmesiyle tahvil-hisse senedi aracılığıyla kendilerine finansman yaratmış ve bankaların aracılık ettikleri kredi hacmi azalmıştır. Bu da yine bankaların faiz gelirini azaltmış ve bankacılık sektörünü olumsuz etkilemiştir. Tüm bu gelişmelerden sonra sektörü zor durumdan kurtarmak amacıyla çeşitli mevzuat değişiklikleri yapılmıştır.

Bu düzenlemelerden biri 1982’de Garn-St. Germain Act of 1982 yasası olup, bu yasayla birlikte bankalara yerleşik oldukları eyaletler dışında faaliyet gösterme

hakkı verilmiştir. Bu yasanın uygulamaya girmesinden sonra geçmiş dönemde eyaletler içine sıkışıp kalmış bankalar pazar yapısı hakkında tecrübe sahibi olmadıkları diğer eyaletlerde gerekli tecrübeye ve pazar payına sahip bankalarla birleşmişlerdir.

ABD’de bankacılık tarihindeki diğer önemli yasa ise 1974’te uygulamaya giren The Equal Credit Opportunity Act (eşit kredi imkânları yasası)’tır. Bu yasayla birlikte kredi ve faizler üzerindeki kısıtlamalar kalkmış ve bankalar daha rahat hareket etmeye başlarken fon maliyetleri de artmıştır.

Tablo 4.4’te görüldüğü gibi, 1980-2006 yılları arasında ABD’de yapılan birleşme ve satın alma sayısına baktığımızda, dünyada yaşanan birleşme ve satın almaların %58’inin ABD’de yapıldığı görülmektedir. 1980-2006 yılları arasına baktığımızda ABD’de yapılan toplam banka birleşme ve satın alma aktivitesi sayısı 8.729’dur.

Tablo 4.4: ABD’de Yıllar İtibariyle Yapılan Banka Birleşme ve Satın Almalarının Sayısı (1980-2006)

Ülke	1980-1989	% Dağılım	1990-1999	% Dağılım	2000-2006	% Dağılım	1989-2006	% Dağılım
Dünya	594	100	6.894	100	7.535	100	14.978	100
ABD	207	34.8	4.072	59.5	4.450	59.1	8.729	58.3

Kaynak: Metin Toprak, “Küresel Finans Piyasalarında Aran Konsolidasyon Eğilimi: Bankacılık Sektöründe Birleşme ve Devralmalar”, Banka Birleşmeleri ve Satın Almalar, İktisadi Araştırma Vakfı, (İstanbul, 2006), 74.

2007 yılı içerisinde ise açıklanan bankacılık sektöründeki satın alma ve birleşme anlaşmalarının oranı 2006 yılının 2. çeyreğine kıyasla %49 oranında bir artış göstermiştir. Yıl içerisindeki en önemli anlaşmalar arasında Bank of America’nın 21 milyar \$’lık La Salle Bank’ı alma talepleri ve Morgan Stanley’in 15.1 mia \$’lık Discover Financial Services ünitesinin bankadan ayrılması gelmektedir. Tablo 4.5’te gösterilen duyurulmuş fakat henüz sonuçlanmamış anlaşma görüşmeleri devam eden birleşme girişimleri de vardır. Şu anda görüşmeleri devam eden en büyük hacimli teklif, 25.537,4 m \$ ile SLM Corp’a yapılan tekliftir.

**Tablo 4.5: ABD’de Bankacılık Sektöründe Duyurulmuş
Henüz Gerçekleşmemiş Anlaşmalar (2007)**

Anons tarihi	Statüsü	Hedef banka	Hedef ülke	Talip banka	Talip ülke	Değer (\$ m)
16.04.2007	Tamamlanmadı	SLM Corp.	Amerika	Investor Group	Amerika	25.537,4
23.04.2007	Tamamlandı	ABN Ambro North Amerika Holding	Amerika	Bank of America Corp	Amerika	21.000,0
14.06.2007	Tamamlandı	Discover Financial Services	Amerika	Shareholders	Amerika	15.097,6

Kaynak: http://www.thomson.com/pdf/financial/league_table/ma/2Q2007/2Q07_MA_Global_Finl_Advisory[18.07.2007].

Günümüzde ABD’de halen 1960 ve 1966 tarihli banka birleşmeleri yasasıyla birlikte rekabeti engelleyici 1890 Sherman Yasası ve 1914’te çıkartılan Clayton Yasası da uygulanmaktadır. İlk kez 1890’da yürürlüğe konan Sherman Yasasına göre tekelleşmeye yönelik firma birleşmeleri ülke içinde veya dışında suç sayılmaktadır. 1914 yılında yapılan Clayton Yasası ise, fiyat ayrımcılığı (price discrimination) ve 2 firmanın birleşmesi gibi konuları ele alarak rekabeti engelleyici davranışlara sınırlama getirmiştir.³⁴

1960-1966 yasalarıyla birlikte yürürlükte olan Clayton Yasası rekabeti engelleyici birleşmeleri iptal etme hakkına sahiptir. Yasanın uygulayıcısı olan komisyon sunulan birleşme taslağının rekabeti olumsuz etkileyip etkilemeyeceğine 30 gün içerisinde karar vermektedir. Bu uygulama genelde küçük bankaların birbirleriyle yaptıkları yatay birleşmeleri onaylarken; fiyatlar üzerinde olumsuz etkileri olacağı düşüncesiyle büyük bankaların yatay birleşmesine onay vermemektedir.³⁵

³⁴ B. Baradwaj, D. Fraser, E. Furtado, , “Hostile Bank Takeover Offers”, Journal of Banking and Finance, Sayı: 14, (1990), 1235.

³⁵ A.N. Berger, , “The Efficiency of Financial Institutions”, Journal of Banking and Finance, Sayı: 17, (1993), 232.

ABD’de birleşmeler 3 şekilde olmuştur:

- Dünya çapında uluslararası birleşmeler,
- Ulusal çapta birleşmeler,
- Eyaletlararası birleşmeler,

ABD’de bankacılık sektöründeki birleşmelerin çoğu ulusal düzeyde bankalar yaratmanın avantajlarından yararlanma imkânlarını ortaya çıkarmıştır. 1996 yılından bu yana 7 büyük ABD bankası birleşmiştir. Bu birleşmelerin üçünde Nations Bank aktif olarak yer almıştır. ABD’deki birleşme operasyonlarının diğer bir önemli özelliği ise, banka ve sigortacılığın birleştirilerek “bancassurance” olarak isimlendirilen yeni bir sistemin ortaya çıkarılmasıdır. Söz konusu sistem ile birlikte katılımcıların varlık yönetimi birleşmektedir. Bankalar perakende bankacılık ürün bağlantılarını genişletirken sigorta şirketleri de bankaların şubeleri aracılığıyla daha iyi işleyen bir hizmet ağına sahip olmaktadır. Öncelikle 2 ayrı kültürün (bankacılık ve sigortacılık) kaynaşması gerektiğinden ürün ve hizmetlerin sınır ötesi satılabilmesi her zaman kârlılığı garanti etmemektedir. “Bancassurance” Avrupa’da ING, Fortis, Amev, Credit Suisse gibi gruplarda başarılı bir şekilde uygulanmaktadır. ABD’de ise amaçlanan söz konusu Avrupa bankalarıyla rekabet edebilmektir.³⁶ Diğer bir neden de iç talebin karşılanmasıdır.

Bankacılığın sigortacılıktan ayrılmasına son verilmesi konusunda ABD hazinesi ve Federal Reserve arasında 1999 yılı Ekim ayında anlaşmaya varılarak bu konuda hukuki hazırlık çalışmaları başlamıştır. Bu çerçevede finansal hizmetlerin modernizasyonu konusunda önemli bir adım atılmıştır. Pazarların liberalleşmesi, teknolojinin ilerlemesi ve küreselleşme ile şirketlerin büyük bir kısmı piyasa paylarını ve rekabet güçlerini arttırmak amacıyla birleşme ve ittifaklara gitmişlerdir.³⁷ ABD’de yapılan birleşmeler genellikle coğrafi yaygınlık sağlama, ürün ve risk çeşitlenmesi sağlamak amacıyla yapılmıştır.

ABD’de yapılan birleşmelerin sayı ve hacim olarak artması üzerine piyasadaki rekabetin devamlılığını sağlama ve toplumun zararına bir durum oluşmasını engellemek amacıyla üst kurul tarafından FED (Federal Reserve System),

³⁶ G. Miller, Y. Amihud, , Bank Mergers & Acquisitions, (Kluwer Academic Publications: 1998): 34.

³⁷ Karen, age, 3.

FDIC (Federal Deposit Insurance Corporation), DOF (Department of Finance) ve OCC (Office of the Controller of Finance) düzenlemeler yapılmıştır.

ABD’de banka birleşmeleri, büyük bankaların küçük bankaları ele geçirmesi şeklindedir. Bunun nedeni küçük bankaların büyüme isteğinden çok, büyük bankaların daha da büyüme arzusundan kaynaklanmaktadır. Benzer eğilim Avrupa’da da gelişmektedir. ABD’de sektörler arası birleşmeler pek yaygın değilken Avrupa’da tam tersi sektörler arası birleşmeler yaygındır.³⁸ Geçmiş dönemlerde ABD bankaları farklı bölgelerde faaliyet gösterebilme açısından yasalarla kısıtlanırken, Avrupa bankalarına böyle bir sınırlama getirilmemiştir.

4.4.2. Avrupa ve İngiltere

Avrupa’da ilk banka birleşmesi 1800’lü yıllarda Fransa’da yaşanmıştır. Kurulduğu dönemde Merkez Bankası işlevini de gören Banque de France mali yapısının diğer bankalardan zayıf olması nedeniyle o zamanın güçlü bankalarından La Caisse de Comptes Courants ile birleştirilmiştir.

Avrupa’da bu birleşmeyi izleyen diğer birleşme de Almanya’da yaşanmıştır. 1851’de kurulan Diskonto Gesellschaft, 1929 bunalımından sonra mali yapısı bozulunca 1930 yılını bilançosunda zararla kapatmış ve Alman hükümetinin kararıyla bu banka da 1931’de Deutsche Bank ile birleştirilmiştir. Aynı tarihte Darmstadter Bank, devlet tarafından Dresdnerbank ile birleştirilmiştir.

Avrupa’daki bu bankaların birleştirilme nedeni mali yapıdaki bozukluk olup, Türkiye’de yapılan bazı birleşmeler gibi devlet kararıyla olmuştur. Benzeri durum Türkiye’de Anadolu-Emlak ve Turizm-Kalkınma bankalarının birleşmelerinde yaşanmıştır. Bu birleşmelerde devlet sektörünün olumsuz etkilenmesini önlemek, sermayesi zayıf bankaların tasfiyesini engellemek amacıyla mali yapısı bozulmuş bankaları diğer sermaye yapısı güçlü bankaların bünyesinde eritmek istemiştir.

Avrupa’da yaşanan bu birleşmelerden sonra diğer ülkelerde de birleşmeler yaşanmaya başlanmıştır. Avrupa bankaları, ABD bankaları gibi coğrafi genişleme konusunda kısıtlanmayla karşılaşmamıştır. Böylece Avrupa’da bankalara bağlı bir

³⁸ Lee Peter, , “Eat or be eaten”, Euromoney, Ağustos sayısı, (1996), 24.

kültür oluşmuş ve Kıta Avrupası'ndaki bankaların aracılık ettikleri toplam kredi hacmi ABD bankalarına kıyasla çok daha fazla olmuştur.

Avrupa'da da bankaları birleşmeye iten birçok neden vardır. Avrupa'da faiz marjlarının daralması bankaların kârlılık düzeylerini düşürmüştür. Bankalar kârlılıklarını arttırmak amacıyla farklı pazarlara yönelmişler, farklı pazarlardaki faiz dışı gelirlerdeki artışa rağmen operasyonel giderlerdeki artış da bankaların kârını arttıramamıştır.

Avrupa Birliği üyesi ülkelerin bankacılık sektöründeki füzyonunu hızlandıran diğer ana etken 7 Şubat 1992 tarihinde Maastricht'te imzalanan Avrupa Birliği anlaşması ve buna bağlı çıkarılan yasal düzenlemelerdir. Tek pazar haline gelen Avrupa'da daha etkin faaliyet gösterebilme arzusu ve bunun rekabeti bozmayacak biçimde Bankacılık Direktifleri ile denetim ve gözetim sağlayarak düzenlenmesi banka birleşme ve satın almalarında önem kazanmıştır.³⁹

Avrupa Birliği'nin anayasası niteliğindeki Maastricht Anlaşması'nın 85 ve 86. maddeleri kartel ve kısıtlama yasağı ile hakim durumun kötüye kullanılmasını düzenlemektedir. Buna göre üye devletler arasında ticarete zarar vermeye müsait, birlik içinde rekabeti engelleyici, kısıtlayıcı veya bozucu amaca sahip işletmeler arası anlaşmalar, işletme birliklerinin kararları ve uyumlu eylemler 85. madde hükmünce hukuka aykırı bulunmuş ve yasaklanmıştır. Özetle rekabeti engellemeye, kısıtlamaya ve bozmaya yönelik kartel ya da tröst oluşumları ilgili madde tarafından yasaklanmıştır.

Öte yandan 86. madde herhangi bir sebepten piyasada hakim durumdaki işletmenin tekel olmaktan doğan güçlerini kötüye kullanmayı yasaklamıştır. Burada amaç, hakim gücün denetim altında tutulmasıdır. Ancak bu temel hükümlere karşın 86. maddenin hakim gücün rekabeti engellediğini belirleme niteliğinin bulunmaması gerekçesi ile AB Birleşme Yönetmeliği çıkarılmıştır. 21.09.1990'da yürürlüğe giren yönetmelik, birleşmeler kapsamına girecek işletmeler ile piyasada bağımsız hareket edip yoğunluk oranını artıran ortak girişimleri kapsamaktadır. Birleşmelerle ilgili ülke mevzuatlarının yerine geçen ve uygulanan yönetmelik 12 üye ülke tarafından tanınmıştır.⁴⁰

³⁹ Oğuzhan Altay, "Türk Bankacılık Sistemi", (İzmir, 2006), 146.

⁴⁰ Altay, age, 145.

Rekabete yönelik bu düzenlemeler piyasa ekonomisinin etkin işlemesine yönelik düzenlemelerdir. 1990 yılından önce Avrupa Birliği'nde AB Yasası'nın 85 ve 86 numaralı maddelerine göre işlem yapılmaktaydı. Bu maddelerde diğer rakiplerin zarar görmeyeceği bir düzeydeki pazar gücüne izin verilmekteydi. Buna göre, hakim pozisyonun (pazar gücünün) kötüye kullanılması suç sayılmaktaydı. 21.09.1990'da yürürlüğe giren AB Birleşme Yönetmeliği, AB Yasası'nın 86 numaralı maddesinin tek başına hakim pozisyonun rekabeti engellediğini belirleme niteliğinin bulunmamasından dolayı işleme konulmuştur.⁴¹

Bu yönetmelik 12 ülkede uygulanmakta olup, ülkeler birleşmelerde kendi yasalarını kullanmamaktadırlar. Ayrıca bu yasanın uygulayıcısı olan Birleşmeler Komisyonu, yalnızca AB içerisinde oluşmuş birleşmelerden sorumludur. Aslında AB'de bankacılık alanında yapılan düzenlemeler daha eskiye dayanmaktadır ve bu düzenlemeler sektörde yapılan birleşmelerin artmasını sağlamıştır.

AB'de bankacılık alanı ile ilgili ilk düzenleme 1977 yılında kabul edilmiştir. Bu düzenleme ile kredi kurumlarına lisans verme şartları ve bu kurumların gözetim ve denetimine ilişkin hususlar belirtilmiştir. 1989 yılında ikinci bir düzenleme uygulamaya konulmuştur. Bankacılık alanında "Avrupa Pasaportu" anlamına gelen bu lisansı alan bir Avrupa Birliği bankası, AB'ye üye ülkelerde şube açma ya da ortaklık kurabilme imkânını elde etmiştir. Böylece Avrupa'da deregülasyon, teknolojik ilerlemeler ve artan rekabet dolayısıyla birleşerek büyüyen ve daha etkin çalışan bankalar, diğer bankaları sektörden çıkarmaya zorlamıştır.⁴²

Tablo 4.6'da görüldüğü gibi, böylece tüm Avrupa ülkelerinde 1980-1999 yılları arasında fazla sayıda banka birleşmesi yaşandığından, banka sayılarında azalma olmuştur.

⁴¹ Gülgün Anık, "Joint Ventures with a Dominant Position Under EC Competition Law", METU Studies in Development, Sayı: 21(3), (1994): 295.

⁴² Özen Özden Ünlü, "Finansal Konsolidasyon ve Türk Bankacılık Sektörü", Vergi Dünyası, Sayı: 247, Mart (2002): 159.

Tablo 4.6: Avrupa Bankacılık Sektörü, Banka Sayıları ve Gelişimi (1980-1999)

Ülkeler	1980	1985	1990	1995	1996	1997	1998	1999	% 1990- 1999	% 1995- 1999
Avusturya	1.595	1.241	1.210	1.041	1.019	995	971	951	-21	-9
Belçika	176	165	157	145	141	134	120	119	-24	-18
Almanya	5.346	4.740	4.720	3.785	3.675	3.577	3.403	3.167	-33	-16
Danimarka	197	166	124	122	125	100	105	109	-12	-11
İspanya	-	695	696	484	434	412	396	383	-45	-21
Finlandiya	669	654	529	381	373	371	359	352	-33	-8
Fransa	-	2.109	2.027	1.445	1.382	1.273	1.209	1.143	-44	-21
Yunanistan	36	38	41	53	55	53	57	54	32	2
İrlanda	61	58	48	56	62	70	77	80	67	43
İtalya	1.156	1.192	1.156	970	937	935	921	876	-24	-10
Lüksemburg	111	118	177	220	221	215	209	210	19	-5
Hollanda	-	81	111	102	101	100	100	101	-9	-1
Portekiz	-	224	260	233	228	235	229	233	-10	0
İsveç	-	543	498	119	124	124	121	123	-75	3
İngiltere	619	655	624	578	555	551	527	494	-21	-15

Kaynak: Burak Cem Şahözkan, “Bankacılıkta Birleşme ve Satın Alma Trendi ve Türk Bankacılı Açısından İncelenmesi”, Banka-Mali ve Ekonomik Yorumlar, Sayı: 11, Yıl: 38 Kasım 2001, s.24

Avrupa’da birleşmeler sonrasında oluşabilecek piyasa yoğunlaşmasını engellemek amacıyla 1992 yılında yatay birleşmeler talimatı uygulamaya konmuştur. Bu uygulama piyasada yoğunlaşma yaratmayacak küçük bankaların birleşmesine izin vermektedir.

Avrupa’da da bankacılık piyasası oligopolistik bir yapıya sahiptir. Hollanda örneğini verecek olursak; Hollanda’da ticari bankalar grubunda yer alan bankalar tüm bankaların yarattığı işlem hacmi toplamının 2/3’üne sahiptirler. Ancak piyasa payının %60’ı 2 büyük bankaya aittir. Sözü edilen 2 büyük kredi kurumu Ağustos 1990’dan bu yana ABN-Amro Holding çatısı altında faaliyet gösteren Algemene Bank Nederland (ABN) ile Amsterdam Rotterdam Banka (AMRO)’dur.⁴³

Banka özeline indiğimizde Avrupa’da yapılan büyük birleşmelere örnek verecek olursak Almanya’daki 1998 yılında Bayerische VereinsBank ile Hypo Bank’ın birleşerek 538 mia \$ toplam aktif büyüklüğüne sahip Hypro Vereins Bank’ı oluşması önemli bir birleşmedir. Ayrıca, İsviçre’de Swiss Bank Corp ile Union Banka of Switzerland’ın 1998 yılında gerçekleştirdiği büyük birleşme 401 mia \$ toplam aktif büyüklüğüne sahip dev bir banka meydana getirmiştir. Bu büyük

⁴³ Altay, age, 65.

birleşmeler Avrupa’da sınırlararası bankacılığın gelişmesi ve rekabetin artmasına neden olmuştur.

Günümüzde Avrupa’da yapılan birleşme ve satın alma aktiviteleri, 2007 yılının ilk yarısında 2006’ya oranla %56.9 artarak 1.3 trilyon \$’lık değere ulaşmıştır. İngiltere’de aynı dönemde olan birleşme ve satın alma aktivitelerinin değeri 632 mia \$ olup Avrupa’daki rakamın büyük bir bölümünü karşıladığından İngiltere’de yapılan aktiviteler ayrıca incelenecektir. Bu dönem içinde Avrupa’da en dikkat çeken bankacılık birleşme ve satın alma hareketlerinin başında RBS’nin ABN Amro için yaptığı 97.1 mia \$’lık satın alma teklifi gelmektedir. Onu takiben 2. sırada Barclays’in 90.8 mia \$’lık teklifi bulunmaktadır.⁴⁴

Avrupa Merkez Bankası Raporuna göre 2000’den 2004’e kadar sınır ötesi bankacılık sektöründeki birleşme ve satın alma aktivitelerinde %14 oranında bir artış olurken 2005-2006 yılları arasında bu oran %38’e çıkmıştır. Rapor aynı zamanda 33 bankanın sınır ötesi aktivitelerinden bahsederken bu bankaların sermayelerinin Avrupa bölgesindeki toplam sermayenin yarısını oluşturduğu vurgulanmaktadır. Bu büyük bankalar yaklaşık 16 Avrupa üyesi ülkede aktif olarak faaliyet göstermektedir. Avrupa’da birleşme ve satın alma aktivitelerinin %50’sini bankacılık sektöründe yapılan aktiviteler oluşturmaktadır. Birleşme ve satın alma aktivitelerinin değerinde artış görüldüğü halde işlem sayısında düşüş görülmektedir. Değer artışının sebeplerinden biri; birkaç büyük bankanın son yıllarda yaptığı yüksek hacimli işlemlerdir.

Tablo 4.7’de anlaşma sürecinin halen devam ettiği yüksek hacimli faaliyetlerin bir kısmı gösterilmiştir.⁴⁵ ABN Ambro Holding NV’ye 97.049,8 m \$’lık teklif 2007 yılının en hacimli işlemi olacaktır.

⁴⁴ http://www.thomson.com/pdf/financial/league_table/ma_2Q2007/2Q07_MA_Global_Finl_Advisory[18.07.2007]

⁴⁵ http://ssrn.com/abstract_id=587265[18.07.2007]

Tablo 4.7: Avrupa’da Bankacılık Sektöründe Duyurulmuş Henüz Gerçekleşmemiş Anlaşmalar (2007)

Anons tarihi	Statüsü	Hedef banka	Hedef ülke	Talip banka	Talip ülke	Değer (\$ m)
25.04.2007	Tamamlandı	ABN-Amro Holding NV	Hollanda	RFS Holding BV	Hollanda	97.049,8
23.04.2007	Tamamlanmadı	ABN-Amro Holding NV	Hollanda	Barclays Plc	İngiltere	90.839,2
20.05.2007	Tamamlandı	Capitalia SpA	İtalya	Unicredito Italiano SpA	İtalya	29.528,1

Kaynak: http://ssrn.com/abstract_id=587265[18.07.2007].

Son zamanlarda Avrupa’da gerçekleşmiş önemli birleşmeler arasında;

Hypovereinsbank (NVB)’in Unicredit ile birleşmesi,

Banca Antoveneta’nın ABN-Ambro ile birleşmesi,

Banca Nazionale del Lavoro’nun BNP-Paribos tarafından alınması gelmektedir.

Raporda aynı zamanda Avrupa’daki birleşme ve satın alma aktivitelerinin artmaya devam edeceği beklentisinden bahsediliyor. Bunun en büyük sebeplerinden biri piyasadaki büyük oyuncular arasındaki rekabettir. Sınır ötesi yatırımlarla finansal denge sağlanırken farklı ülkelere yatırım yapılarak pazar riskinin dağılımı aktiviteleri tetikleyen etkenlerden biri olarak verilebilir. Böylelikle global anlamda ekonomik şoklara karşı bankalar daha dayanıklı hale gelmiş olurlar. Bunun yanında gelecekteki birleşme ve satın alma aktivitelerine yön verecek en önemli etken, son yıllarda yapılmakta olan aktivitelerin sonuçları olacaktır.⁴⁶

2007 yılının 2. yarısında açıklanan rakamlara göre Avrupa’da açıklanan anlaşmaların sayısı 742’yi bulmakla beraber bölgedeki önemli anlaşmalara talep gösteren ve pazarda en büyük payı alan 3 banka Tablo 4.8’de verilmektedir. Tablo 4.8’e göre Avrupa’da en fazla anlaşmada yer alan ve hacim olarak en fazla paya sahip olan banka Goldman Sachs & Co.’dur.

⁴⁶ http://ssrn.com/abstract_id=587265[18.07.2007]

Tablo 4.8: Avrupa’da Yapılan Birleşme ve Satın Alma Anlaşmalarında Yer Alan En Önemli Yatırım Bankaları (2007)

Banka	Değer (\$)	Anlaşma sayısı
Goldman Sachs & Co	144.929.50	21
Rothschild	140.758.90	18
Citi	140.597.30	19

Kaynak: http://www.thomson.com/pdf/financial/league_table/ma_2Q2007/2Q07_MA_Global_Finl_Advisory[18.07.2007].

Avrupa’da finansal sektördeki birleşme ve satın alma operasyonları önemli ölçüde hızlanmakla birlikte hiçbir zaman birleşme ve satın alma operasyonlarının toplam değeri ABD düzeyine erişememiştir. Avrupa’da görülen birleşmeler daha çok pazar-içi birleşme olup büyük bankaların küçük bankaları ele geçirmesi şeklindedir. Yapılan bölgelerarası birleşmeler daha çok banka ve sigorta şirketleri arasında yapılmaktadır.

1980’lerden sonra bankacılık sektöründe yapısal değişiklikler yaşanmış, sektördeki rekabetin artması ve kârlılığın azalmasıyla Avrupa bankaları birleşmeye yönelmişlerdir. Bu yıllarda başlayan birleşme operasyonları sektörde yapılan mevzuat değişiklikleriyle günümüzde halen devam etmektedir.

İngiltere’de ise bankacılık tarihindeki ilk birleşme 1884’te Loyds Bank ile Mrs. Barnet Hoore et Co ve Mars. Bosanquet Salt et Co. arasında yapılmıştır. 1765 yılında kurulan Loyds Bank 1884’de Mrs. Barnet Hoore et Co. ve Mrs. Bosanquet Salt et Co. ile 1921’de Fox, Fowler and Co., Wellington ve Somersetshire ile birleşmiştir.

İngiltere’de bankacılık tarihindeki diğer önemli birleşme ise 1834’te kurulan “Westminister Bank Ltd” ile London and Country Bank ve Parss Bank Ltd’nin 1900’lü yıllardaki birleşmesidir. Bu birleşmeler sonucu Westministerbank’ın hem mali yapısı güçlendirilmiş hem de şube ağı genişlemiştir.

Midland Bank da 1836’da kurulmuş olup, 1891’de Central Bank of London ve ardından 1895’te London Joint Stock Bank ile birleşmiştir. İngiltere’deki diğer önemli bir örnek de 1833’te kurulan The National Bank’ın 1865’te Union of London and Smithbank ile birleşmesidir. İngiltere’de yapılan tüm bu birleşmelerle bankaların mali yapıları güçlendirilmiş olup, şube ağı da genişletilmiştir.

1980’lerde İngiltere’de bankacılık sektöründe batık kredi sorunu yaşanmıştır. Banka dışı kurumların sektörden pay almaları, daralan faiz marjlarının kârlılığı düşürmesi, piyasadaki rekabet ortamının artması ve batık kredi hacminin de etkisiyle güçlenerek piyasada varlığını devam ettirmek isteyen bankalar birleşme yapmayı tercih etmişlerdir. Ulusal ve uluslararası birleşmeler yaşanmaya başlanmıştır. Yaşanan bu birleşmelerden sonra İngiliz bankacılık sektöründe yabancı bankaların payı da artmıştır.

İngiliz merkez bankası, Bank of England’ın ayrımına göre bankacılık sektörü İngiliz ve yabancı bankalar olmak üzere 2’ye ayrılmıştır. İngiliz bankacılık sektörü içerisinde Retail Bank’tan sonra yabancı bankaların, özellikle de Japon bankalarının üstünlüğü söz konusudur. İngiltere’nin en büyük 4 bankası nakit olmayan ödemeler dolaşımının büyük bölümünü gerçekleştirmekte ve vadesiz mevduat, cari hesap ile kısa vadeli kredi işlemlerinde yoğunlaşmışlardır.⁴⁷

1980’lerde AB içerisinde mali kesimin birleşmesi süreci İngiltere’yi de etkisi altına almış, İngiliz bankaları da Kıta Avrupası’nda yaşanan değişime seyirci kalmamış ve birleşmeler tüm Avrupa çapında bankacılık sektöründe yeni bir yapı oluşturmaya başlamıştır.

1990’lı yıllarda ise, İngiliz bankacılık sisteminde en çok konuşulan konu ise, Royal Bank of Scotland ve Bank of Scotland’ın NatWest (National Westminster Bank)’ı satın almak için verdikleri mücadeledir. İngiltere’de 325 şubesi olan Royal Bank of Scotland ve 25 şubesi bulunan Bank of Scotland’ın 1700 şubeli NatWest’i satın almak istemelerindeki neden; iyi yönetilmediğini düşündükleri NatWest’in mevcut dağıtım kanallarını daha verimli kullanarak İngiltere’de perakende bankacılık alanında etkin olabilmektir. Bu örnek etkin yönetim ve dağıtım kanalı yönünden sinerji yaratmak amaçlı birleşmeler açısından önemlidir. İngiltere’de bankacılık sektörü son yıllarda hızlı bir değişim içerisinde olup, birleşme ve satın alma operasyonları hızla devam etmektedir.

1990’lı yılların ortalarından itibaren İngiltere’de bankacılık sektöründe yaşanan yeniden yapılanma da birleşme ve satın alma aktivitelerine hız kazandırmıştır. O zamanki koşullar altında finansal piyasada sadece pazar payı büyük olan güçlü bankalar rekabet fırsatı bulabiliyorlardı. Birleşme ve satın almalar

⁴⁷ Altay, age, 149.

sonrasında, 1990’lardan sonra İngiltere’de özellikle şube bankacılığında önemli gelişmeler olmuştur. Bazı bankalar kimliklerini tamamen değiştirip piyasaya girerken, diğer kısım da birtakım değişikliklere gitmiştir. Bunun en güzel örneklerinden biri Midland Bank’tır. Midland Bank o günkü koşullarda İngiltere’nin en büyük bankası olmasına rağmen, HSBC tarafından 1992’de satın alındığında tamamen ismi piyasadan silinip bankacılık faaliyetine HSBC adı altında devam etmeye başlamıştır. Avrupa bölgesinde de Safra Holding SA (Lüksemburg) ve Credit Commerciale de France-CCF’yi de alarak dünyanın en büyük 3 bankasından biri oldu. 2007 yılı içerisinde yapılan anlaşmalara bakacak olursak, bunların başında Barclays Plc’nin Hollanda bankası olan ABN Ambro Holding üzerindeki çalışması gelebilir. 2007 Nisan ayında başlanan görüşmeler halen devam etmektedir.⁴⁸ İngiltere’de görüşmeleri devam eden halen sonuçlanmamış önemli birleşme girişimleri Tablo 4.9’da gösterilmiş olup, İngiltere’deki en hacimli birleşme girişimi ABN Ambro Holding NV ile Barclay’s Plc arasında devam etmektedir.

Tablo 4.9: İngiltere’de Bankacılık Sektöründe Duyurulmuş Henüz Gerçekleşmemiş Anlaşmalar (2007)

Anons tarihi	Statüsü	Hedef banka	Hedef ülke	Talip banka	Talip ülke	Değer (\$ m)
23.04.2007	Tamamlanmadı	ABN Ambro Holding NV	Hollanda	Barclay’s Plc.	İngiltere	90.839,2
16.04.2007	Tamamlanmadı	SLM Corp	İngiltere	Investor Group	İngiltere	25.537
23.04.2007	Tamamlandı	ABN Ambro North America Holding	İngiltere	Bank of America Corp.	İngiltere	21.000

Kaynak: http://www.thomson.com/pdf/financial/leaque_table/ma_2Q2007/2Q07_MA_Global_Finl_Advisory[18.07.2007].

İngiltere’de de birleşmelere yönelik yasalar çıkarılmış olup, rekabet ortamının devam etmesini sağlayan antitröst yasaların yanında birleşmeleri denetleyen kuruluşlar da oluşmuştur. Takeoverspanel de birleşmeleri haksız rekabet açısından

⁴⁸ http://www.thomson.com/pdf/financial/leaque_table/ma_2Q2007/2Q07_MA_Global_Finl_Advisory[18.07.2007].

denetleyen kuruluşlardan birisidir. İngiltere’de yapılan birleşmeler de, mali yapıdaki bozukluk ve şube ağının genişletilmek istenmesinden kaynaklanmaktadır.

4.4.3. Japonya

Japonya’da 1979’da mevduat faizlerinin serbest bırakılmasıyla piyasadaki rekabet artmıştır. Bankalar için mevduat toplama daha maliyetli olmuştur. Banka bilançolarının pasif tarafının maliyeti artmış, bu da bankaların mali yapısını olumsuz etkilemiştir.

Japon bankaları 1980’li yıllarda diğer ülkelerdeki bankalara göre daha düşük faiz marjları daha yüksek operasyonel ve personel maliyetleri ile çalışmalarına rağmen, 1980’li yılların sonuna kadar kârlılık düzeylerinde artış sağlamayı başarmışlardır. Kârlılık artışının nedeni maliyetlerdeki düşüş ve Japon ekonomisinin bu yıllarda hızlı bir şekilde gelişme kaydetmiş olmasıdır. Ancak 1990’lardan sonra maliyetlerde artış olmuş, faiz dışı gelirlerdeki düşüş ve batık kredilerdeki yükselişin etkisiyle kârlılıkları azalmıştır.

Japon bankacılık tarihindeki en önemli birleşmelerden biri Mitsui Bank ile Taio Kobe’nin birleşmesidir. Mitsui Bank 1987 yılını zararla kapatmıştır. Taio Kobe ile birleşmesi gündeme gelmiştir. Taio Kobe, Mitsui ile birleşmesinden büyük bir banka olarak çıkmayı, Mitsui’nin 228 şubesinden yararlanmayı istemektedir. Mitsui’nin amacı ise, Taio Kobe’nin bağlantılarının olduğu küçük firmalardan yararlanmaktır. Bu birleşmenin başarılı olmasının nedenlerinden biri, her iki bankanın kaynaklarının birbirine eşit olması ve üstünlük sağlamaya çalışmamasıdır.

Birleşme sonrasında Tokyo bölgesinde toplam bankacılık cirosunun yarısı bu oluşan yeni yapıya geçmiştir. Birleşme sonrasında yeni yapının merkezi Taio’nun Tokyo’daki merkezi olmuştur. Birleşmeden sonra 591 yurtiçi, 29 yurtdışı şubesi, 23.187 eleman sayısı ve 53.174 toplam kaynakla Japon bankacılığında 2. sırayı almıştır.

Japonya 1980’lerin başında dünyanın başarılı ülkeleri arasında yer almaktadır. Diğer ülkelerin üretim teknolojilerini ve ucuz iş gücünü kullanarak kendi sanayi yapısını oluşturmuş ve ihracatı destek politikalarıyla da hızla sanayileşmeye başlamıştır. Bazı belirtileri önceden mevcut olmakla beraber genel olarak Tayland’ın

Temmuz 1997’de yerel para birimini devalüe etmesiyle başlayan Asya krizi Japon bankalarını da olumsuz etkilemiştir.

Japonya’nın yüksek tutarda Güneydoğu Asya ülkelerine yatırım yapmış olması, bankaların çoğunluğunun holdinglere ait olması ve ekonomik bozulma sırasında bankaların iştiraklerini finanse etmesi bankaların aktif kalitesinin bozulmasına neden olmuştur. Ayrıca, zaten yetersiz sermaye ile çalışan bankalarda düşük kârlılık ve sorunlu kredilerdeki artış, özkaynakların da azalmasına neden olmuştur.

Bankalar krizden kurtulabilmek için şube sayılarının azalması, kredilerde küçülme, faiz ve komisyon gelirlerini arttırma gibi yollara başvurmuştur. Bunun sonrasında da banka birleşmeleri gündeme gelmiştir. Yaşanan Asya krizi sonrasında Japon ekonomisinde oluşan durgunluktan sonra birleşmeler yoğun olarak yaşanmaya başlanmış ve günümüzde de halen devam etmektedir.

Bütün sektörler dahil Japonya’da 2007’nin ilk yarısında yapılan birleşme ve satın alma aktivitelerindeki işlem hacmi 2006 yılına oranla %3.1 artış göstererek 78 mia \$’dan 81 mia \$’a ulaşmıştır. Toplam rakamın 31.5 mia \$’ını bankacılık sektöründeki aktiviteler oluşturmaktadır. 2006 yılında aynı dönemdeki aktivite değerleri 1.7 mia \$ olup, bir yıl içerisinde sektörde %299’luk artış görülmüştür. 2007 yılının ilk 6 ayında en önemli 5 anlaşmadan 4’ü bankacılık sektöründe gerçekleşmiştir. Citigroup’un 7.9 mia \$ ile Nikko Cardial’i alması bu yılın ülke içindeki en büyük anlaşması olarak gözükmektedir. Bunun yanında finans sektöründe ilk 6 ay içerisinde başlatılan anlaşmaların sayısı 133’e ulaşmıştır.⁴⁹

Tablo 4.10’da Japonya’da yapılmış birleşme ve satın alma anlaşmalarında yer alan önemli yatırım bankaları gösterilmiş olup, GCA Co. Ltd.’nin yer aldığı anlaşma sayısı az olmasına rağmen, yüksek hacimli birleşmelerde bulunmuştur.

⁴⁹ http://www.thomson.com/pdf/financial/league_table/ma_2Q2007/2Q07_MA_Global_Finl_Advisory[18.07.2007]

Tablo 4.10: Japonya’da Yapılan Birleşme ve Satın Alma Anlaşmalarında Yer Alan En Önemli Yatırım Bankaları (2007)

Banka	Değer (\$)	Anlaşma sayısı
GCA Co Ltd.	14.475.8	2
Citi	9.271.1	7
Mizuto Financial Grap	7.990.0	7

Kaynak: http://www.thomson.com/pdf/financial/leaque_table/ma_2Q2007/2Q07_MA_Global_Finl_Advisory[18.07.2007].

Tablo 4.11’de gösterilen Japonya’da halen devam eden önemli birleşme ve satın alma görüşmeleri de vardır. Japonya’da da 2007 yılında sonuçlanan en büyük hacimli birleşme operasyonu Nikko Cordial Corp. ile Citigroup Japan Investments arasında olmuştur.

Tablo 4.11: Japonya’da Bankacılık Sektöründe Duyurulmuş Henüz Gerçekleşmemiş Anlaşmalar (2007)

Anons tarihi	Statüsü	Hedef banka	Hedef ülke	Talip banka	Talip ülke	Değer (\$ m)
06.03.2007	Tamamlandı	Nikko Cordial Corp.	Japonya	Citigroup Japon Investments	Amerika	7.921.5
29.03.2007	Tamamlandı	Mizuho Securities Co Ltd.	Japonya	Shinko Securities Co. Ltd.	Japonya	6.554.3
23.01.2007	Tamamlandı	Resona Holding Inc.	Japonya	Resona Holding Inc.	Japonya	4.685.4
28.03.2007	Tamamlandı	Mitsubishi UFJ Securities Co.	Japonya	Mitsubishi UFJ Financial Grp	Japonya	3.154.3

Kaynak: http://www.thomson.com/pdf/financial/leaque_table/ma_2Q2007/2Q07_MA_Global_Finl_Advisory[18.07.2007].

Japonya’da da yapılan banka birleşmeleri uygulanan mevzuatlarla kontrol altında tutulmaktadır. Japonya’da birleşen bankalar anti-tekel yasasına tabidir. Antitekel yasasına göre birleşen bankalar piyasadaki rekabeti engellememelidir. Ayrıca bankalar kanununa göre birleşen bankalar maliye bakanlığından izin almalıdır. Şöyle ki;

Japonya'daki banka birleşmeleri anti-tekel yasasına tabi olmakla birlikte, Japon Bankalar Kanunu'nun çeşitli maddeleri de bankalara özel uygulamalar getirmektedir. Anti-tekel yasasına göre, birleşmenin sektör içinde rekabeti engelleyici bir durum ortaya çıkarması kanuna aykırıdır. Aynı şekilde Bankalar Kanunu'na göre Maliye Bakanlığı'nın izni olmadan iki bankanın birleşmesi yasal değildir.

Japonya'da AB ve ABD uygulamalarından farklı olarak, rekabet komisyonunun yanı sıra Maliye Bakanlığı da devreye girmektedir. Ayrıca, Japon yasalarıyla AB yasaları karşılaştırıldığında, Japonya'daki yaptırımların daha ağır olduğu ve anti-tekel yasasının daha sınırlayıcı olduğu bilinmektedir.

4.4.4. Gelişmekte Olan Ülkeler

Gelişmekte olan ülkelerdeki bankacılık sektöründeki sorun bankaların sermaye yapılarındaki yetersizlik ve ticari bankacılık becerilerindeki eksikliktir. Genellikle yabancı bankalar bu ülkelerdeki bankaları hedef banka olarak görmektedirler.

Yabancı bankaların gelişmekte olan ülkelerdeki bankaları almak istemelerinin nedenlerinden biri maliyetin düşük olmasıdır. Bankacılık krizleri sonrasında gelişmekte olan ülkelere bankanın satın alınması daha az maliyetli olmaktadır.

Bankacılık krizleri sonrasında faiz oranlarının artması ve yerel para birimi değerinin düşmesi, borç yükünün ve riskten korunamayan borçluların artmasına ve batık kredilerin hızla çoğalmasına neden olmuştur. Batık kredilere bağlı zararların gelişen ekonomilerin hemen her kesimi üzerinde olumsuz etkilerinin olması ise, sektörde yeniden yapılanma gereğini doğurmuştur.⁵⁰

Bankacılık sektöründe yeniden yapılanma bugüne kadar birçok ülkede yaşanan bir gelişmedir. Gelişmiş ülkelerde bankalar piyasa mekanizması içinde yeniden yapılanırken gelişmekte olan ülkelere yeniden yapılanma devlet müdahalesiyle yaşanan krizlerden sonra gündeme gelmektedir.⁵¹ Banka birleşmelerindeki ortak özellik piyasa şartlarının bankaları birleşmeye zorlamasıdır.

⁵⁰ Pelin Erdönmez, Seçilmiş Ülkelerde Borç Yeniden Yapılandırılması Uygulamaları, TBB, Bankacılık Araştırma Birimi, (2001), s.3.

⁵¹ Karen, age, 3.

Sürekli istikrar arayışında olan gelişmekte olan ülkelerde ekonomik dengesizlikler zaman zaman krizlere neden olurken, krizlerden yoğun şekilde etkilenen bankacılık sektörü değişikliğe uğramak zorunda kalmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde genellikle kriz sonrası gündeme gelen yeniden yapılanmalar çoğunlukla devletin müdahalesiyle olmaktadır.⁵²

Gelişmekte olan ülkelerde yaşanan 1997 Asya ve 1998 Rusya krizinden bankacılık sektörü etkilenmiş, birleşme eğilimleri artmıştır. Şöyle ki; Güneydoğu Asya ülkelerinde bankalar dış piyasadan aldıkları borçları müşterilerine konut finansmanı amacıyla kredi olarak vermişlerdir. Borçlanma kısa vadeli olup verilen krediler uzun vadeli ve konut finansmanı amaçlı olup, kredilerin geri ödenmesinde sıkıntı yaşanınca Güneydoğu Asya ülkelerinde kriz yaşanmış ve bu da bankaların yeniden yapılandırılmasına neden olmuştur.

Güneydoğu Asya ülkeleri paraları çekmek için yüksek faiz ve sabit kur uygulamıştır. Bu bölgedeki yüksek getiriyi gören ülkeler fonlarını buraya yönlendirmişlerdir. Yerel para birimi de dolar bandına bağlanarak sabitlenmiş ve böylece yabancı para devalüasyon riskinden arındırılmıştır.

Güneydoğu Asya ülkelerine dışarıdan giren para daha çok banka ve finans şirketlerine borç olarak girmiş bankalar da yurtiçinde verdikleri kredilerle riskli yatırımlar yapmışlardır. Yurtiçinde verilen kredilen imalat sanayi gibi ihracatı arttırıcı sektörlerde değil, gayrimenkul gibi kısa dönemde yüksek getirili sektöre yönelmiştir. 1997’de gayrimenkul finansmanı amacıyla kullanılan kredilerin ödenmesinde sorun yaşanınca bankalar zor durumda kalmış ve dış borçlarını ödeyemez duruma gelmişlerdir.

Bankaların verdiği kredilerin borcun geri ödenmesini sağlayacak ihraç gelirleri yerine gayrimenkule yatırım yapılması Güneydoğu Asya ülkelerinde kredi veren bankaları zor duruma düşürmüştür. İmalat sanayine yatırım yapmak çok fazla sermaye gerektirdiğinden ve gayrimenkul piyasasında da fiyatlar artınca kısa dönemde yüksek getiri sağlamak isteyen yatırımcılar gayrimenkul sektörüne yönelmiştir. Bu dönemde kurun sabitlenmesi de devalüasyon riskini ortadan kaldırmış ve gayrimenkule daha fazla yatırım yapılmasını sağlamıştır.

⁵² Brian Ball, *Merger Mania in Banking Likely to Continue*, (1995), 106.

Piyasada ev ve işyerlerinde arz fazlası oluşmuş ve bankaların verdiği gayrimenkul alımını finanse eden kredilerin ödenmesinde sorun yaşanmaya başlanmıştır. Bu gelişmelerin sonrasında 1997’de Tayland’ın dış borcu fazla olan 2 önemli finans kuruluşu Finance One ve Somprasong Land Company borcunu ödeyemez duruma geldi ve yabancı yatırımcıların ülkenin bu zor durumundan haberi olmuştur. Yerel paranın değer kaybetmesiyle iflaslar artmış, bankaların batık kredileri artmış ve açık pozisyonu olan bankalar sermayelerinin bir bölümünü kaybetmişlerdir.

Moody’s 1997 sonunda bu ülkelerin kredi notunu düşürmeleri de krizi şiddetlendirdi. 1997’de Moody’s’in Tayland, Endonezya ve Kore’nin rating notunu yatırım yapılabilirin altına düşürmesiyle öncelikle bu ülkelerdeki bankalar ithalat ve ihracatçılar için geçerliliği olan akreditifler veremez duruma gelmişlerdir. Krizin oluşmasının nedenlerinden biri de bankacılık sektörünün denetimden uzak olmasıdır.

Bu arada, Endonezya’da kamu kuruluşları bankalardaki mevduatlarını çekerek, devlet tahvillerine yatırımları konusunda uyarılmış ve böylece zaten likidite sıkışıklığı yaşayan piyasalar tamamen boğulmuş oldu ve faizler iyice artmıştır.

Asya krizinden sonra yabancı yatırımcılar gelişmekte olan ülkelere fonlarını çekmişlerdir. Rusya da bu ülkelerin içinde olduğundan, bu durumdan olumsuz etkilenmiştir. Ülkeden çıkan yabancı sermayeyle birlikte devletin yüksek getirili GKO piyasaya sürmesi de krize neden olmuştur. Şöyle ki; Asya’da devam eden kriz yabancı yatırımcıların, içinde Rusya’nın da olduğu gelişmekte olan ülke piyasalarına güvensizlik duyulmasına ve sermaye kaçışının başlamasına neden oldu.

Devalüasyon beklentisinde olan bankalar dolar almaya başladılar. Bu da piyasada tek satıcı durumunda olan merkez bankasının rezervlerinin kısa sürede erimesine neden olmuştur. Bu durumda merkez bankası bankalara yaptığı yabancı para satışında değişiklik yaparak bankaların döviz almadan önce bu miktarların %100’ünü rezervlerinde ruble olarak bloke etmelerini talep etti. Bu da bankaların likiditelerini azaltıcı bir durum yarattı.

Fon ve likidite sorunları yüzünden bankalar mevduat sahiplerine nakit yaratamadılar ve bu da piyasalarda panik yarattı. Bu dönemde IMF ve Dünya Bankası Rusya’da finansman imkânı sağladı. Rus bankaları borçlanarak aldıkları paraları verimli alanlarda kullanamamış, birçok banka kriz ortamında batma

noktasına gelmiştir.1985'te 10 devlet bankası varken 1995'in başlarında Rusya'daki banka sayısı 5.000 olmuştur. Yaşananlar sonrasında birçok banka borcunu ödeyememiş ve iflas etmiştir.

1998 yılının ortalarına kadar Rus bankacılık sektörü finansal piyasalardan kamu kâğıtları olarak, uluslararası sermaye piyasalarından borçlanarak ve hane halkı tasarruflarını değerlendirerek gelişmiştir. Ancak 1998 yılındaki krizin etkisiyle gelişmekte olan piyasalara duyulan güvenin azalmasıyla Rusya bankacılık sektörü kötü bir döneme girmiştir.

Bankacılık sektöründe durum, halkın tasarruflarını bankalardan çekmeye başlamasıyla daha da kötüleşti ve bankacılık sektöründe likidite sıkıntısı yaşandı. MB tasarruf sahiplerine ve birbirlerine borçlarını ödeyebilmeleri için bankalar borç verdi. Moratoryum süresi dolduğunda Rusya'daki 2500 bankadan sadece 5 banka dış borcunu ödeyebilecek durumdaydı. Moratoryum süresinin bitişiyle çok bankanın iflası gündeme gelmiştir. Dış borç ödemelerini yapabilmek için iç piyasadan bankalar dolar toplamaya başlamışlar, bu da 2. devalüasyonu gündeme getirmiştir. Yaşanan bu krizlerle bankacılık sektörü en önemli şey olan güvenini kaybetmiştir.

Rusya'nın iç borçlanma senetlerine (GKO'lara) yatırım yapan bankalar krizden zarar görmüştür. Devlet de bu dönemde önlem için;

- Mevduat faizine uygulanan %6'lık stopajı kaldırmıştır.
- Kamu kâğıtlarının takasbanktaki işlemlerinden alınan BSMV (Banka ve sigorta muameleleri vergisi) %5'ten %1'i indi.
- Vadeli döviz alım ve satım işlemlerine (forward) getirilen sınırlamalar kaldırıldı.

Yaşanan bu krizlerden tüm gelişmekte olan ülkelerin bankacılık sektörü olumsuz etkilenmiştir. Ciddi ekonomik problemler ve krizler yaşayan Meksika uyguladığı programlarla enflasyon oranını %130'lardan %67'ye kadar indirmeyi başarmış, ancak 1982 dış borç krizi ve 1994 devalüasyonu bankacılık sisteminde yaralar açmıştır. Bu krizler sektörde özellikle mortgage, bireysel ve küçük işletmelere verilen kredilerin büyük ölçüde sorunlu hale gelmesindeki temel sebep olmuş, takip eden yıllarda krizin boyutlarının büyüklüğü nedeniyle etkilerinin devam etmesi ve

bilanço temizleme çalışmaları toplam aktiflerin GSYİH'ya oranını %43'den %30'a geriletmiştir.⁵³

Meksika'da 1998 krizinden sonra tüm bankalar devletleştirilmiş, sektörde 60 olan banka sayısı 18'e gerilemiştir. Bankalar düşen enflasyon ortamına uygun çözümler geliştirmek bir yana, ayakta kalabilme çabasına girmişler ve temel stratejilerini mevcut aktiflerini en kısa sürede iyileştirmeye odaklanmışlardır.⁵⁴

Endonezya'da ise IMF kapsamında 17 banka kapatılmıştır. Kriz önceki Dünya Bankası verilerine göre Endonezya'da 178 banka vardır. Eylül 1998 itibariyle 4 kamu bankası birleştirilerek Bank Mandiri adını almıştır. Bankalar mevzuatında yapılan değişikliklerle yabancı bankalara banka satışı izni verilmiş olup, büyük bir ulusal banka bir İngiliz bankası tarafından satın alınmıştır. Kriz öncesi 24 bankanın faaliyet gösterdiği Malezya, Eylül 1999 tarihi itibariyle bütün bankaların 6 büyük grup içinde birleşmelerini öngörmüştür. Güney Kore'ye bakıldığında yeniden yapılandırma kapsamında bankacılık sektöründe büyük bankaların birleştirilerek öncü bankalar olmaları sağlanmıştır. 1998 yılı başlarında Korea First Bank ve Seoul Bank, Kore mevduat sigorta şirketi tarafından sermayeleri arttırılarak kamulaştırılmıştır. Kore hükümeti bankacılık sektöründe birleşmelerle çok sayıda küçük bankanın yarattığı verimsizliği gidermeye ve ölçek ekonomisinden yararlanılarak rekabetçi bir ortamın yaratılmasına uğraşmaktadır. Bu kapsamda "Finansal piyasaların iyileştirilmesi kanunu" hükümlerinde birleşmeleri kolaylaştırıcı ve özendirici tedbirler, örneğin vergi teşvikleri gibi getirilmiştir.⁵⁵

Türk bankacılık sektörü Asya krizinden tüm gelişmekte olan ülkelere kredi hatlarının kapanması ile etkilenmiştir. Rusya krizi ise ticari ortağımız olduğundan Türkiye'yi fazla etkilemiştir. Türkiye'nin krizden Rusya kadar etkilenmemesinin nedeni iç piyasalarda yabancı yatırımcıların Rusya kadar olmamasıdır.

⁵³ Cem B. Şahözkan, Türk Bankalar Birliği, Banka Birleşmeleri, (2003): 17.

⁵⁴ Garanti Bankası A.Ş., Kredi Analiz ve Araştırma, Bankacılık Sisteminin Yeniden Yapılandırılması, (2001), 9.

⁵⁵ Altay, age, 148.

5. TÜRKİYE’DE BANKA BİRLEŞMELERİ

Türkiye’de ilk banka birleşmesi 1868 yılında Osmanlı Bankası ile Şirket-i Maliye-i Osmani Bankası arasında yapılmıştır. Şirket-i Maliye-i Osmani Bankası 1866’da İngilizler tarafından pamuk ticaretini finanse etmek amacıyla kurulmuş olup, kuruluşundan 2 yıl sonra mali sıkıntı içerisine girmiş ve Osmanlı Bankası’yla birleştirilmiştir.

İkinci birleşme de Avusturya-Osmanlı Bankası ile Osmanlı Bankası arasında yaşanmıştır, bu birleşme günümüzde yaşanan banka birleşmelerine benzemektedir. Avusturya-Osmanlı Bankası 1871 yılında merkezi Viyana işlemleri İstanbul’da yapılmak üzere Rumeli demiryollarının inşası için Avrupa’da sermaye sağlayabilmek amacıyla kurulmuş olup, kuruluşundan 2 yıl sonra Viyana’da yaşanan krizle zor durumda kalmıştır. 1874 yılında 2. banka birleşmesi yaşanmış ve bu banka da Osmanlı Bankası içerisinde eritilmiştir.

Yaşanan her iki birleşme de bankaların mali açıdan sıkıntı içerisinde olmasından kaynaklanmıştır. Birleşmede amaçlanan zor durumdaki bankaların borçlarının karşılanmasıdır. Osmanlı Bankası’nın imparatorluk tarafından çeşitli “imtiyazlar” ile desteklenmesi ve bankanın güçlü sermaye yapısı birleşmeyi zorlayan nedenlerden olmuştur.

Günümüzde yapılan bazı birleşmelerde olduğu gibi güç birliği sağlayarak piyasada rekabet edebilmek amacıyla ilk birleşme 1894 yılında Societte Otoman de Change et de Valeurs ile 2. İstanbul Bankası arasında yapılmıştır. 2. Osmanlı İstanbul Bankası Türkiye’de demiryolu ve maden işletmelerini finanse etmek amacıyla 1872’de kurulmuş olup, kuruluşundan bir süre sonra piyasada rekabet edemez duruma gelince sektördeki rekabet gücünü arttırabilmek amacıyla Fransız bankasıyla birleşmiştir.

Türkiye bankacılık tarihinde birleşme sonucu oluşan ilk Türk bankası da Ziraat Bankası’dır. Şöyle ki; ilk dönemlerde ülkede bankacılık işlevini Memleket ve

Menafî Sandıkları görmekteydi. Faaliyeti, çiftçinin yaptığı üretimden pay alarak biriken paranın yine çiftçilere düzenli olarak dağıtılmasıydı. Zaman içerisinde sandıkların kullanımında usulsüzlükler yaşanmış, batık kredi dediğimiz tahsili mümkün olmayan alacaklar oluşmuştur. Böylece Türkiye bankacılık tarihinin ilk birleşmesi yaşanmış, bu 2 sandığın birleştirilmesiyle Ziraat Bankası oluşmuştur. Bankanın adı, önce Memleket Sandıklarıken sonra Menafî Sandıkları ve 1888 yılında da Ziraat Bankası'na dönüştürülmüştür.

1950'li yılların başında egemen olan ya da “gözde” olan bankacılık tipi, tasarruf bankacılığıdır ve bir dizi yatırımcı bu alana girmek için adeta yarış halindedir. Küçük ya da büyük tasarruf sahibinin elindeki mevduatları kapmak amacıyla kurulan irili ufaklı bankalar, ilk önce tasarruf sahiplerini kendilerine çekmenin yollarını aramışlardır.⁵⁶

Bu yolla denenen ilk yöntem, lüks döşenmiş, şatafatlı banka şubeleridir. Bunu ABD bankacılığının ilk yıllarından kalma yöntemler izlemiştir. Çeşitli dönemlerdeki lotaryalarla (ikramiyeler) tasarruf sahiplerini kendilerine çekmek, sözü edilen yöntemlerden ilkidir. Bu arada yüksek oranda tasarrufu olanlar için el altından daha yüksek faiz oranları da uygulanmıştır. Özellikle 1955 yılından sonra kızışan bankaların ikramiyeli mevduat savaşı, gazete ve radyo ilanlarıyla dozunu iyice arttırmıştır. Her gün gazete ve radyolara verilen değişik ilanlar, mevduat sahipleri için birbirinden cazip öneriler getirmektedir. Evden arabaya ve paraya kadar bir dizi vaad içeren ilanların bankalar için en büyük tehlikesi “maliyet artışı” olmuştur. Ve bu durumu bankaların büyük bölümü ihmal etmiş ya da bilerek gözardına itmiştir. İşte böylesine kızgın ortamda kurulan banka sayısı 7 yılda 2 katına ulaşmıştır. 1951 yılında 34 olan yerli bankaların sayısı, 1958 yılında 58'e ulaşmıştır. Aynı dönemde banka şube sayısı da önemli ölçüde artış göstermiş ve 535'den 1710'a çıkmıştır.⁵⁷

Bu dönemde bankaların yaptığı sadece 2 işlem vardır. Bunlar; mevduat toplamak ve kredi vermektir. Piyasadaki bankalar yapılan sadece bu 2 işlemde birbirleriyle rekabet etmektedirler. Mevcut rekabet ortamında bankalar yüksek maliyetle mevduat toplamışlar, toplanan bu mevduatlar verimli şekilde değerlendirilememiş ve sektörde batık kredi sorunu yaşanmıştır. Bu dönemde batık

⁵⁶ “Bankaları batıklar yaktı”, Kapital, (Nisan 1989): 28.

⁵⁷ Doğan Avcıoğlu, “Türkiye'nin Düzeni”, 2. cilt, (İstanbul, 1978): 745.

kredi nedeniyle mali yapısı bozulan bankaların bir kısmı tasfiye olurken bir kısmı da diğer bankalarla birleştirilmiştir.

27 Mayıs 1960'da gerçekleştirilen ihtilal sonrasında, başta kamu bankaları olmak üzere bankacılık sistemi üzerindeki denetim baskısı iyice arttırılmıştır. Bunun altında yatan neden 2 başlık altında değerlendirilebilir. Birincisi, kamu bankalarının politik baskılar nedeniyle zarara uğratılması, batık kredi sorunlarıdır. Diğeri de özel bankaların mali yapılarındaki yetersizliktir. Bu nedenle ihtilal sonrasını izleyen ilk yıl, bankacılık sistemi son derece önemli olaylara sahne olmuştur. Lotarya ile para toplayan bankalar, birer ikişer zor duruma düştüklerini açıklamaya, ödeme güçlüğü içinde olduklarını bildirmeye başlamışlardır. Aralarında kamu bankalarının da bulunduğu bir kısım banka operasyona tabi tutulmuştur. Bu operasyondan sonra Sanayi Bankası, Esnaf Kredi Bankası, Doğubank, Türkiye Birleşik Tasarruf ve Kredi Bankası, Tutum Bankası, Raybank, T. Kredi Bankası gibi pek çok bankaya tasfiye uygulanmıştır.⁵⁸

Mayıs sonrası planlı dönemde mali bünyeleri zayıflayan bankaların durumu, önemli bankacılık sorunlarından biri olmuştur. Yıllarca yüksek faizle para toplayıp batık kredi portföylerini tırmandırmışlardır. Bu bankalardan bir kısmı tasfiyeye tabi tutulurken, bir kısmı da birleştirilerek sisteme kazandırılmıştır. Yaklaşık 26 yıl sonra yeniden bir “birleşme” operasyonuna tabi tutulacak olan Anadolu Bankası, böyle bir birleşme sonrasında ortaya çıkmıştır. Mali yapısının zayıflığının yanı sıra batık kredileri nedeniyle zorda olan Türk Express Bankası ile Buğday Bankası bir bankalar konsorsiyumu öncülüğünde, Anadolu Bankası (1962) adı altında birleştirilmiştir. Bu olay aynı zamanda siyasi iktidar baskısıyla gerçekleştirilen ilk 2 Türk bankasının birleştirilmesidir.⁵⁹

1970'lerde firmalar finansman sıkıntısı yaşamışlardır. Holdinglere ait olan bankalar kendi firmalarına finansman imkânı sağlarken, sektördeki diğer firmalar da tahvil çıkararak finansman ihtiyaçlarını karşılamıştır. Piyasada da bu işi yapan bankerler oluşmuş ve daha sonra bankalar da bu işi yapmaya başlamışlardır.

Türk bankacılık sisteminde 1962-2001 döneminde 40 banka batmış, kapatılmış veya birleştirilmiştir. Bankacılık sisteminde son yıllarda yaşanan el değiştirmeler, özelleştirmeler ve yeni ortaklıklar, genelde sağlıklı bir yapının

⁵⁸ Doğan Avcıoğlu, 743.

⁵⁹ Tuncay Artun, “Türkiye’de Bankacılık”, (İstanbul, 1985): 48.

sonuçları olarak ortaya çıkmaktadır. Cumhuriyet'ten 1970'li yıllara kadar toplam 6 birleşme yaşanmışken, 1970'li yıllarla birlikte ekonominin finans dar boğazına girmesi ve enflasyonist baskılar, büyük ölçekli şirketleri ya da bir bankanın hissedarı olmaya ya da yerel bankaları satın almaya yönlendirmiştir. 1980 sonrasında yaşanan ekonomik krizle birlikte krize dayanamayan bankalar birleştirilmeye başlanmıştır. Yani 2001 yılına kadar Türkiye'de banka birleşmeleri zor duruma düşen bankalara yönelik olmuştur.⁶⁰

Türkiye'de yapılan banka birleşmeleri diğer gelişmekte olan ülkelerdeki gibi daha çok banka yönetimlerinin istekleriyle değil, piyasa koşullarının zorlamasıyla ve daha çok yaşanan krizlerden sonra devlet müdahalesiyle yapılmaktadır. Aslında gelişmiş ülkelerde de yapılan ilk birleşmeler devlet müdahalesiyle ve zorunlu yapılmış olup, şimdi ise birleşmelerin daha kolay ve sık oluşunun nedeni gerekli mevzuat düzeltmelerinin yapılmış olması ve sektörde rekabet ortamının bulunmasıdır.

Türkiye'de bankacılık sektörü tam rekabetten uzaktır. Sektörün tam rekabetten uzak olmasının nedenlerinden biri Türkiye'de bankacılık sektörüne giriş ve çıkışlarda önemli engellerin bulunmasıdır. Şöyle ki;

Mali yapısında bozulma görülen bankalar, Bankalar Kanunu'nun 14. maddesi (3183 sayılı kanunun 64. maddesi) kapsamına alınmakta ve yıllarca bu kapsamda tutulan bankalar, bazı yükümlülükler dışında tutularak adeta ödüllendirilmektedir. Bir taraftan mali yapısı bozulan bankaların sistem dışına çıkmasına izin verilmemesi, diğer taraftan yeni banka kuruluşlarının Hazine Müsteşarlığı tarafından engellenmesi sistemin mevcut tam rekabetten uzak yapısının korunmasına neden olmaktadır.⁶¹ Sektörü tam rekabetten uzaklaştıran diğer bir neden de kamu bankalarının sektördeki ağırlığıdır.

Altay'ın CR_n yöntemiyle sektörde ağırlığı bulunan 4 bankanın rakamlarıyla yaptığı çalışmaya göre, Türkiye'de bankacılık sektöründe 2005 yılına kadar zayıf oligopol şartları geçerlidir.⁶²

⁶⁰ Celal Çetin, ISO Araştırma, (2000): 13.

⁶¹ P.A. Erdönmez, "Bankalarda Şeffaflığın Arttırılması", TBB Bankacılar Dergisi, Sayı 29 (1999),13.

⁶² Altay, age, 127

Türkiye’de yaşanan krizlerden sonra 1999’da 81 olan banka sayısı 2002 yılında 54’e gerilemiş ve azalan banka sayısının piyasada yarattığı yoğunlaşma hakkında Altay, CR_n katsayısına göre bir analiz yapmıştır. Bu çalışma 1999 – 2005 yılları arasında piyasadaki 4 büyük banka olan Ziraat Bankası, Akbank, İş Bankası ve Garanti Bankası’nın piyasa payları veri alınarak yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda Tablo 5.6’da görüldüğü gibi, 4 bankanın piyasadaki toplam payı 1999 yılı aktiflerde %40 iken, 2002 yılında %49.5, 2005 yılında ise %53.91 olurken, toplam kredilerdeki payı %35 iken, %42.4 daha sonra da %47.84 olmuş ve toplam mevduatlardaki payı ise %44.9 iken, 2002 yılında %52.2, 2005 yılında ise %56.49 olmuştur. 2006 ve 2007 yıllarında ise yine aynı dört banka sektörde ağırlıklı paya sahip olup, aynı dört bankanın 2006 yılı aktiflerdeki toplam payı %52 iken, 2007 yılında %53, toplam kredilerdeki payı 2006 yılında %47 iken, 2007 yılında da %47 ve toplam mevduatlardaki payı ise 2006 yılında %54 iken, 2007 yılında %55 olmuştur.

Tablo 5.1: Türk Bankacılık Sektöründe Piyasa Yoğunlaşması (2001)

Bankalar	Toplam Aktif (milya TL)	Pay %	Toplam Kredi (milya TL)	Pay %	Toplam Mevduat (milya TL)	Pay %
Ziraat Bankası	29.312.782	17.3	4.279.552	11.5	20.524.878	17.6
İş Bankası	17.029.461	10.6	4.807.737	13.0	11.795.264	10.1
Akbank	16.392.740	9.6	3.958.663	10.7	11.432.358	9.8
Garanti Bankası	16.143.925	9.5	3.968.973	10.7	10.085.354	9.6
Bankacılık Sektörü	169.221.322	100	37.085.766	100	116.646.946	100

Kaynak: Oğuzhan Altay, “Türk Bankacılık Sistemi”, (İzmir, 2006), 133.

Tablo 5.2: Türk Bankacılık Sektöründe Piyasa Yoğunlaşması (2002)

Bankalar	Toplam Aktif (milya TL)	Pay %	Toplam Kredi (milya TL)	Pay %	Toplam Mevduat (milya TL)	Pay %
Ziraat Bankası	37.689.012	17.7	4.763.903	8.4	27.957.076	19.6
İş Bankası	24.452.559	11.5	6.282.849	11.1	16.595.823	11.6
Akbank	23.731.290	11.1	7.234.647	12.8	16.720.074	11.7
Garanti Bankası	19.563.059	9.2	5.658.648	10.0	13.163.403	9.2
Bankacılık Sektörü	212.675.488	100	56.370.271	100	142.387.988	100

Kaynak: Oğuzhan Altay, “Türk Bankacılık Sistemi”, (İzmir, 2006), 133.

Tablo 5.3: Türk Bankacılık Sektöründe Piyasa Yoğunlaşması (2003)

Bankalar	Toplam Aktif (milya TL)	Pay %	Toplam Kredi (milya TL)	Pay %	Toplam Mevduat (milya TL)	Pay %
Ziraat Bankası	46.655.144	18.69	5.498.439	7.86	33.851.826	21.06
İş Bankası	31.062.770	12.44	8.579.098	12.26	19.561.606	12.17
Akbank	29.484.259	11.8	8.717.455	12.46	19.103.202	11.88
Garanti Bankası	22.391.651	8.97	6.870.823	9.82	14.400.740	8.96
Bankacılık Sektörü	249.749.773	100	69.990.148	100	160.812.250	100

Kaynak: Oğuzhan Altay, “Türk Bankacılık Sistemi”, (İzmir, 2006), 133.

Tablo 5.4: Türk Bankacılık Sektöründe Piyasa Yoğunlaşması (2004)

Bankalar	Toplam Aktif (milya TL)	Pay %	Toplam Kredi (milya TL)	Pay %	Toplam Mevduat (milya TL)	Pay %
Ziraat Bankası	56.994.364	18.59	9.135.149	8.84	45.382.201	22.99
İş Bankası	38.513.774	12.56	12.451.842	12.06	24.320.442	12.32
Akbank	34.913.412	11.39	12.939.200	12.53	19.918.425	10.09
Garanti Bankası	26.267.917	8.57	10.501.376	10.17	17.612.241	8.92

Kaynak: Oğuzhan Altay, “Türk Bankacılık Sistemi”, (İzmir, 2006), 133.

Tablo 5.5: Türk Bankacılık Sektöründe Piyasa Yoğunlaşması (2005 Ocak-Ekim)

Bankalar	Toplam Aktif (YTL)	Pay %	Toplam Kredi (YTL)	Pay %	Toplam Mevduat (YTL)	Pay %
Ziraat Bankası	59.893	16.44	12.433	9.11	46.952	20.32
İş Bankası	55.567	15.25	18.658	13.67	32.752	14.17
Akbank	48.636	13.35	19.464	14.26	30.760	13.31
Garanti Bankası	32.325	8.87	14.742	10.8	20.083	8.69

Kaynak: N. Oğuzhan Altay, “Türk Bankacılık Sistemi”, İzmir, 2006, s.133

$CR_n < \%40$ monopolcü rekabet

$CR_n > \%40$ oligopolcü rekabet

$CR_n = \%40 - \%60$ zayıf oligopol

$CR_n > \%60$ kuvvetli oligopol

olduğunu düşündüğümüzde 4 bankanın piyasa payı verileriyle yapılan çalışmaya göre 2002 – 2005 yılları arasına piyasada zayıf oligopol şartları geçerli olmuştur.

Tablo 5.6: Türk Bankacılık Sektöründe Piyasa Yapısı (1999-2005)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Toplam aktif	40	40	37	49.5	52	51	54
	zayıf oligopol	Zayıf oligopol	monopolcü rekabet	zayıf oligopol	zayıf oligopol	zayıf oligopol	zayıf oligopol
Toplam kredi	35	34	45.9	42.4	42	43	48
	monopolcü rekabet	monopolcü rekabet	zayıf oligopol	zayıf oligopol	zayıf oligopol	zayıf oligopol	zayıf oligopol
Toplam mevduat	44.9	45.6	46.15	52.2	54	54	57
	zayıf oligopol	zayıf oligopol	zayıf oligopol	zayıf oligopol	zayıf oligopol	zayıf oligopol	zayıf oligopol

Kaynak: N. Oğuzhan Altay, “Türk Bankacılık Sistemi”, (İzmir, 2006), 133.

Aynı yöntemle CR_n katsayısına göre 2006-2007 yıllarındaki Türkiye bankacılık sektöründeki piyasa yapısını araştırarak olursak, zayıf oligopol şartlarının geçerli olduğu sonucuna varırız. Zayıf oligopol piyasa tipinde mallar homojen değildir, mal homojenliğini kaybedince adeta farklı bir malın kendine has bir alıcı kitlesine sahip olacağı için, fiyat değişimleri müşterilerini kaybetme tehlikesi yaratmayabilir. Bu durumda piyasada fiyat mücadelesi daha ılımlı geçer.

Tablo 5.7: Türk Bankacılık Sektöründe Piyasa Yoğunlaşması (2006)

Bankalar	Toplam aktif bin YTL	Pay %	Toplam aktif kredi bin YTL	Pay %	Toplam mevduat bin YTL	Pay %
İş Bankası	75.204.758	15.51	29.818.316	13.67	46.399.355	14.83
Ziraat Bankası	71.903.770	14.82	17.371.401	7.96	59.652.902	19.06
Akbank	57.272.590	11.81	28.336.941	12.99	34.201.506	10.93
Garanti Bankası	50.286.913	10.37	27.350.490	12.54	30.139.037	9.63
Sektör toplamı	484.857.262	100	218.063.925	100	312.832.244	100

Kaynak: tbb.org.tr

Tablo 5.8: Türk Bankacılık Sektöründe Piyasa Yoğunlaşması (2007 Ocak-Haziran)

Bankalar	Toplam aktif bin YTL	Pay %	Toplam aktif kredi bin YTL	Pay %	Toplam mevduat bin YTL	Pay %
İş Bankası	76.889.478	14.90	31.138.401	12.78	46.912.130	14.13
Ziraat Bankası	75.840.585	14.69	18.891.379	7.75	64.206.832	19.35
Akbank	66.459.551	12.87	33.360.489	13.69	40.008.689	12.05
Garanti Bankası	57.492.868	11.14	33.000.751	13.54	33.481.317	10.09
Sektör toplamı	516.031.555	100	243.583.123	100	331.793.401	100

Kaynak: tbb.org.tr

Tablo 5.9: Türk Bankacılık Sektöründe Piyasa Yapısı (2006-2007)

	2006 yılı	2007 yılı
Toplam aktif	52.51 zayıf oligopol	53.60 zayıf oligopol
Toplam kredi	47.16 zayıf oligopol	47.76 zayıf oligopol
Toplam mevduat	54.45 zayıf oligopol	55.62 zayıf oligopol

Kaynak: tbb.org.tr

Türkiye’de bankacılık sektöründe rekabetin sağlanması amacıyla birleşme ve devralmalar kamu otoriteleri tarafından kontrol altında tutulmaktadır. Banka birleşme ve satın alma işlemine izin verme yetkisi Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu’na verilmiştir.

Türkiye’de birleşme ve devralmalar daha çok Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu aracılığıyla olmaktadır. TMSF hisseleri ve yönetimi, denetimi kendine geçen bankaları 3. kişilere devretme yetkisine sahiptir. Fonun yönetim ve denetimi BDDK’ya aittir. Sektördeki rekabetin korunması da Rekabet Kanununda düzenlenmiştir. Birleşmeler sonucunda oluşacak yeni yapı sektördeki aktif toplamının %20’sinden fazlasına sahip olacaksa, bu birleşme işlemi Rekabet Kurumunun düzenlemelerine tabidir.

Konsolidasyon sürecinin doğru bir şekilde ve hukuka uygun olarak işlemesi ve bu işlemlere bankaları yönleltmek için gerekli teşviklerin verilmesi amacıyla birleşme ve devralma işlemleri ile ilgili düzenlemeler Türk Ticaret Kanunu, Rekabet Kanunu, Borçlar Kanunu, Sermaye Piyasası Kanunu’nda yer almaktadır. 3182 ve 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile 1 Kasım 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nda bu tür işlemlere ilişkin düzenlemeler mevcuttur. Bankaların birleşme ve devralma işlemlerine ilişkin düzenlemeler, ilk olarak Ticaret Kanunu’ndaki genel hükümlere uymak koşuluyla 3182 sayılı Bankalar Kanunu’nda yer almıştır. 3182 sayılı Kanunun 70. maddesi, söz konusu işlemler düzenlemektedir. Bu maddede, birleşme ve devralma veya bölünme işlemlerinin Hazine Müsteşarlığı’nın bağlı bulunduğu Bakanlığın iznine tabi olduğu; söz konusu bankalara bu işlemler esnasında Merkez Bankası’nın zorunlu karşılıklar hesabından iade yapılabileceği ve TMSF’nin de her türlü teknik ve mali desteği vereceği belirtilmiştir. 3182 sayılı Kanun’un uygulandığı dönemde Rekabet Kurumu’nun

olmaması nedeniyle birleşme ve devralmalarda belli bir büyüklük sıralaması uygulanmamış ve bu işlemlerde tek yetkili kuruluş Hazine Müsteşarlığı ve bağlı olduğu Bakanlık makamı olmuştur. 4389 ve 5411 sayılı Kanunların 3182 sayılı Kanun'dan temel farkları, birleşme ve devralmalarda yeni bankanın sektörün aktif toplamının %20'sini geçmemek koşuluyla Rekabet Kurumu düzenlemelerinden muaf olması ve birleşme ve devralma işlemi için izin alınan yetkili mercinin Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Bakanlık yerine BDDK olarak değişmesidir. 4389 sayılı Kanuna istinaden çıkarılan "Bankaların Birleşme ve Devirleri Hakkında Yönetmelik"te ise, bu tür işlemlerle ilgili olarak yapılması gereken aşamalar tanımlanmıştır. Birleşme ve devralma işlemlerinde, banka halka açık bir şirket ise Sermaye Piyasası Kurulundan ve Rekabet Kurumundan halka açık olmayanların ise sadece Rekabet Kurumundan izin almasının şart olduğu Yönetmelik'te belirtilmektedir.⁶³

Kamu otoriteleri tarafından banka birleşmeleri üzerine yapılan diğer bir düzenleme ise, vergisel düzenlemelerdir. Birleşmeler teşvik edilmek amacıyla bazı vergilerden oluşacak yeni yapı muaf tutulmaktadır. 2001 krizinden sonra yapılan düzenlemelere göre birleşen bankalar 3 yıl süreyle kurumlar vergisi, harç ve damga vergisinden muaf olacaklardır. Ayrıca oluşan yeni yapıya zarar indirimi uygulanacaktır. Şöyle ki;

Söz konusu vergi teşviki, birleşilen veya devralınan şirketin zararı bulunması durumunda yeni şirket için bir avantaj sağlamaktadır. Söz konusu avantajlardan yararlanmak için, devralan ve devreden veya birleşen kurumların aynı sektörde bulunması, mahsup edilecek zarar tutarının zarar dışındaki aktif toplamını geçmemesi gibi koşullar gereklidir.⁶⁴

Kurumlar vergisi muafiyetinin amacı ise, krizle birlikte mali bünyesi bozulan bankaların diğer bankalar tarafından satın alınmasını kolaylaştırmak ve zarar eden bankaların kamu eliyle değil, sistemin kendi içinde yapılandırılmasını sağlamaktır. Yapılan bu düzenlemeyle, devralınan veya birleşilen banka veya bankaların diğer bankaya devredilecek taşınır ve taşınmaz mallarının devir işlemlerinde düzenlenecek belgeler ve sözleşmeler ile lehe alınan teminat mektupları, sözleşmeler, şerhler,

⁶³ Bankacılık Sektöründe Konsolidasyon, Ülke Deneyimleri ve Türkiye İçin Öneriler, Ahmet Dinçer, Uzmanlık Tezi, DPT Yayın No: 2697, (Ekim 2006), 108.

⁶⁴ Ahmet Dinçer, a.g.t., 109.

teminatlar gibi değerli kağıtların yenilenmesi, uzatılması, değiştirilmesi, devredilmesi veya bozulmasına ilişkin işlemler (taşıt alım vergisi dahil), her türlü vergi, resim ve harçtan istisnadır.⁶⁵

Yapılan mevzuat değişikliklerinin daha çok yaşanan krizlerden sonra bankaların birleşmesini teşvik amaçlı yapıldığı görülmektedir. Türkiye’de yaşanan banka birleşmeleri özellikle 2001’de yaşanan krizden sonra artmış olup aslında yapılan ilk birleşmelerin tarihi çok eskilere dayanmaktadır.

5.1. Türkiye’de Bankacılık Sektörünü Değişime Zorlayan Nedenler

Dünya’da yaşanan değişikliklere paralel olarak Türkiye’de de birtakım değişiklikler yaşanmış, bankerlik faaliyetlerinin popüler olduğu bir dönemde 1 Temmuz 1980 kararlarıyla faizler serbestleştirilmiş, bankalar böylece bankerlerle rekabet edebilir duruma gelmiştir. Bu arada bankalar mevduat sertifikası çıkarmaya başlamış, bu da bankalara bir anlamda para basma yetkisi vermiştir. Para basma yetkisi gibi görünen mevduat sertifikası ve mevduat için verilen yüksek faizler bankaları krize götürmüştür.

Banka-banker faciasına giden yolda 3 taraf belirlemiştir. Bankası olan gruplar, bankası olmayan gruplar ve bankerlik kuruluşları... Tahvil çıkarma ile başlayıp mevduat sertifikası ile fon toplamaya uzanan yolda en büyük mesafeyi kuşkusuz bankası olan gruplar almıştır. Bu açığı kapatmak isteyen diğer gruplar ya kendi grupları için banka satın almak ya da bankerlik firması kurmak durumunda kalmışlardır. O zamanın ekonomik koşulları içinde banka kurmanın ya da satın almanın zorluğunu gözönüne alan bu gruplar, çözümü kendi bünyelerinde bankerlik firmaları kurmakta bulmuşlardır. Kimileri de kurulu bulunan bankerlerle anlaşmışlardır. İşte böylesi bir ortamda Türk finans kesimi “banka-banker” faciasına koşar adım gitmektedir. Bir yandan mahalli bankalar satın alınıp, ulusal çapta organize edilmekte, diğer yandan bankerlik kuruluşları ortaya çıkmaktadır.⁶⁶

Bir süre yolunda giden işler, günün birinde tıkanma noktasına gelmiştir. Bir yanda pazarlama araçları bulmaktaki güçlük, diğer yandan da fon sağlanan işletmelerden kredilerin ve faizlerinin geri gelmemesi, özellikle Kastelli gibi

⁶⁵ Ahmet Dinçer, a.g.t., 110.

⁶⁶ “Bir zamanlar mahalli bankalar vardı”, Kapital, (Ocak 1989), 56.

bankerlik kuruluşlarının sonunu hazırlamıştır. Buna bir de sözkonusu bankerlik kuruluşlarına mevduat sertifikası satan bankaların alacakları eklenmiştir. Bunu önceden yoğun yaşayan Banker Kastelli soluğu yurtdışında alınca, piyasada başlayan panikten önce küçük ölçekli kuruluşlar etkilenmiştir. İlk etki de Ekoyatırımdan çekilen 3 mia TL’lik tasarrufta görülmüştür.⁶⁷

Bir anda 3 mia TL gibi büyük bir tasarrufu kaybeden Hisarbank ve Odibank grubunu, Has Holding’in İstanbul Bankası, Çukurova Grubu bankaları ve Transtürk Holding izlemiştir. Kastelli’nin yurtdışına kaçışıyla başlayan “facia” büyük grupların dahi sallanmasına neden olurken, kamu ya da özel bankanın organizasyona tabi tutulması sonucunu doğurmuştur. Büyük grupların (Çukurova) sahip olduğu bankalar, bu olayı zorlukla da olsa atlatırken, diğer bankalardan bir kısmı batma noktasına gelmiştir. Hatta kamu bankalarından Anadolu Bankası’nın kurtarılması için o dönemde 21 mia TL harcanmıştır.⁶⁸ Bu dönemde bir kısım bankalar, kamu bankalarıyla birleştirilmiştir.

1980’li yıllarda Türk bankacılık sistemi daha önceki yıllardaki çalışma ortamı ile mukayese edildiğinde, oldukça farklı koşullar içinde çalışmak durumunda kalmıştır. Türk bankacılık sistemi mevcut durumuna 24 Ocak kararları ile başlayan bir değişim sürecinin sonunda erişmiştir. Bu süreçte bankacılık sisteminde uygulanan değişim politikalarının ana noktaları şu şekilde özetlenebilir.⁶⁹

- Faiz oranlarının serbest bırakılması; güdümlü faizden serbest faize geçiş,
- Sektöre yeni banka girişlerinin kolaylaştırılması,
- Sektörün uluslararası piyasalara açılması, özellikle uluslararası piyasalardan kaynak sağlanmasının serbest bırakılması,

1980-1992 döneminde 6 özel ve ticari banka kamu bankalarına devredilirken, 1998-1999 yıllarında özel sermayeli 8 ticaret bankası TMSF’na devredilmiştir. 9 Aralık 1999 tarihinde IMF’na verilen niyet mektubu ve yeni başlatılan enflasyonla

⁶⁷ Mustafa Sönmez, Türk Ekonomisinde Bunalım, 2. kitap, (İstanbul, 1986), 184.

⁶⁸ Mustafa Sönmez, 180.

⁶⁹ Ö. Faruk Çolak, “Bankacılık Sektöründe Birleşme Eğilimleri ve Türk Bankacılık Sektörü”, (TBB, Şubat 2000), 50.

mücadele programını izleyen günlerde 5 özel ticari banka TMSF kapsamına alınmıştır.⁷⁰

1980 sonrasında ilk banka birleşmesi örneğini yaşayacak olan İstanbul Bankası, o zaman Türkiye'nin önde gelen gruplarından sayılan Has Holding bünyesindedir. Ulusal nitelikteki bankalardan sayılan İstanbul Bankası, 89 şubesi ve 1 milyar Lira sermayesi ile güçlü banka imajını taşımaktadır.⁷¹

Bankanın tüm masraflarını üzerine alan hazine, çıkarılan kanun hükmünde kararnameyle bankayı Ziraat Bankası ile birleştirmeye zorlamıştır. Bir kamu bankası olan Ziraat Bankası “tasarruf sahibini zor durumda bırakmamak ve bankacılık sistemini korumak amacıyla” İstanbul Bankası'nın tüm borçlarını kabullenmiş, bunun karşılığında da bankanın büyük bölüm hisselerine ve bu arada bankanın Has Holding şirketlerindeki hisselerine de el koymuştur. Banka üzerinde tek yetkili duruma gelen Ziraat Bankası, İstanbul Bankası'nın 89 şubesi ve merkez binalarını denetimine almış, 3000'i üzerindeki çalışanından önemli bir bölümünün işine son vermiştir.⁷²

Yapılan bu birleşmeyle zor durumda olan İstanbul Bankası, devlet tarafından kurtarılmak istenmiştir. Birleşmeden sonra hem İstanbul Bankası hem de Ziraat Bankası'nın şubelerinin olduğu yerlerdeki İstanbul Bankası'nın şubeleri kapatılmıştır. Kozanoğlu-Çavuşoğlu grubuna dahil olan Hisarbank ve Odibank da bu dönemde Ziraat Bankası'yla birleştirilmiştir. Bu birleşmelerde de fazla olan şubeler kapatılırken atıl olan personel de işten çıkarılmıştır. Aynı dönemde İşçi Kredi Bankası İş Bankası'na, Bağbank da Vakıfbank'a devredilmiştir. Fakat bu birleşme Ziraat Bankası'nın yaptığı 3 birleşmeden farklılık göstermektedir. Şöyle ki; Ziraat Bankası bünyesine kattığı bankaları tüm borç, alacak, şube ve personeliyle devralmış olup İş Bankası ve Vakıfbank'ın bu bankalarla olan birleşmelerinde aynı durum söz konusu değildir, bu birleşmelerde sadece mevduat yönetimi devralınmıştır.

Yaşanan ekonomik krizler sonucunda 1997-1998 yıllarında mali açıdan sıkıntı yaşayan Türk Ticaret Bankası A.Ş., Bank Ekspres A.Ş.ve Interbank A.Ş., hisselerinin tamamı TMSF'na devrolmuştur.

⁷⁰ Ahmet Kırmızı, Banka Birleşmeleri ve Devralma Sorunlar, Önlemler ve Öneriler, TBB, (Haziran 2000).

⁷¹ Şirket Kurtarma Maceramız, Kapital, (Aralık 1989), 24.

⁷² Üç bankanın durumu güç, Nokta Dergisi, (17 Şubat 1985), 44

1999 krizinde mali sorun yaşayan Demirbank T.A.Ş. de TMSF'na devrolmuştur. 2001 yılının Ocak ayında BDDK tarafından TMSF kapsamındaki 5 banka birleştirilmiştir. 2001 yılı Şubat ve Mart aylarında da 2 özel ticari banka fona devredilmiştir. Sümerbank bünyesinde birleştirilen 4 banka hariç tutulduğunda TMSF kapsamında Nisan 2001 itibari ile 9 banka mevcuttur. Kısaca; bankacılık piyasasında çıkış artık mevcut koşullarda TMSF'na devir şeklinde gerçekleşmektedir.⁷³

Türkiye'de kronolojik olarak banka birleşmeleri incelendiğinde devir işlemlerinin birleşmelere oranla daha fazla olduğu görülmektedir. Devirler de genellikle TMSF ve kamu bankalarına devir şeklinde olmuştur. Türkiye'de birleşmeler genellikle zor durumdaki bankaların kurtarılmasına yönelik devlet müdahalesiyle yapılan birleşmelerdir.

Türkiye'de birleşmelerin yaşanmasına zemin hazırlayan bankacılık sektörünü değişime zorlayan birçok neden olup, Türkiye'de bankacılık sektörü yaşanan krizlerden sonra yeniden yapılandırma içerisine girmiştir. Şöyle ki; Türkiye'de bankacılık sektöründeki 2 önemli sorundan daha önce bahsedilmiştir. Bunlardan biri sektördeki kamu bankalarının ağırlığının fazla olması, diğer neden de oligopol piyasa şartlarının hakim olmasıdır. Sektörün bu yapısına ilaveten bankaların sahip oldukları batık krediler, yüksek enflasyon ortamında kâr edebilme endişesi, zorunlu ayrılan munzam karşılıkları, disponibilibite, fon ve vergi yükümlülükleri, yüksek miktartlı sendikasyon kredisi kullanımına bağlı olarak kur riski, kaynak yapısının kısa vadeli olması nedeniyle faiz ve likidite riski bankaları sektör içerisinde zor duruma düşürmüştür. 1999 yılında yaşanan deprem de sektörde yaşanan olumsuzluğu daha kötü hale getirmiştir.

Daha sonra Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri ortaya çıkmıştır. 2000-2001 krizleri faizlerin yükselmesi, Türk parasının önemli ölçüde değer kaybetmesi, likidite sıkıntısı ve ekonominin küçülmesi ile sonuçlanmıştır. Bu olumsuzluklar bankacılık sektöründe vade uyumsuzluğu nedeniyle fonlama zararına, Devlet iç borçlanma senetlerinin fazla olması nedeniyle likidite riskinin artmasına, açık pozisyon nedeniyle kambiyo zararına, ekonomik ve siyasi istikrarsızlık nedeni ile piyasa

⁷³ Ekonomik Yorumlar Dergisi, Ekim 2002, 36-37.

riskinin artmasına yol açmıştır. Ayrıca kriz sonrasında takipteki alacaklar artarak bankaların aktif kalitesini bozmuştur.⁷⁴

Yaşanan 2001 kriziyle birlikte özel sektör firmaları bankalardan aldıkları kredileri ödeyemez duruma gelmiş, özel bankaların aktif kalitesi bozulurken sermayeleri de erimiştir.⁷⁵ Ekonomide yaşanan bu olumsuzluklardan sonra güçlü ekonomiye geçiş programı hazırlanmıştır. Güçlü ekonomiye geçiş programıyla birlikte, bankacılık sektörünün düzenlenmesinden ve denetlenmesinden sorumlu kurum olan BDDK “Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı”nı kamuoyuna duyurmuştur. Söz konusu program; kamu bankalarının operasyonel ve finansal açıdan yeniden yapılandırılması, TMSF bünyesindeki bankaların çözümlenmesi, özel bankaların daha sağlıklı bir yapıya kavuşturulması, gözetim ve denetim çerçevesinin güçlendirilmesi ve sektörde etkinliğin artırılması olmak üzere 4 temel unsurdan oluşmaktadır.⁷⁶

Yapılan bu yeniden yapılandırma ile bankaların ekonomideki olabilecek olumsuz gelişmelere karşı daha dayanıklı hale getirilmesi amaçlanmıştır. Yeniden yapılandırma kapsamında ilk temel işlem, Türkiye Emlak Bankası’nın mevduat kabul etme ve bankacılık yapma izninin kaldırılması ve Ziraat Bankası’na devredilmesidir. Söz konusu devirle, kamu tarafından sistemin bütünleşmesi ve aksayan bankaların sistemden çıkarılması uygulaması devam etmiştir. Rasyonel olmayan şube ve personelin azaltılması kapsamında: 2000 yılı sonunda 2.494 olan şube sayısı Eylül 2005 tarihinde 1.688’e; 61.601 olan personel sayısı 31.061’e indirilmiştir. Risk yönetim ve iç denetim sistemlerinin kurulması aşamasında, kredi ve diğer ürünlerin pazarlamasına dönük ve piyasayla rekabet edebilecek yeni bir organizasyonel yapı oluşturulması amaçlanmıştır. Ayrıca siyasi müdahaleyi en aza indirecek ve bu bankaların piyasa şartlarına göre çalışmasını sağlayacak yasal düzenlemeler 4743 sayılı Kanun ile getirilmiştir.⁷⁷

Bu dönemde zor durumda olan 5 banka TMSF’na devrolmuş daha sonra da Sümerbank ile birleştirilmiştir. Sümerbank da Oyakbank’a satılınca Sümerbank

⁷⁴ E. Nur Özkan Günay, “Birleşmelerin Finansal Performans Açısından Değerlendirilmesi: Türk Bankacılık Sektörü Örneği”, Şirket Birleşmeleri, Ed. By. Haluk Sümer, Helmut Pernsteiner, (Alfa Yayınları, 2003), 669.

⁷⁵ Özkaynakların toplam aktiflere oranı 2000 yılında %15,4 iken, 2001 yılında %7,1’e gerilemiştir.

⁷⁶ Bankacılık Sektöründe Konsolidasyon, Ülke Deneyimleri ve Türkiye İçin Öneriler, Ahmet Dinçer, Uzmanlık Tezi, DPT Yayın No: 2697, (Ekim 2006), 97.

⁷⁷ Ahmet Dinçer, a.g.t., 98.

bünyesinde olan 5 banka da Oyakbank'a geçmiştir. Aynı dönemde Etibank da Bayındırbank ile birleştirilmiştir. Çalışmanın ekler bölümünde yapılan bu banka birleşme ve satış aktiviteleri kronolojik olarak belirtilmiştir.

Yeniden yapılandırma çalışmaları içerisinde özel bankaların da sermayelerini arttırmaları istenmiştir. Bankalar üçlü denetime tabi tutulmuş ve özel bankaların ortaklarının sermaye artırımını yaparak mali yapılarını sağlamlaştırmaları sağlanmıştır. Bu dönemde sermaye artırımını yapmayan Pamukbank TMSF'na devrolmuştur. Diğer getirilen düzenleme de borçlarını ödeyemeyen özel sektör firmaları için yapılmıştır. Vadesi gelen kredi borçlarını ödeyemeyen firmaların borçları yeniden yapılandırılmıştır. Ayrıca yeniden yapılandırma programı kapsamında birleşmeleri teşvik etmek amacıyla vergi teşvikleri sağlanmış ve bu dönemde TMSF'ye devir şeklinde olan birleşmelerin dışında sektördeki özel bankaların da kendi aralarında birleştikleri görülmüştür. Körfez Bankası – Osmanlı Bankası – Garanti Bankası birleşmesi bu dönemde yapılmış 2 birleşmeye iyi bir örnektir.

5.2. Türkiye’de Banka Birleşmelerinin Nedenleri

Türkiye’de yaşanan birleşmeler incelendiğinde 2 tür birleşme yapıldığı görülmektedir. Birincisi ve daha yoğun olarak görülen birleşme türü TMSF'na devir şeklindedir. Yapılan bu birleşmeler daha çok yaşanan krizlerden sonra mali yapısı bozulmuş bankaların kurtarılması amacıyla devlet tarafından yapılan birleşmelerdir. Buradaki birleşme nedeni, mali yapıdaki bozukluktur. Diğer yaşanan birleşmeler ise devlet müdahalesi olmadan özel bankaların verimlilik, kârlılık artışı, yüksek yatırım maliyetlerinin karşılanabilmesi amaçlı aralarında yaptıkları birleşmelerdir. Bu birleşmelerde bankanın kurtarılması birleşme nedeni değildir. Buradaki birleşme nedeni; sektördeki rekabet gücünün artması, verimlilik ve kârlılığın artmasıdır.

Mali yapıdaki bozukluk nedeniyle yapılan birleşmeler 2000 Kasım ve 2001 Şubat krizinden sonra yoğun olarak yaşanmıştır. Şöyle ki; 2000 yılında uygulanan program kapsamında döviz sepeti hedeflenen enflasyona göre belirlenmiş ve önceden açıklanmıştı. Bu da YP cinsinden kaynakları TL cinsinden kaynaklara göre daha cazip hale getirmişti. Böylece sektördeki bankaların büyük çoğunluğu kısa vadeli YP cinsinden piyasadan borçlanırken, uzun vadeli TL cinsinden para satmıştır. Böylece bankaların YP açık pozisyonu artmıştır. Döviz kurunun önceden belirlenmesi, faiz ve

enflasyondaki düşüş tüketim ve yatırım harcamalarını arttırmış ve cari işlemler açığı daha da büyümüştür. Bu gelişmelerden sonra sermaye çıkışı yaşanmış ve piyasadaki TL likiditesi daralırken faiz oranları da artmıştır. Bu dönemde Demirbank'ın yaşadıkları durumun açıklanması açısından iyi bir örnektir. Elinde çok fazla hazine bonusu ve devlet tahvili bulunduran Demirbank, krizin ortaya çıkmasıyla vadesi gelen kredilerini ödeyebilecek likiditeye sahip olamamış ve ihtiyacı olan kaynağı gecelik %1000'e borçlanarak sağlamıştır. Faizlerin iyice artmasıyla da Demirbank yükümlülüklerini yerine getirememiş ve TMSF'na devrolmuştur. Demirbank yaşanan kriz sonrasında mali yapının bozulması sonucunda yapılan birleşme ve devir için de önemli bir örnektir.

2000 yılında bu yaşananlar Şubat 2001 krizinin de oluşmasına zemin hazırlamıştır. Şubat 2001'de dalgalı döviz kuruna geçilmiştir ve çalışmanın önceki bölümlerinde detaylı bahsedilen, içerisinde bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılmasına ilişkin düzenlemeler olan “güçlü ekonomiye geçiş programı” uygulanmaya başlanmıştır. Bu dönemde YP açık pozisyonunu kapatmak isteyen bankalar, kurun da serbest olmasıyla yüksek kurdan döviz satın almışlar ve büyük zarara uğramışlardır. Yaşanan kriz reel sektörü de etkilemiş ve bankaların sorunlu kredi hacmi büyümüştür.

Yaşanan bu 2001 Şubat krizinden sonra da birçok banka önce TMSF'na devrolmak üzere diğer bankalarla birleştirilmiştir. Bu bankalar da Bank Kapital Türk T.A.Ş., Kentbank A.Ş., İktisat Bankası T.A.Ş., Tarihbank A.Ş., Ege Giyim Sanayicileri Bankası A.Ş., Toprakbank A.Ş. ve Pamukbank T.A.Ş.'dir.

Türkiye'de alan ekonomisi ve çeşitlilik sağlanması amacıyla yapılan uluslararası birleşme faaliyetine örnek olarak 2001 yılında HSBC'nin Demirbank'ı satın almasını örnek verebiliriz. HSBC merkezi İngiltere olan bir banka olup, Türkiye pazarına girerek Demirbank'ın mevcut bireysel müşterilerine ve Demirbank şubeleri aracılığıyla Türkiye piyasasındaki kurumsal müşterilere de hizmet vermeyi amaçlamıştır. Yapılan bu birleşmeyle HSBC farklı bir pazara girerek ürün çeşitlenmesi yaparak hem risk azaltmış hem de ürünlerin maliyetlerini artırmadan Demirbank'ın mevcut şubeleriyle yeni kazanılan kurumsal müşterilere ve mevcut bireysel ve diğer müşterilere hizmet vermeye devam etmiştir. Yapılan birleşmenin diğer bir özelliği de HSBC'nin Türk pazarına giren ilk İngiliz Bankası olmasıdır.

Türkiye’de yaşanan birleşmelerdeki diğer bir neden de maliyetlerin azalması yoluyla verimlilik ve etkinliğin artmasıdır. Aynı grup bankası olan Osmanlı Bankası A.Ş. ve T. Garanti Bankası A.Ş., birleşmesinde de maliyetlerin düşürülmesi amaçlanmış yapılan birleşmeden sonra 600’ün üzerinde çalışan işten çıkarılırken 50’nin üzerinde şube de kapatılmıştır. Oluşan yeni yapıda personel ve şube verimliliğinde artış sağlanmıştır. Bu birleşme operasyonu ölçek ekonomisi sağlanması, vergi avantajından yararlanmak amacıyla yapılmış başarılı birleşmeler için iyi bir örnektir. Yapılan bu birleşmeyle ölçek ekonomisi sağlanırken vergi istisnalarından da yararlanılmıştır. Çalışmanın son bölümünde birleşme sonrası oluşan yeni yapının elde ettiği fayda rakamsal olarak belirtilmiştir.

Türkiye’de yapılan birleşme ve birleşme nedenlerini incelediğimizde Berger’in yapılan birleşme nedenleri arasında belirttiği yönetici fayda maksimizasyonu hipotezinin birleşmelerin nedenini oluşturmadığını görmekteyiz. Bu hipoteze göre yönetici kendi iş güvenliğinin sağlanması, gelirin ve prestijinin artması gibi nedenlerle birleşme girişimlerinde bulunmaktaydı. Türkiye’de yapılan birleşmeler devlet denetiminde ve hisse sahiplerinin kontrolünde olduğundan, yöneticilerin faydalarını maksimize etmek amacıyla yaptıkları birleşme örneğine rastlanmamıştır.

Türkiye’de 2001 yılına kadar yapılan birleşmelerin nedeni mali yapıdaki bozukluklar olmuş ve birleşmeler genellikle TMSF aracılığıyla yapılmıştır. Sektördeki özel bankaların verimlilik artışı, alan ve ölçek ekonomisinin sağlanması, çeşitlilik sağlanması, vergi avantajından yararlanma gibi nedenlerle 2001’den sonraki yıllarda birleşmeye başladıklarını görüyoruz. Ayrıca yapılan birleşmelerin tek nedeni olmamakla birlikte yapılan birleşmelerde ölçek ekonomisinden yararlanırken vergi avantajından da yararlanma gibi birden fazla neden birleşmelerin yaşanmasına sebep olabilmektedir.

5.3. Türkiye’de Banka Birleşmeleri Üzerine Birkaç Örnek

Türkiye’de yapılan banka birleşmeleri incelendiğinde bu birleşmelerin çoğunun devlet müdahalesiyle ve mali yapısı bozulmuş bankalarının kurtarılması amacıyla yapıldığı görülmektedir. Bu bölümde devlet müdahalesiyle ve mali yapısının düzeltilmesi amacıyla yapılan birleşmelerin önemlilerinden olan Anadolu

Bankası – Emlak Bankası ve Turizm Bankası – Kalkınma Bankasının birleşme operasyonları açıklanmaya çalışılacaktır. Diğer taraftan son yıllarda Türkiye’de bankacılık sektörü içerisinde 2001 yılından sonra yaşanmaya başlayan özel banka birleşmelerine örnek oluşturabilecek Osmanlı Bankası – Garanti Bankası ve YKB – Koç birleşmelerine değinilecektir.

5.3.1. Anadolu Bankası ile Türkiye Emlak ve Kredi Bankası Birleşmesi

Anadolu Bankası 1962 yılında Türk Ekspres Bank, Buğday Bankası ve Hazine’nin iştiraki ile “Anadolu Bankası A.Ş.” unvanı ile kurulmuştur. Türkiye Emlak Bankası ise 1926 yılında “Emlak ve Eytam Bankası” unvanı ile kurulmuş, 1946 yılında “Türkiye Emlak Kredi Bankası A.Ş.” unvanını almıştır.

Birleşmenin nedenleri;

- Birleşen iki bankanın da yönetiminde yıllarca istikrar sağlanamamış ve devletin müdahalesiyle sık sık yönetim değişmiştir. Anadolu Bankası’nda 25 yılda 14, Emlak Bankası’nda ise 60 yılda 25 genel müdür değişmiştir.
- Her iki bankanın da batık kredi sorunu vardır ve sorunlu krediler bankaların mali yapısını bozmuştur. Birleşme döneminde tahsili gecikmiş alacaklar tutarı Anadolu Bankası’nın 200 mia TL iken Emlak Bankası’nın da 93 ma TL’dir.
- Anadolu Bankası zarardadır. Anadolu Bankası’nın 1987 yılındaki bilançosu 30 mia TL kâr göstermesine rağmen, Yüksek Denetleme Kurulu raporları, bankanın 1987 yılında 200 mia TL zararda olduğunu açıklamıştır.
- Türkiye’nin ilk uydu kentlerini yaratan Emlak ve Kredi Bankası toplu konut kredileri veren Anadolu Bankası’yla birleştirilerek güçlü bir konut bankası yaratılmak istenmiştir.
- Bu birleşmeyle kamu bankalarının sayılarının azaltılması ve birleşen bankaların mali yapılarının düzeltilmesi hedeflenmiştir.
- Devlet müdahalesiyle güçlü bir banka yaratılmak istenmiştir.
- Bu birleşmede zararda olan Anadolu Bankası kurtarılmak istenmiştir. 100 mia TL’nin üzerindeki zararı 1987 yılını kârla kapatan Emlak Bankası’nın

içinde eritilmiştir. 08.01.1988 tarihinde Bakanlar Kurulu kararıyla 2 banka Emlak Bankası A.Ş. olarak birleştirilmiştir.

- Birleşme sonrasında; yeni yapıdaki ilk düzenleme üst düzey yönetimde olmuş, genel müdür ve yönetim kuruluna Anadolu Bank kökenli yöneticiler getirilmiştir. Yeni yapının genel müdürlüğüne de Anadolu Bank'ın genel müdürü getirilmiştir.
- Bu birleşmede personel ve şubelerin neredeyse tamamı korunmuştur. Birleşme öncesinde Anadolu Bankası'nın 130, T. Emlak ve Kredi Bankası'nın da 310 şubesi olup, birleşmeden sonra yeni yapının sahip olduğu şube sayısı 426'dır ve birleşmeden sonra kapatılan şube sayısı 14'tür. Birleşmeden önce 11.000 olan 2 bankanın toplam personel sayısı da birleşmeden sonra 11.184 olmuştur.

Tablo 5.10: Anadolu Bankası – Emlak Bankası'nın Birleşme Öncesi ve Sonrası Durumu

	Anadolu Bankası (mia TL)	T. Emlak ve Kredi Bankası (mia TL)	Birleşme sonrası (mia TL)
Şube sayısı	130	310	426
Personel sayısı	3.000	8.000	11.184
Kârı	29.000	80.000	
Toplam mevduatı	408.081	1.102.301	2.207.000
Özsermayesi	50.076	76.054	
Aktif toplamı	973.965	2.656.400	5.872.200
Batık kredi	30.000	18.818	

Kaynak: Konutbank Raporu, 1988, TBB

Oluşan yeni yapı 1988 yılını 20,3 mia TL zararlar kapatmış olup, bu birleşme mali yapıdaki bozukluktan dolayı oluşan banka birleşmelerine iyi bir örnektir. Yapılan birleşmeyle Anadolu Bankasının bozuk mali yapısı kısmen daha iyi olan Emlak Bankası içerisinde eritmeye çalışılmıştır.

Tablo 5.11: Anadolu Bankası ve Emlak Bankası'nın Birleşme Öncesi Sorunlu Kredi Oranları (%)

Yıllar	Tahsili gecikmiş alacaklar/Toplam kredi oranı	
	Anadolu Bankası oran %	Emlak Bankası oran %
1981	2,39	1,19
1982	12,74	2,58
1983	9,29	3,97
1984	32,64	8,34

Kaynak: Konutbank Raporu, 1988, TBB.

Devlet yapılan bu birleşme operasyonuyla güçlü bir banka yaratmak istemiştir, fakat başarılı olunamamıştır. Birleşme sonrasındaki ilk bilanço Temmuz 1989'da açıklanmış olup, 50 mia TL kâr açıklanmıştır, daha sonra bunun düzeltilmiş bilanço olduğu aslında elde edilen kârın satılan gayrimenkullerden geldiği anlaşılmıştır.

Dünyada yapılan birleşmelerde genellikle verimlilik artışı, piyasadaki gücün artırılması hedeflenirken yapılan bu birleşmede devlet zararda olan bankayı kârlı çalışan bankayla birleştirerek oluşan yeni yapı içerisinde eritmek istemiştir. Bu dönemde devlet müdahalesiyle kamu bankalarında yapılan birleşmeler özel bankalarda görülmemiştir.

5.3.2. Turizm Bankası ile Türkiye Kalkınma Bankası Birleşmesi

Turizm Bankası 1960 yılında kurulmuş olup, %43'ü Hazine'ye ait olan uzun vadeli ve düşük faizli krediyle turizm sektörünü destekleyen bir banka olmuştur. Türkiye Kalkınma Bankası ise 1975 yılında kurulmuş olup, 1987 yılına kadar "Desiyab" olarak adlandırılmıştır. Amacı yurt dışında çalışan halkın birikimlerini değerlendirmek, birikimlerini özendirmek ve sanayi kredi çalışmaları yapmaktır.

Birleşmenin nedenleri;

Anadolu – Emlak Bankası'nda olduğu gibi batık kredi sorunu birleşmenin önemli nedenlerindendir. 1984 – 1986 yılları arasında Turizm Bankası'nın batık kredileri 6 kat artış göstermiştir. Burada siyasi tercihler ve usulsüz krediler etkili olmuştur. Diğer birleşme nedeni de Turizm Bankası'nın milyarlık kredi portföyüne rağmen, sermayesinin düşük düzeyde olmasıdır.

Tablo 5.12: Turizm Bankası'nın Kredi Alacakları

Yıllar	Turizm Bankası'nın kredi alacakları (milya TL)
1985	29
1986	47
1987	160
1988	407

Kaynak: TBB, 1989.

Tablo 5.13: Turizm Bankası'nın Çeşitli Göstergeleri (milya TL)

	1986	1987	Artış (%)
Özsermaye	22.900	30.412	33
Net özsermaye	5.651	-761	-
Net kâr	4.255	4.924	16
Yabancı kaynak	62.513	177.259	184
Krediler	50.180	199.052	195

Kaynak: www.tbb.org.tr

Tablo 5.14: Türkiye Kalkınma Bankası'nın Çeşitli Göstergeleri

	1986	1987	Artış (%)
Özsermaye	25.954	28.772	11
Net özsermaye	-4.376	-10.838	-
Net kâr	3.023	4.466	48
Yabancı kaynak	100.793	255.087	154
Krediler	87.482	166.615	90

Kaynak: www.tbb.org.tr

Diğer neden de 1986-1987 yıllarında özellikle Japon yeni olarak alınan krediler olmuştur. Japon yeninin uluslararası borsalarda değer kazanması nedeniyle bankaya büyük yük oluşturmıştır.

Devlet yaptığı bu birleşmeyle de kamu bankalarının sayılarının azaltılmasını, sermayesi zayıf olan bankaların sermaye yapılarını güçlendirmeyi istemiştir.

1988 yılında birleşme gerçekleşmiştir.

Birleşme sonrasında;

- Oluşan yeni yapının adı Kalkınma Bankası olmuştur.
- Sermayesi 50 mia TL'den 150 mia TL'ye çıkarılarak sermaye yapısı güçlendirilmiştir.
- Birleşme sonrasında yeni yapıya devredilen borçlar 260 mia TL'yi bulmuştur.
- Oluşan yeni yapıda turizm sektörünü desteklemek amacıyla turizm bölümü kurulmuş ve Turizm Bankası'nın yetmişmiş personeli buralara yerleştirilmiştir.

Yapılan bu birleşme de Anadolu Emlak birleşmesi gibi mali yapıdaki bozukluktan dolayı devletin müdahalesiyle yapılmıştır. Siyasi iktidarın kararıyla birleşmeye gidilmiş olup, tahsil edemediği turizm kredileri ve bu kredilerin sağlandığı Japon yeni cinsindeki dış borçlanmalar nedeniyle zor durumda olan Turizm Bankası Türkiye Kalkınma Bankası'nın bünyesine katılmıştır.

5.3.3. Osmanlı Bankası ile Garanti Bankası A.Ş. Birleşmesi

Osmanlı Bankası 1856 yılında İngiltere'de kurulmuş, 1874 yılında Merkez Bankası görevini üstlenmiş olup, 1933 yılından sonra özel ticari banka olarak faaliyetine devam etmiştir. 2000 yılında aktif büyüklüğüne göre 12. sırada yer alan Osmanlı Bankası'yla 15. sırada yer alan B. T. Körfez Bankası'nın birleşmeleriyle Osmanlı Bankası Türkiye'nin 9. büyük bankası olmuştur. 1996 yılında Doğuş Grubu'na dahil olmuştur. Garanti Bankası 1946 yılında Ankara'da kurulmuş olup, 1983 yılında Doğuş Grubu'na katılmıştır.

Birleşmenin nedenleri;

- Sermayenin güçlendirilmesi, maliyetlerin azaltılması ve verimliliğin artırılması hedeflenmiştir.
- Garanti Bankası'yla Intesa BCI Bank arasında ortaklık görüşmeleri devam ederken, 11 Eylül 2001 tarihinde Amerika'da yaşanan olayla Intesa BCT Bank yatırımını erteleme kararı almıştır, bu durumda Garanti

Bankası büyüme planını Osmanlı Bankası'yla birleşerek sonuçlandırmak istemiştir.

- Birleşmenin nedenlerinden biri de maliyet tasarrufunun yanında vergi avantajlarından yararlanılmasıdır. Bunlar; birleşmeden doğan kazançların kurumlar vergisinden muafiyeti, gelir vergisi stopajının uygulanmaması, damga vergisinden muafiyet sağlanması, taşıt alım vergisinden muafiyet, emlak vergisinden muafiyet, BSMV'den muafiyettir.

2001 yılında birleşme gerçekleşmiştir.

Birleşme sonrasında;

- Daha önceki incelediğimiz kamu bankalarının birleşme operasyonlarında hiçbir çalışan işten çıkartılmazken, bu birleşmede Osmanlı Bankası'na ait 1388 çalışanın yaklaşık %60'ı yeni yapıda görev almamıştır. Birbirleriyle çalışan iş alanlarında çalışan personelin Osmanlı Bankası'na ait olanları işten çıkarılmıştır.
- Osmanlı Bankası'na ait olan 6'sı tarihi binalarda olmak üzere 26 şubesi Garanti Bankası adı altında devam ederken, aynı bölgedeki Garanti Bankası'na ait olan şubeler kapatılmıştır. Garanti Bankası'yla aynı bölgede bulunan 27 Osmanlı Bankası şubesi de Garanti Bankası'na devrolmuştur. Osmanlı Bankası'nın 6 şubesinin olduğu bölgede Garanti Bankası şubesi bulunmadığından Garanti Bankası şubesi olarak bu şubeler faaliyetine devam etmiştir. Birleşme öncesi Garanti Bankası'nın 285, Osmanlı Bankası'nın 58; birleşme öncesi toplam 343 şubesi varken, birleşme sonrasında 52 şube kapatılarak şube sayısı 291 olmuştur.
- Birleşmeden sonra Osmanlı Bankası müşterisi Garanti Bankası'nda olması gereken segmente yerleştirilmiştir. Garanti Bankası müşteri sayısı birleşmeden önce 2.052.886 iken, birleşme sonrasında 3.076.448 olmuştur.
- Şube dizaynı, yapısı ve logoda Garanti Bankası'nınki kullanılmaya devam etmiştir.
- Tablo 5.15'te görüldüğü gibi, aktif toplamının personel sayısına oranında birleşmeden sonra %57 artış sağlanmıştır. Birleşme sonrasında personel

verimliliğinde artış olmuştur. Birleşme öncesi dönemde çalışan başına aktif toplamı 1.641 iken, birleşme sonrasında 2.581 olmuştur. Yine toplam kredi ve mevduat hacminde de birleşme öncesi ve sonrası dönemler karşılaştırıldığında, personel verimliliğinde artış olduğu gözlenmektedir. Birleşme öncesi dönemde aktif toplamı açısından personel verimliliği incelendiğinde, sektördeki personel verimliliği 752, Garanti Bankası'nın 1.641 iken, birleşme sonrasında 2.581'e yükselmiştir. Toplam kredi hacmi bakımından sektörle karşılaştırdığımızda, sektör ortalaması 195 iken, Garanti Bankası'nın birleşme öncesi 482 olan kredi hacmi bakımından personel verimliliği birleşme sonrasında 729 olmuştur. Mevduat hacmi açısından personel verimliliği incelendiğinde birleşme öncesi dönemde sektördeki ortalama 467 iken, Garanti Bankası personel verimliliği 1.021, birleşme sonrasında ise 1.530 olmuştur.

Bu verilere göre ölçek ekonomilerinin maliyet avantajından bu birleşmede yararlanıldığı görülmektedir. Birleşmeden sonra şube verimliliğinde de artış olmuştur.

Tablo 5.15'te görüldüğü gibi birleşme öncesinde toplam aktifin şube sayısına oranı 34,3 iken, birleşme sonrasında 53,5 olmuştur. Toplam kredilerde ise bu oran birleşme öncesine 9,2 iken, birleşme sonrasında 15,1 olmuştur. Toplam mevduat şube sayısına oranlandığında da 19,4 olan oranın birleşme sonrasında 32 olduğunu ve şube verimliliğinin arttığını görmekteyiz.

Tablo 5.15: Garanti Bankası'nın Birleşme Öncesi ve Sonrası Şube ve Personel Verimliliği

	Birleşme öncesi	Birleşme sonrası
Aktif toplam/Personel sayısı	1,641	2,581
Toplam krediler/Personel sayısı	482	729
Toplam mevduat/Personel sayısı	1,021	1,530
Toplam aktif/Şube sayısı	34,3	53,5
Toplam krediler/Şube sayısı	9,2	15,1
Toplam mevduat/Şube sayısı	19,4	32

Kaynak: www.tbb.org.tr

Mali veriler incelendiğinde; birleşme öncesi ve sonrası dönemlerde çok belirgin değişiklik olmadığı gözlenmektedir. Ek 2’de görüldüğü gibi, Garanti Bankası birleşmeden önceki dönemde aktif toplamı bakımından sektörde 6.sıradayken birleşme sonrasında 4.sıraya ilerlemiştir. Birleşmeden bir yıl sonraki dönemde de sektörden aldığı payı kaybetmemiştir. Kredi hacminde birleşmeden önceki dönemde sektörden aldığı pay %7,3 iken birleşmeden sonraki dönemde %10,7 olup bir sonraki yılda sektörden alınan kredi payında %0,7 gibi önemsiz bir gerileme olmuştur. Mevduat toplamında birleşme öncesi dönemde sektörden alınan pay %5 iken birleşme sonrası dönemde %8,6’lık paya sahip olmuş bir sonraki yılın verilerine göre de %9,2’lik paya sahip olmuştur. Birleşme sonrasında Osmanlı bankasına ait 600 çalışan işten çıkartılmasına ve 50 şube kapatılmasına rağmen sektör içerisinde şube sayısı bakımından birleşme öncesinde 8.sıradayken birleşme sonrasında 7.sıraya ilerlemiştir. Personel sayısı bakımından da birleşme öncesinde sektör içerisinde 9.sıradayken birleşme sonrası dönemde 7.sıraya ilerlemiştir. Bilanço yapısında çok belirgin değişiklikler olmamış olup birleşme öncesine göre birleşme sonrası dönemde sorunlu krediler oranı %2,6’dan %7,4’e çıkmıştır, devam eden yıllarda bu oran gerilemiştir. Birleşme sonrasındaki oluşan dönem zararının nedeni; birleşme döneminde vergi avantajından yararlanılmasıdır. Birleşme öncesindeki bilançoda görülen indirilebilir nitelikteki zarar tutarları, Garanti Bankası’nın kurum kazançlarından indirilmiştir. Bunun dışında oluşan yeni yapı, kurumlar vergisi, damga vergisi, taşıt alım vergisi, emlak vergisi, BSMV gibi vergi ödemelerinden muaf olmuştur.

Aynı gruba ait bu 2 banka arasında yapılan birleşme başarılı banka birleşmeleri için iyi bir örnektir. Bu birleşmenin başarılı olmasının nedenlerinden biri de birleşen bankanın borsada işlem gören hisse senetlerinde birleşme sürecinde pozitif yönlü hareketlerin yaşanmış olmasıdır. Bunun nedeni de birleşmenin piyasalarda iyi karşılanmış olmasıdır. Benzer örnek yine aynı grup bankası olan YKB-Pamukbank birleşme girişiminde yaşanmış, fakat aynı sonuç alınamamıştır. Bu birleşme kararına piyasaların tepkisi olumsuz olmuş, hisse senetlerinde %15 oranında değer kaybı yaşanmıştı ve yasal otoritelerden birleşme için izin alınamamış ve Pamukbank TMSF’na devrolmuştu.

Garanti – Osmanlı birleşmesinin Anadolu – Emlak ve Turizm – Kalkınma bankalarının birleşmelerinden farklı özel banka olmaları ve grup bankalarının kendi

aralarında birleşmesidir. Osmanlı – Garanti Bankası birleşmesinde Osmanlı Bankası’na ait personelin %60’ı işten çıkarılırken, Anadolu – Emlak ve Turizm – Kalkınma Bankası birleşmelerinde personel tasarrufuna gidilmemiş, yeni yapıda oluşturulan birimlere yerleştirilmiştir.

Bu birleşmenin Anadolu – Emlak ve Turizm – Kalkınma Bankası birleşmelerinden diğer farkı da devlet müdahalesiyle olmamasıdır. Daha önceki birleşmeler kamu bankası olup, birleşme siyasi iktidarın kararıyla zarardaki bankaları kurtarmak amacıyla yapılırken, bu birleşmeye konu olan bankalar özel banka olup, aynı gruba ait kurumlardır. Bu birleşmedeki amaç, zararda olan bankayı kurtarmak değil zaten aynı gruba ait olan bankaların birleştirilerek maliyetlerin azaltılması, verimli çalışma ve gelirlerin arttırılması hedeflenmiştir.

5.3.4. Yapı ve Kredi Bankası ile Koçbank Birleşmesi

Yapı Kredi Bankası 1944 yılında kurulmuş, 1980 yılında Çukurova Grubu’na dahil olmuştur. Türkiye’nin ulusal çaptaki ilk özel bankası olup, bankacılık sektöründe birçok ilke imza atmıştır.

Bunlardan bazıları;

- 1983 yılında Ortadoğu’nun ilk Türk off-shore bankasını kurmuştur.
- 1985 yılında toptan ticari bankacılık adı altında kurumsal bankacılık hizmetlerini Türk pazarında ilk defa sunmuştur.
- 1986 yılında uluslararası sermaye piyasalarında bono ve sertifikaları satılan ilk Türk bankasıdır.

Ayrıca Türk tüketicilerini bireylere yönelik krediler, kredi ve hesap erişim kartları, para çekme makinaları ve çeşitli yatırım ürünleriyle tanıştırmıştır. Sektörde bireysel ürünlerde öne çıkmış, kredi kartı ürünlerinde ise puan sistemi ve taksitli alışveriş gibi uygulamalar yine Yapı Kredi Bankası’nın ilkleri arasında yer almıştır.

Koçbank ise 1981 yılında “American Express I.B.C.” unvanıyla kurulmuş, 1986 yılında hisselerinin %51’ini Koç Grubu’nun almasıyla unvanı “Koç American Bank A.Ş.” olmuştur. 1993 yılında ise tüm hisseleri Koç Grubu’na geçerek unvanı Koçbank A.Ş. olmuştur. 2001 yılında Koçfinansal Hizmetler A.Ş. kurulmuş ve 2002 yılında Unicredito Italiano (UCI) %50 hissesine sahip olmuştur.

Birleşmenin nedenleri;

Yapılan bu birleşmede pazar payının arttırılması, maliyetlerin azaltılarak verimliliğin arttırılması, ölçek ekonomisinin sağlanması amaçlanmıştır. 2005 yılında Çukurova Grubu şirketleri ve TMSF'nun sahibi olduğu %57,43 oranındaki YKB hisseleri finansal iştirakleri ile birlikte Koçfinansal Hizmetler A.Ş. bünyesine katılmıştır.

2006 yılında Koçbank A.Ş. BDDK kararıyla Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'ye devrolmuştur.

Birleşme sonrasında;

- Oluşan yeni yapının adı Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. olarak devam etmiş olup, Genel Müdürlüğü'ne Koçbank Genel Müdürü Kemal Kaya getirilmiştir. Kemal Kaya da verdiği eğitim ve altyapısıyla sektöre eğitilmiş bankacı kazandıran Yapı ve Kredi bankası kökenli olup, Yapı ve Kredi Bankası'nda daha önceki yıllarda Genel Müdür Yardımcılığı yapmıştır.
- Birleşmeden sonraki rakamlara bakıldığında, sektörde worldkart ürünüyle markalaşmış olan Yapı Kredi Bankası kredi kartları pazarındaki liderliğini birleşmeden sonraki dönemde de %26 pazar payıyla korumuştur. Ayrıca yapılan birleşmenin teknolojik altyapı avantajından yararlanılarak worldkart ürünü olmayan Koçbank müşterilerine kredi kartı satışı yapılmıştır. Birleşmenin avantajı olarak müşteri veri tabanının teknolojik olarak birleştirilmesiyle istenilen bilgiye kolaylıkla ulaşılabilmektedir.
- Birleşmeden sonra yatırım fonlarında da %23 pazar payıyla sektörde lider duruma gelmiştir.
- Aktif büyüklüğü birleşmeden sonra 49 mia YTL'ye ulaşmış olup, özel bankalar arasında 4., Türk pazarındaki bütün bankalar arasında 5. sıraya gelmiştir.
- Birleşmeden sonra 2007 yılının ilk çeyrek net kârı 188 mia YTL olup, bir önceki yıla göre %76 artış göstermiştir.

- 2007 ilk çeyrekte maliyet-gelir rasyosu uygulanan operasyonel verimlilik artışları ve birleşme sonrası yaratılan sinerjiyle bir önceki yılın aynı dönemine göre 3 puan azalarak %60'a gerilemiştir.
- Ayrıca birleşme sonrasında Yapı ve Kredi Bankası'nın performansı Moody's tarafından 24 Nisan'daki not artışıyla teyit edilmiş ve finansal güç notu 2 puan artırılarak (D+) olmuştur.
- Yapılan bu birleşmeyle her iki kuruma ait olan faktoring, leasing, portföy yönetimi ve yatırım alanındaki iştiraklerin tümü Yapı ve Kredi Bankası unvanı altında birleşirken sadece Koç Allianz Sigorta ve Koç Allianz Hayat ve Emeklilik aynı ticari unvan altında çalışmaya devam etmiştir.
- Oluşan yeni yapının 608 şubesi 1.715 ATM'si, 13.478 personeli olmuş olup, birleşmeden sonra 2006 yılında ilave 20 yeni şube daha açılmıştır.

Tablo 5.16: Yapı ve Kredi Bankası ve Koçbank'ın Birleşme Öncesi ve Sonrası Şube ve Personel Sayısı

	YKB (2006/6)	Koç 2006/6)	Yeni yapı (2007/6)
Şube sayısı	585	23	608
Personel sayısı	9.946	3.549	13.478

Kaynak: www.tbb.org.tr

Tablo 5.17: Yapı ve Kredi Bankası'nın Birleşme Öncesi ve Sonrası Şube ve Personel Verimliliği

	Birleşme öncesi (2006/6)	Birleşme sonrası (2007/6)
Aktif toplamı/Personel sayısı	2.794	3.546
Toplam krediler/Personel sayısı	1.466	1.783
Toplam mevduat/Personel sayısı	1.757	2.354
Toplam aktif/Şube sayısı	47.5	78.6
Toplam krediler/Şube sayısı	24.9	39.5
Toplam mevduat/Şube sayısı	29.8	52.2

Kaynak: www.tbb.org.tr

Tablo 5.17'de görüldüğü gibi personel ve şube verimliliğinde artış görülmüştür. Birleşmeden sonraki bir yıllık rakamlar incelendiğinde birleşme sonucu hedeflenen büyümenin sağlandığı ve sinerji etkisiyle verimliliğin de arttırıldığı

görülmektedir. Birleşme sonrasında her iki bankanın operasyon merkezi birleştirilerek faaliyet sinerjisi yaratılmak istenmiştir.

Birleşme öncesi dönemde YKB'nin ödenmiş sermayesi düşük olmasına rağmen bu ödenmiş sermayeye göre sektörde kredilerdeki payı göreceli olarak birleşme sonrasındaki dönemlere göre daha tatminkârdır. Ödenmiş sermayenin artmasına paralel mevduat ve kredi hacmi artmamıştır.

Ek 8'de görüldüğü gibi, birleşme öncesi dönemde YKB'nin çalışma sisteminin oturmuşluğu, bağımlı müşteri ve personelin etkisiyle ödenmiş sermayenin az olmasına rağmen sektör içerisindeki kredi ve mevduat payı %6-7'lerdedir. Birleşme sonrasındaki dönemde psikolojik etkenlerin de etkisiyle ödenmiş sermayedeki artışı sektörden alınan kredi ve mevduat payını çok fazla değiştirmemiştir. Sektördeki ödenmiş sermaye yüzdesi birleşme sonrasında %3'lerden %12'lere gelirken, mevduat ve kredi hacminde sektörde %7 ve %6'lerden birleşme sonrasında %10 ve %9'lara gelmiştir.

Entegrasyonun sıkıntılı olması, iç yapıdaki sorunlar, müşterilerin verdiği tepkiler nedeniyle 06/2007'ye kadar birleşmeyle hedeflenenin henüz gerçekleşmemiş olduğunu görmekteyiz. YKB'nin yapılan birleşmedeki hedefi tüm kalemlerde sektörde bir numara olmaktı. Entegrasyon aşamasında yaşanan sıkıntılar nedeniyle bilanço kalemlerinde istenen sonuçlar alınamamıştır.

Şube sayısını arttırarak büyüme amaçlı bir strateji izlenmiştir. Kurumun bankacılık anlamında büyümesine rağmen sektördeki payı değişmemiştir. Şube sayısında birleşme sonrası dönemde artış yapılırken personel sayısında azalma olmuştur. Birleşme sonrası dönemde daha fazla sayıda personel alımı yapılmasına rağmen, yapılan bu yeni alımlarla çıkan personel sayısı kompanse edilememiştir. YKB personelinin çıkışı henüz söz konusu mali verilere net yansımamış olup, entegrasyon sürecinde şube ve personel verimliliği artmış gibi görülmekle birlikte, ileriki dönemler için analiz yapılamadığından tam sonuç alınamamıştır. 12/2008 verileriyle birleşme sonucundaki personel ve şube verimliliği daha net görülebilecektir.

Kaynak yapısı açısından incelendiğinde, Ek 9'da görüldüğü gibi birleşmeden sonraki dönemde yurtdışı alınan kredilerde artış olmuştur. YKB mevcut yapısıyla birleşme öncesi dönemde yurtdışı kredi alamazken yapılan birleşmeyle yeni yapı

yurtdışı yabancı kaynak sağlama kabiliyeti kazanmıştır. Birleşme sonrasında para piyasalarından hızlı bir borçlanma yapılmış olup, devam eden dönemde yurtdışı kaynak kullanılmıştır. Birleşme öncesi dönemde yurtdışı kredi miktarı 1.662.242.000 YTL iken, birleşme sonrası dönemde 4.192.473.000 YTL olmuştur. YKB birleşme öncesi dönemde yurtdışı kaynak bulamayınca, daha fazla maliyetli olan yurtiçinden kısa vadeli mevduat sağlama yoluna gitmiştir.

Toplam kredilerin aktif içindeki payı mevduata göre artmış olup, bunun da nedeni yurtdışı kaynak girişidir. Ek 10'da gösterilen rasyolarda görüldüğü gibi, kredi/mevduat oranı birleşme öncesi dönemde %66 iken, birleşme sonrası dönemde %72,3'e çıkmıştır. Birleşme öncesi dönemde mevduat krediye dönerken, birleşme sonrasında yurtdışı kaynak krediye dönmeye başlamıştır. Rasyoları incelediğimizde birleşme sonrası dönemde takipteki kredi hacminde belirgin bir artış olduğunu görmekteyiz. Takipteki kredi miktarında görülen artışın nedeni birleşme sonrasında Çukurova grubu şirketlerinden alacakların yeniden yapılandırılan krediler içerisinde gösterilmesidir.

Daha önce incelediğimiz Garanti – Osmanlı Bankası birleşmesinden farklı olarak bu birleşmeden sonra oluşan yeni yapıda personel işten çıkarılmazken, 1.165 personel alınmıştır. Hedef ise mevcut personel sayısının arttırılmasıdır. Yine Garanti – Osmanlı birleşmesinden farklı olarak YKB – Koç birleşmesinde şube kapatılmamış, 30 yeni şube açılarak, 444 yeni ATM kurulmuştur.

Garanti – Osmanlı birleşmesinde aynı gruba ait 2 banka birleştirilerek maliyet azalması yoluyla verimliliğin arttırılması hedeflenirken, YKB – Koç birleşmesindeki amaç büyümedir. Bu nedenle şube kapatma ve personel işten çıkarma yoluna gidilmemiş, ilave personel ve yeni açılan şubelerle gelir artışı sağlanması ve büyüme hedeflenmiştir.

Daha önceki örneklerde incelenen Anadolu –Emlak ve Turizm – Kalkınma Bankası birleşmelerinden farklı olarak YKB – Koçbank birleşmesi 2 özel bankanın birleşmesidir ve kamu bankalarında devlet mali yapısı bozuk bankaları kurtarmak amacıyla birleşme operasyonu gerçekleştirirken, yapılan bu birleşmede amaç büyüme ve sektördeki rekabet gücünün arttırılmasıdır. Bu 3 birleşme tek yönde benzerlik göstermektedir. Bu da birleşen bankalarda 3 birleşme operasyonunda da personel azaltma ve şube kapatma yoluna gidilmemesidir. Kamu bankalarında

personel işten çıkarılmayarak devletin istediği istihdamı sağlamak iken YKB – Koç birleşmesindeki işten çıkarma stratejisinin izlenmemesinin nedeni sektörde büyüme ve güçlü banka olma isteğidir.

6. SONUÇ

Bir tür şirket birleşmesi olan banka birleşmelerini mekânsal ve birleşme sonrasında yönetim hakkının devredilme oranına göre olmak üzere ayırabiliriz. Mekânsal anlamda birleşme pazariçi ve pazarlararası olmak üzere bir ayrıma tabi tutulabilir. Yapılan pazariçi birleşmelerde ölçek ekonomisinin sağlanması hedeflenirken, pazarlararası birleşmelerde alan ekonomisinin sağlanması hedeflenmektedir.

Yaşanan banka birleşmelerinin nedenleri dışsal ve içsel nedenler olarak bir ayrıma tabi tutulabilir. Dünya genelinde bankaların uluslararası finansal piyasalarda yaşanan gelişmelerden etkilenerek dışsal nedenlerle birleştiğini görmekteyiz. Finansal piyasalardaki büyük değişiklikler 1980’lerde yaşanmaya başlanmış ve dünya genelinde globalleşmeyle birlikte serbestleşme banka birleşmelerinin pazarlararası yapılmasına neden olmuştur. Dünyada yaşanan bu uluslararası birleşmeler sonucunda evrensel bankacılık hizmeti veren büyük bankalar ortaya çıkmıştır. Optimal banka ölçeğinin oluşturulması, global anlamda rekabet, karlılık sağlama gibi içsel nedenlerle de banka birleşmeleri yaşanmaktadır. Bankaların birleşme nedenleri zamana ve ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. 1980’lerde ABD’de coğrafi genişleme amacıyla birleşmeler yaşanırken diğer gelişmiş ülkelerdeki birleşme nedenleri rekabetin ve karlılığın artırılabilmesidir. Gelişmekte olan ülkelerde ise yaşanan krizlerden olumsuz etkilenen bankaların kurtarılması amacıyla birleşmeler yapılmıştır. ABD’de 1980’lerden sonra coğrafi genişleme amacıyla birleşmelerin yaşanmış olmasının nedeni 1980’lerden önce ülkede uygulanan mevzuatlarla farklı eyaletlerde şube açılmasının yasaklanmış olmasıdır. Avrupa ülkelerinde bankacılık sektöründe böyle bir kısıtlama görülmemiştir.

Dünya genelinde yapılan birleşmeler sonrasında piyasada oluşabilecek yoğunlaşma rekabeti olumsuz etkileyebilmekte piyasada bulunan bankaların fiyatları belirlemede etkili olmasına, sektöre girişlerin zorlaşmasına neden olurken toplumsal

refah kaybı gibi sonuçlarda doğurabilmektedir. Bankacılık sektörü rekabetin yetersiz olduğu az sayıda bankanın bulunduğu oligopolistik bir yapıya sahip olup yaşanan birleşmeler sonucunda oluşan yoğunlaşmayla sektördeki rekabet azalabilmekte ve bankalar fiyatları belirlerken birbirlerini etkilemektedirler. Sektördeki tek banka sunduğu kredinin faiz oranını düşürdüğünde diğerleri de faiz oranını düşüreceklerdir. Sektörde birbirlerine rakip olan bankaların birleşmesi durumunda rekabet azaldığından işlemlerden elde edilen gelir artacaktır. Bankacılık sektöründeki mevduat ve kredi faiz oranları ekonominin bütününe önemli ölçüde etkilemektedir. Ekonomideki üretim ve fiyat düzeylerinin optimal noktada olabilmesi için, sektörde rekabet koşullarının devam etmesi gerekmektedir. Sektörde birleşme aktiviteleri yapılırken rekabetin devamlılığı da sağlanmalıdır. Sektörde rekabetin azalmasıyla piyasadan düşük faizle fon toplayarak yüksek faizle kredi verilebilir ve sektörde azalan banka sayısına bağlı olarak daha az personele ihtiyaç duyulabilir. Böylece yoğunlaşma yaratan birleşmeler toplumsal refah kaybına sebep olurken, ekonomide istihdamı da olumsuz etkileyebilmektedir.

Piyasa ekonomisinin etkin işlemesi, sektördeki rekabetin devam etmesi ile mümkün olduğundan dünyada yapılan birleşmelerde bankacılık sektöründe rekabetin devamını sağlamak amacıyla bankacılık ve anti-tekel yasaları uygulanmaktadır. AB’de yapılan banka birleşmelerinde, bankacılık direktifleri ile Maastricht Antlaşması’nın sektördeki rekabetin devamlılığını sağlayan 85. ve 86. maddeleri uygulanmaktadır. ABD’de ise, 1914 tarihli Clayton Yasası ile 1980 tarihli Sherman Yasası’yla rekabetin devamlılığı sağlanmaktadır. ABD’de bu yasalarla birlikte, 1960-1966 tarihli banka birleşme yasaları banka birleşmelerini düzenlemektedir.

Dünya’daki liberalleşme politikaları ile birlikte, 1980’lerden sonra Türk mali sisteminde de liberalizasyon politikaları uygulanmaya başlanmıştır. Böylece Türk bankacılık sektöründeki etkinliğin artırılması hedeflenmiştir. Türk bankacılığında yaşanan birleşmeler gelişmekte olan ülkelerle benzerlik göstermektedir. Türkiye’de yaşanan birleşmeler incelendiğinde 2 tür birleşme yapıldığı görülmektedir. Gelişmekte olan ülkelerle benzerlik gösteren ve daha yoğun olarak görülen birleşme türü devlet müdahalesiyle TMSF’na devir şeklindedir. Bu tür birleşmeler daha çok yaşanan krizlerden sonra mali yapısı bozulmuş bankaların kurtarılması amacıyla devlet tarafından yapılan birleşmelerdir. Bu tür birleşmelerin nedeni mali yapıdaki bozukluktur. Mali yapıdaki bozukluk nedeniyle yapılan birleşmeler 2000 Kasım ve

2001 Şubat krizinden sonra yoğun olarak yaşanmış olup devletin mali yapısı bozulmuş bankaları birleştirmesinin nedeni sektörün olumsuz etkilenmesini engellemek ve istihdamı sağlamaktır. Diğer birleşme türü de özel bankaların kendi aralarında verimlilik ve karlılık artışı sağlamak amacıyla istekli yapılan birleşmelerdir. Yapılan bu istekli birleşme sonuçlarının banka verimlilikleri açısından diğer birleşmelere göre daha başarılı olduğu sonucuna varılmıştır. Türk bankacılığında oligopolistik bir yapı olup, 1980'lerden sonra yaşanan banka birleşmeleri ile bu mevcut piyasa yapısı değişmemiştir. Türkiye'de yaşanan birleşmeler incelendiğinde birleşme nedenleri arasında belirtilen yönetici fayda maximizasyonu hipotezinin birleşmelerin nedenlerini oluşturmadığını görmekteyiz. Bu hipoteze göre yönetici kendi faydasını maximize etmek için birleşme yoluna gitmektedir ve karlı olmayan birleşme girişimlerinde de bulunabilmektedir. Türkiye'de yapılan birleşmeler devlet denetiminde ve hisse sahiplerinin kontrolünde olduğundan yöneticilerin kendi faydalarını arttırmak amacıyla yaptığı birleşme örneğine rastlanmamıştır.

KAYNAKÇA

- Akgüç, Öztin. **Finansal Yönetim, Muhasebe Enstitüsü**, 6. ve 7. baskı, İstanbul: 1994.
- Altay, N. Oğuzhan, **Türk Bankacılık Sistemi**, Ege Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları, İzmir, 2006.
- Anık, Gülgün, **“Joint Ventures with a Dominant Position Under EC Competition Law”**, METU Studies in Development, Sayı: 21(3), 1994.
- Artun, Tuncay, **“Türkiye’de Bankacılık”**, İstanbul, 1985.
- Avcıoğlu, Doğan, **Türkiye’nin Düzeni**, c. 2., İstanbul: 1978.
- Aydoğan, K., Çapaoğlu, G., **Bankacılık Sistemlerinde Etkinlik ve Verimlilik: Uluslararası Bir Karşılaştırma**, 397, Ankara, MPM Yayınları, 1989.
- Ball, Brian, **Merger Mania in Banking Likely to Continue**, 1995.
- “Bankaları batıklar yaktı”, **Kapital Dergisi**, Nisan 1989.
- Baradwaj, B., Fraser, D. Furtado, E. , “Hostile Bank Takeover Offers”, **Journal of Banking and Finance**, Sayı: 14, 1990.
- Beitel, Patrick, Schiereck, Dirk, **“Value Creation at the Ongoing Consolidation of the European Banking Market”**, Working Papers, No: 05/01, Institute for Mergers and Acquisitions, 2001.
- Beena, P.L., **“Towards Understanding The Merge-Wave in the Indian Corporate System: A Comparative Perspective”**, Trivendrum Working Papers, No: 355, February 2004.
- Berger A.N. “The Efficiency of Financial Institutions”, **Journal of Banking and Finance**, s. 17, 1993.
- Berger, A.N. & Mester L. J., “Inside the Black Box: What Explains Differences in Efficiencies of Financial Institutions?”, **Journal of Banking and Finance** 21 (1997).
- “Bir zamanlar mahalli bankalar vardı”, **Kapital Dergisi**, Ocak 1989.
- Christine, Moir, **The Acquisttive Streak**, Hutchinson Business, Londra, 1986.
- Çelik, Orhan, **Şirket Birleşmeleri ve Birleşmelerde Şirket Değerlemesi**, Ankara: Turhan Kitabevi, 1999.
- Çetin Celal, **ISO Araştırma**, 2000.

- Çolak, Ömer Faruk, **Bankacılık Sektöründe Birleşme Eğilimleri ve Türk Bankacılık Sektörü**, TBB Şubat 2000, 50.
- _____. “Bankacılık Sektöründe Birleşme Eğilimleri Üzerine Bir İnceleme”, **Uzman Gözüyle Bankacılık**, Sayı: 28, 1999.
- Çolak, Ömer Faruk, N. Coşkun, “Bankacılık Sektöründe Rekabet ve Banka Birleşmeleri”, içinde: **Finansal Piyasalar ve Para Politikası**, Ömer Faruk Çolak, Ankara: Gazi Kitabevi, 1996.
- Dinçer, Ahmet, **Bankacılık Sektöründe Konsolidasyon, Ülke Deneyimleri ve Türkiye İçin Öneriler**, Uzmanlık Tezi, DPT Yayın No: 2697, Ekim 2006.
- Ekonomik Yorumlar Dergisi**, Ekim 2002.
- Erdönmez, Pelin, **Seçilmiş Ülkelerde Borç Yeniden Yapılandırılması Uygulamaları**, TBB, Bankacılık Araştırma Birimi, 2001.
- Ertürk, Emin. “Banka Firmaları Piyasası: Mikro Ekonomik Bir Yaklaşım”, Bursa: Uludağ Üniversitesi **İİBF Dergisi**, c.V, s. 2, 1984.
- Esener, Ömer. **Stratejik Ortaklıklar**, İstanbul: İMKB, 1997.
- Garanti Bankası A.Ş. **Kredi Analiz ve Araştırma, Bankacılık Sisteminin Yeniden Yapılandırılması**, 2001.
- Gullo, Karen, “**Merger Acquisitions**”, 1989.
- Günay, E. Nur Özkan, “Birleşmelerin Finansal Performans Açısından Değerlendirilmesi: Türk Bankacılık Sektörü Örneği”, **Şirket Birleşmeleri**, Ed. By. Haluk Sümer, Helmut Pernsteiner, Alfa Yayınları, 2003.
- Kırman, Ahmet, **Banka Birleşmeleri ve Devralma Sorunlar, Önlemler ve Öneriler**, TBB, (Haziran 2000).
- Miller, G. & Amihud, Y. **Bank Mergers & Acquisitions**, Kluwer Academic, 1998.
- Peter, Lee, “Eat or be eaten”, **Euromoney**, Ağustos sayısı, 1996.
- Rose, Peter S. **Commercial Bank Management, Bank Mergers and Acquisitions Process**, USA: McGraw-Hill Comp., 1999.
- Sönmez, Sinan, **Dünya Ekonomisinde Dönüşüm**, İmge Kitabevi, Ankara, 1998.
- Sönmez, Mustafa, **Türk Ekonomisinde Bunalım**, 2. kitap, İstanbul, 1986.
- Sümer, Serdar, “Banka Birleşmeleri”, **Active Bankacılık ve Finansal Dergisi**, Sayı: 5, Şubat-Mart 2000.
- Şahözkan Cem B. **Türk Bankalar Birliği, Banka Birleşmeleri**, 2003.
- Shaver, J. Myles, “A Paradox of Synergy = Contagion and Capacity Effects in Mergers and Acquisitions”, **Academy of Management Review**, Vol.31, No:4, (2006).
- Şirket Kurtarma Maceramız, **Kapital Dergisi**, Aralık 1989.
- Türkiye Bankalar Birliği, Banka Birleşmeleri ve Satın Almaları**, 1995.

- Türkiye Garanti Bankası, **Asya Krizi Raporu**, Ocak 1999.
- Türkiye Garanti Bankası, **Rusya Krizi Raporu**, Ocak 1999.
- “Üç bankanın durumu güç”, **Nokta Dergisi**, 17 Şubat 1985.
- Ünlü, Özen Özden, “Finansal Konsolidasyon ve Türk Bankacılık Sektörü”, **Vergi Dünyası**, Sayı: 247, Mart 2002.
- Ünsal, Erdal M., **Mikro İktisat**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara: Kutsal Ofset Matbaacılık, 1998.
- Vennet, V. Rudi. “The Effect of Mergers and Acquisitions on the Efficiency and Profitability of EC Credit Institutions”, **Journal of Banking and Finance**, s. 20, 1996.
- Weston, J. Fred, Wang S. Chung. **Mergers, Restructuring and Corporate Control**, Prentice Hall, Englewood Cliffs, 1990.
- Yıldırım, Şevket. **Türkiye Mali Kesiminde Bankacılık Sektörünün Gelişimi**, Araştırma Raporu, No. AGD/9123, Ankara: SPK, 1991.

İnternet adresleri:

http://ssrn.com/abstract_id=587265.

http://www.thomson.com/pdf/financial/league_table/ma/2Q2007/2Q07_MA-Global_Finl_Advisory

EK 1: Türkiye Cumhuriyeti'nde Kronolojik Olarak Banka Birleşmeleri

- 1) Memleket Sandıkları'yla Menafi Sandıklar 1888'de birleştirilmiştir.
- 2) İtibari Milli Bankası İş Bankası'yla 1927'de birleştirilmiştir.
- 3) Türkiye Sanayi ve Kredi Bankası Sümerbank'a 1933'te devredilmiştir.
- 4) Emlak ve Eytam Bankası Türkiye Emlak ve Kredi Bankası'na 1946'da devredilmiştir.
- 5) Muhabank ile Tümsü Bank Türkiye Birleşik Tasarruf ve Kredi Bankası adı altında 1959'da birleşmiştir.
- 6) Türkiye Turizm Bankası T.C. Turizm Bankası'na 1969'da devredilmiştir.
- 7) Türk Ekspres Bankası ile Buğday Bankası 1962'de Anadolu Bankası adı altında birleşmiştir.
- 8) İstanbul ve Ankara Halk Sandıkları ve İzmir Halk Sandığı, Halk Bankası'na 1963'te devrolmuştur.
- 9) İstanbul Bankası, Hisarbank ve Ortadoğu İktisat Bankası, T.C. Ziraat Bankası'na 1983'te devrolmuştur.
- 10) İstanbul Emniyet Sandığı, T.C. Ziraat Bankası'na 1984'te devrolmuştur.
- 11) Anadolu Bankası ve Emlak Bankası 1988'de birleştirilmiştir.
- 12) Turizm Bankası Kalkınma Bankası'na 1989'de devrolmuştur.
- 13) Türkiye Öğretmenler Bankası T. Halk Bankası'na 1992'de devrolmuştur.
- 14) Denizcilik Bankası, Türkiye Emlak Bankası'na 1992'de devrolmuştur.
- 15) Bank Ekspres ve Türk Ticaret Bankası TMSF'na 1998'de devrolmuştur.
- 16) İnterbank TMSF'na 1999'da devrolmuştur.
- 17) Egebank, Eskişehir Bankası, Sümerbank, Türkiye Tütüncüler Bankası, Yaşarbank ve Yurtbank TMSF'na 1999'da devrolmuştur.
- 18) Kapitalbank, Etibank A.Ş., Demirbank T.A.Ş. TMSF'na 2000'de devrolmuştur.
- 19) TMSF kapsamındaki 5 banka 2001'de BDDK tarafından birleştirilmiştir. Birleşme, Egebank A.Ş., Yurt Ticaret ve Kredi Bankası A.Ş., T. Tütüncüler Bankası, Yaşarbank A.Ş. ve Bank Kapital T.A.Ş.'nin Sümerbank A.Ş.'ye devri şeklinde olmuştur.
- 20) Ulusalbank A.Ş. ve İktisat Bankası T.A.Ş. TMSF'na 2001'de devrolmuştur.
- 21) T. Emlak Bankası T.C. Ziraat Bankası A.Ş.'ye 2001'de devrolmuştur.
- 22) Tekfen Yatırım ve Finansman Bankası A.Ş., Bank Ekspres A.Ş.'ye 2001'de devrolmuştur ve bankanın unvanı Tekfenbank A.Ş. olarak değiştirilmiştir.
- 23) Demirbank T.A.Ş. HSBC Bank A.Ş.'ye 2001'de devrolmuştur.
- 24) Birleşik Türk Körfez Bankası A.Ş., Osmanlı Bankası A.Ş.'ye 2001'de devrolmuştur.. Osmanlı Bankası A.Ş. ise 2001'de T. Garanti Bankası A.Ş.'ye devredilmiştir.

- 25) Eskişehirbankası Etibank'a 2001'de devrolmuştur.
- 26) Interbank, Etibank'a 2001'de devrolmuştur.
- 27) Ege Giyim San. Bankası A.Ş., Bayındırbank'a 2001'de devrolmuştur.
- 28) Ulusalbank, Sümerbank'a 2001'de devrolmuştur.
- 29) Sümerbank A.Ş. 2002'de Oyakbank A.Ş.'ye devrolmuştur.
- 30) Sınai Yatırım Bankası A.Ş. 2002'de T. Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.'ye devrolmuştur.
- 31) Milli Aydın Bankası T.A.Ş. 2002'de TMSF'na devrolmuş, aynı yıl Denizbank devralmıştır.
- 32) Kentbank, Toprakbank, Etibank, İktisat Bankası T.A.Ş. 2002'de Bayındırbank'a devrolmuştur.
- 33) Pamukbank T.A.Ş. 2002'de TMSF'na devrolmuş, 2004'te Türkiye Halk Bankası A.Ş.'ye devrolmuştur.
- 34) Ak Uluslararası Bankası A.Ş. 2005'te Akbank T.A.Ş.'ne devrolmuştur.
- 35) Koçbank A.Ş., Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'ye 2006'da devrolmuştur.

Ek 2: Garanti Bankası Birleşme Öncesi ve Sonrası Dönemde Sektör Payı(miaTL)

	31.12.2000	31.12.2001	31.12.2002
Aktif toplamı	6.609.701	16.143.925	19.563.059
Sektördeki sırası	6	4	4
Sektördeki payı	%6,3	%9,5	%9,2
Kredi toplamı	2.511.772	3.968.973	5.658.648
Sektördeki sırası	6	3	4
Sektördeki payı	%7,3	%10,7	%10
Mevduat toplamı	3.437.096	10.085.354	13.163.403
Sektördeki sırası	6	6	4
Sektördeki payı	%5	%8,6	%9,2
Özkaynak toplamı	612.413	1.217.118	1.678.355
Sektördeki sırası	5	5	5
Sektördeki payı	%11	%25	%6,5
Ödenmiş sermaye	260.000	750.000	791.748
Sektördeki sırası	7	5	5
Sektördeki payı	%4,6	%7	%6,5
Nazım hesaplar	7.655.060	8.620.736	38.644.341
Sektördeki sırası	2	2	1
Sektördeki payı	%7	%9,8	%16,9
Şube sayısı	266	295	304
Sektördeki sırası	8	7	6
Sektördeki payı	%3,3	%4,2	%4,9
Personel sayısı	4.728	5.981	7.407
Sektördeki sırası	9	7	7
Sektördeki payı	%2,7	%4,3	%6
Net dönem kârı	205.287	-226.405	123.074

Kaynak: www.tbb.org.tr

**Ek 3: Garanti Bankası Birleşme Öncesi ve Sonrası Dönemde Bilanço Yapısı
(milya TL)**

	31.12.2000	31.12.2001	31.12.2002
TL mevduat	1.510.034	3.791.313	4.220.669
YP mevduat	1.927.062	13.163.403	8.942.734
Devlet iç borçlanma sen.	189.852	2.464.331	1.310.188
Toplam kredi	2.511.772	9.699.714	9.700.704
Takipteki krediler	5.695	297.400	359.546
Alınan krediler	1.767.793	4.351.423	2.560.173
TL alınan krediler	317.746	66.476	206.428
YP alınan krediler	1.450.047	4.284.947	2.353.745

Kaynak: www.tbb.org.tr

Ek 4: Garanti Bankası Birleşme Öncesi ve Sonrası Dönemde Rasyolar(%)

	31.12.2005	31.12.2006	30.06.2007
Sermaye yeterliliği			
Özkaynak/toplam aktifler	9	7,5	8,5
Bilanço yapısı			
TP aktifler/toplam aktifler	24,2	31,8	36,6
TP pasifler / toplam pasifler	23,5	29,3	35,2
YP aktifler / YP pasifler	93,5	96,5	97,8
TP mevduat / toplam mevduat	27,2	28,7	31,9
TP krediler / toplam krediler	24,5	25,7	28,5
Toplam mevduat / toplam aktifler	52	62,4	67,2
Alınan krediler / toplam aktifler	24,3	26,9	13
Aktif kalitesi			
Toplam krediler/toplam aktifler	38	24,5	28,9
Toplam krediler / toplam mevduat	73	39,3	42,9
Takipteki krediler / toplam krediler	2,6	7,4	6,3
Kârlılık			
Net dönem kârı (zararı)/toplam aktif	3,1	-1,4	6,2
Net dönem kârı (zararı)/Özkaynaklar	0,33	-0,18	0,07
Personel gideri / aktif	0,02	0,01	0,01

Kaynak: www.tbb.org.tr

Ek 5: 31.12.2000 İtibariyle Aktif Büyüklüklerine Göre Banka Sıralaması

	Banka	Kuruluş Yılı	Toplam Aktifler (Milyar TL)	Toplam Krediler (Milyar TL)	Toplam Mevduat (Milyar TL)	Toplam Özkaynaklar (Milyar TL)	Ödenmiş Sermaye (Milyar TL)	Net Dönem Kârı (Milyar TL)	Nazım Hesaplar (Milyar TL)	Şube Sayısı	Personel Sayısı
1	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası	1863	16.393.327	4.324.938	12.695.067	441.094	261.305	72.555	5.858.254	1.303	36.576
2	Türkiye Halk Bankası A.Ş.	1938	10.737.800	1.446.868	8.719.827	315.901	145.545	4.646	1.915.096	807	15.025
3	Türkiye İş Bankası A.Ş.	1924	7.795.142	2.916.736	4.657.156	1.383.961	558.964	255.563	5.342.156	851	16.133
4	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	1944	7.508.677	2.944.605	4.613.757	1.407.553	501.563	256.146	7.639.569	425	120.326
5	Akbank T.A.Ş.	1947	7.357.978	2.630.090	4.375.895	738.505	500.000	343.606	6.061.302	596	8.244
6	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	1946	6.609.701	2.511.772	3.437.096	612.413	260.000	205.287	7.655.060	266	4.728
7	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	1954	4.889.961	2.306.481	3.493.974	331.321	220.000	50.161	3.070.060	319	8.590
8	Pamukbank T.A.Ş.	1955	4.672.904	2.761.279	3.137.439	737.672	170.000	171.183	4.833.193	197	5.784
9	Türkiye Emlak Bankası A.Ş.	1988	3.684.148	1.143.195	2.697.393	-114.413	70.000	-304.754	1.060.986	405	10.000
10	Demirbank T.A.Ş.	1953	2.502.910	1.232.076	1.714.062	193.768	275.000	-115.909	4.248.266	199	4.225
11	Türk Eximbank	1987	2.300.674	1.994.943	0	398.121	345.313	73.340	897.449	3	364
12	Osmanlı Bankası A.Ş.	1863	2.146.460	506.044	1.212.409	161.132	125.000	20.550	3.359.994	68	1.686
13	Koçbank A.Ş.	1985	2.129.532	1.010.247	1.152.414	163.023	100.000	19.517	12.137.961	88	2.460
14	Finansbank A.Ş.	1987	2.006.036	578.303	824.016	149.165	120.175	71.010	5.588.437	109	2.324
15	Birleşik Türk Körfez Bankası A.Ş.	1987	1.147.836	233.299	616.851	130.658	110.000	27.350	2.587.858	10	408
16	Türk Dış Ticaret Bankası A.Ş.	1964	1.135.223	275.064	527.017	133.855	100.000	70.714	3.229.504	101	1.586
17	İnterbank A.Ş.	1888	1.111.458	70.020	1.292.980	-316.062	100.000	-782.951	968.804	41	1.320
18	Toprakbank A.Ş.	1992	1.087.666	285.514	679.713	74.747	45.522	3.357	1.013.922	166	2.505
19	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1927	1.029.939	232.363	442.106	69.709	55.125	23.308	2.206.757	54	1.358
20	Eskişehir Bankası T.A.Ş.	1927	948.233	141.417	895.823	-362.293	45.000	-448.206	781.808	91	1.898
21	İller Bankası	1933	903.082	719.117	0	215.772	186.568	69.402	79.208	1	3.202
22	Kentbank A.Ş.	1991	898.959	307.285	632.685	60.834	50.000	5.575	987.946	93	1.766
23	Şekerbank T.A.Ş.	1953	843.570	293.752	654.893	70.237	30.000	2.050	529.207	182	3.029
24	Etibank A.Ş.	1935	826.269	375.970	852.124	-460.380	30.000	-511.554	250.302	151	2.035
25	Türkiye Tütüncüler Bankası Yaşarbank A.Ş.	1924	823.031	54.210	804.592	-123.207	27.000	-295.139	220.901	84	1.626
26	Egebank A.Ş.	1928	794.596	105.284	1.065.123	-413.908	25.000	-360.431	791.279	79	1.990
27	Türkiye İmar Bankası A.Ş.	1928	778.107	295.181	645.540	78.409	70.000	1.090	129.647	169	1.494
28	HSBC Bank A.Ş.	1990	727.913	100.293	99.446	38.830	1.540	10.440	903.576	7	110
29	İktisat Bankası T.A.Ş.	1927	685.323	190.607	1.126.090	-825.039	30.000	-874.081	1.837.148	62	1.339
30	Türk Ticaret Bankası A.Ş.	1918	677.193	105.366	544.294	62.974	109.249	-53.409	615.255	258	3.664
31	Alternatif Bank A.Ş.	1992	644.484	256.121	281.627	58.255	44.700	11.184	2.137.196	27	738
32	Citibank N.A.	1980	635.128	131.077	185.343	47.339	33.753	29.964	1.886.200	14	849
33	Denizbank A.Ş.	1997	587.902	199.840	273.390	78.594	42.960	4.586	1.212.925	47	956
34	Tekstil Bankası A.Ş.	1986	572.706	159.689	322.636	53.687	40.000	17.921	2.090.549	28	1.033
35	Ege Giyim Sanayicileri Bankası A.Ş.	1995	509.497	180.627	387.661	39.383	80.000	-47.882	452.528	48	1.004
36	Anadolubank A.Ş.	1996	493.471	117.862	396.476	23.010	14.000	3.048	1.006.235	46	742
37	Sümerbank A.Ş.	1933	446.749	16.001	480.016	-152.448	24.000	-138.210	480.255	84	1.407
38	Bnp-Ak Dresdner Bank A.Ş.	1985	361.374	31.521	115.349	28.734	24.000	8.730	532.020	2	109
39	Yurt Ticaret ve Kredi Bankası A.Ş.	1993	331.731	1.385	511.069	-224.078	10.000	-241.465	161.926	28	563
40	Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	1950	324.400	137.460	0	37.215	28.000	10.414	126.906	3	373

Kaynak: www.tbb.org.tr

	Banka	Kuruluş Yılı	Toplam Aktifler (Milyar TL)	Toplam Krediler (Milyar TL)	Toplam Mevduat (Milyar TL)	Toplam Özkaynaklar (Milyar TL)	Ödenmiş Sermaye (Milyar TL)	Net Dönem Kârı (Milyar TL)	Nazım Hesaplar (Milyar TL)	Şube Sayısı	Personel Sayısı
41	Ulusal Bank T.A.Ş.	1985	311.986	9.671	205.857	-27.746	34.000	-94.297	871.040	7	251
42	Bank Ekspres A.Ş.	1992	311.289	113.739	394.498	-129.194	30.000	-78.939	203.711	26	629
43	Westdeutsche Landesbank Girozentrale	1990	284.765	62.690	154.790	10.693	6.371	7.194	371.864	2	87
44	Bayındırbank A.Ş.	1958	258.891	53.535	194.464	35.671	30.000	894	160.855	27	486
45	Sinai Yatırım Bankası A.Ş.	1963	247.802	112.926	0	37.002	22.500	6.274	49.873	1	137
46	Arap Türk Bankası A.Ş.	1977	243.693	30.949	51.425	15.701	13.000	4.534	71.352	3	197
47	Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.	1975	241.560	118.666	0	112.275	75.000	14.348	4.766	7	890
48	Deutsche Bank A.Ş.	1988	233.372	3	0	17.825	2.800	12.737	598.203	1	34
49	The Chase Manhattan Bank	1984	212.397	403	114.777	11.702	10.000	20.814	1.358.593	1	58
50	Oyak Bank A.Ş.	1984	179.925	77.165	63.630	59.574	62.749	-8.394	109.029	12	386
51	Abn Ambro Bank N.V.	1921	158.310	28.604	18.992	21.533	20.000	17.584	1.702.413	2	145
52	Société Générale (SA)	1989	148.565	17.794	12.607	9.370	9.052	3.414	336.083	1	54
53	Milli Aydın Bankası T.A.Ş.	1913	145.659	50.838	110.776	9.366	52.424	-31.506	49.123	44	647
54	Morgan Guaranty Trust Co.	1999	120.074	0	0	10.000	11.473	765	270.452	1	26
55	Atlas Yatırım Bankası A.Ş.	1998	105.596	1.791	0	9.595	6.000	203	87.508	1	22
56	Turkish Bank A.Ş.	1982	93.983	3.516	79.885	4.139	3.327	4.545	96.148	14	200
57	Rabobank Nederland	1998	92.214	5.222	504	8.382	8.382	687	532.141	1	33
58	Bank Kapital Türk A.Ş.	1991	88.708	8.753	272.895	-266.911	13.400	-283.714	352.527	32	538
59	Sitebank A.Ş.	1984	80.580	35.287	71.669	1.803	9.000	-8.933	52.803	16	320
60	Banca di Roma S.P.A.	1911	68.839	33.636	18.542	6.887	4.351	514	10.039	1	42
61	MNG Bank A.Ş.	1991	66.517	33.071	35.517	16.941	8.750	36	247.997	21	332
62	Adabank A.Ş.	1985	62.180	401	37.795	22.254	20.000	688	26.010	82	537
63	İMKB Takas ve Saklama Bankası A.Ş.	1995	55.719	2.253	0	19.221	16.300	18.820	204.215	1	243
64	Fiba Bank A.Ş.	1985	51.727	9.590	13.792	23.165	20.000	1.006	71.517	2	89
65	ING Bank N.V.	1997	46.075	4.863	13.952	13.830	13.650	3.329	13.343	1	37
66	Tekfen Yatırım ve Finansman Bankası A.Ş.	1989	45.003	12.599	0	12.986	10.300	1.182	66.078	1	58
67	GSD Yatırım ve Finansman Bankası A.Ş.	1998	40.095	13.220	0	8.094	5.000	3.309	106.327	1	35
68	Nurol Yatırım Bankası A.Ş.	1999	36.635	13.567	0	14.046	13.636	236	88.991	2	61
69	Credit Agricole Indosuez Türk Bank A.Ş.	1990	36.470	22.396	0	4.220	1.194	857	23.811	1	30
70	Bank Mellat	1982	30.680	1.703	9.851	2.070	1.648	601	2.518	3	43
71	Credit Suisse First Boston	1998	20.442	0	0	3.869	6.000	-2.497	0	1	25
72	Habib Bank Limited	1983	19.043	700	803	3.155	2.727	811	1.839	1	13
73	Credit Lyonnais Turkey	1987	16.870	1.119	2.037	1.917	1.790	814	29.543	1	40
74	Okan Yatırım Bankası A.Ş.	1998	14.598	1.626	0	6.849	6.101	218	31.775	2	20
75	Taib Yatırım Bank A.Ş.	1987	13.544	1	0	957	830	124	21.303	1	15
76	Çalık Yatırım Bankası A.Ş.	1999	11.362	3.619	0	6.401	5.000	1.770	9.404	1	18
77	Diler Yatırım Bankası A.Ş.	1998	9.406	842	0	7.565	5.000	731	20.562	1	17
78	Toprak Yatırım Bankası A.Ş.	1999	9.097	2.775	0	5.352	5.122	919	5.537	1	28
79	Tat Yatırım Bankası A.Ş.	1992	8.345	85	0	1.474	1.000	17	172	1	9
Toplam			104.283.106	34.213.480	68.442.406	5.476.076	5.577.159	-2.709.599	105.147.110	7.837	170.401

Ek 6: 31.12.2001 İtibariyle Aktif Büyüklüklerine Göre Banka Sıralaması

	Banka	Kuruluş Yılı	Toplam Aktifler (Milyar TL)	Toplam Krediler (Milyar TL)	Toplam Mevduat (Milyar TL)	Toplam Özkaynaklar (Milyar TL)	Ödenmiş Sermaye (Milyar TL)	Net Dönem Kârı (Milyar TL)	Nazım Hesaplar (Milyar TL)	Şube Sayısı	Personel Sayısı
1	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	1863	29.312.782	4.279.552	20.524.878	3.476.479	2.221.978	-71.528	4.627.294	1.504	33.023
2	Akbank T.A.Ş.	1947	17.029.461	4.807.737	11.795.264	2.013.585	800.000	-15.015	3.659.185	613	6.403
3	Türkiye İş Bankası A.Ş.	1924	16.392.740	3.958.663	11.432.358	2.906.224	810.673	-762.047	6.157.510	841	15.541
4	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	1946	16.143.925	3.968.973	10.085.354	1.217.118	750.000	-226.705	8.620.736	295	5.981
5	Türkiye Halk Bankası A.Ş.	1938	15.473.236	1.173.235	10.239.083	943.053	1.150.000	-901.635	3.311.746	899	14.956
6	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	1944	15.350.013	2.710.150	11.697.203	1.523.947	752.345	-895.815	10.179.058	418	9.674
7	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	1954	9.335.949	2.566.857	7.140.585	356.673	319.666	-626.339	4.230.457	322	8.129
8	Pamukbank T.A.Ş.	1955	6.273.433	1.263.914	7.428.802	-2.287.996	470.000	-4.023.895	7.388.251	197	5.425
9	Koçbank A.Ş.	1985	4.853.937	1.309.038	3.598.090	229.446	135.000	-267.360	6.001.249	106	2.830
10	Türk Eximbank	1987	4.447.882	3.643.885	0	759.263	529.513	-285.284	788.784	2	373
11	Toprakbank A.Ş.	1992	3.541.245	244.258	3.685.358	-799.328	45.522	-1.501.029	4.110.915	165	2.458
12	Finans Bank A.Ş.	1987	3.437.322	957.213	2.442.907	272.149	275.000	-316.080	3.530.689	108	2.070
13	Oyak Bank A.Ş.	1984	3.068.013	213.189	2.553.494	161.495	101.110	129.966	202.617	14	569
14	Türk Dış Ticaret Bankası A.Ş.	1964	2.535.031	554.070	1.496.459	364.199	194.000	-48.557	1.879.944	117	2.056
15	HSBC Bank A.Ş.	1990	2.442.999	735.249	1.456.681	468.907	277.290	46.799	6.009.189	196	3.645
16	Bayındırbank A.Ş.	1958	1.993.681	166.484	1.053.572	761.716	102.645	-325.156	2.586.457	16	414
17	Denizbank A.Ş.	1997	1.974.741	335.778	1.455.609	205.213	121.970	-70.102	3.019.636	55	949
18	Şekerbank T.A.Ş.	1953	1.827.718	266.084	1.668.875	45.282	100.000	-153.507	929.031	174	2.614
19	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1927	1.604.343	441.702	1.063.611	181.192	55.125	-13.283	1.164.996	54	1.262
20	İller Bankası	1933	1.574.634	925.602	0	376.368	332.460	-39.700	0	1	3.110
21	Türkiye İmar Bankası T.A.Ş.	1928	1.533.784	537.286	1.306.751	126.606	140.000	-252.946	133.527	169	1.521
22	Citibank N.A.	1980	1.316.705	290.993	614.243	166.400	33.753	23.031	1.332.256	18	951
23	Tekstil Bankası A.Ş.	1986	1.236.633	107.900	1.059.350	9.604	80.000	-165.900	767.032	23	649
24	Alternatif Bank A.Ş.	1992	1.100.707	221.439	883.207	-29.446	100.000	-201.099	2.630.555	27	635
25	Anadolubank A.Ş.	1996	935.637	180.952	863.058	37.602	55.000	-61.009	537.553	45	688
26	Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	1950	669.065	302.200	0	101.097	38.500	-13.964	153.587	3	327
27	Sınai Yatırım Bankası A.Ş.	1963	447.171	224.220	0	37.244	40.000	-58.921	50.606	1	110
28	Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.	1975	396.283	127.093	0	273.630	100.000	-52.370	1.586	1	839
29	Tekfenbank A.Ş.	1992	348.080	62.043	279.531	30.807	44.000	3.331	149.893	26	618
30	Bnp-Ak Dresdner Bank A.Ş.	1985	332.614	48.098	102.512	58.351	36.000	1.161	320.772	2	106
31	Turkish Bank A.Ş.	1982	235.233	4.610	185.355	23.687	8.000	11.099	18.117	14	187
32	Abn Ambro Bank N.V.	1921	234.012	64.514	77.990	67.591	27.800	9.423	334.040	1	127
33	Milli Aydın Bankası T.A.Ş.	1913	184.733	49.256	151.552	18.118	55.000	-7.728	26.530	41	526
34	Arap Türk Bankası A.Ş.	1977	180.075	32.343	44.424	35.089	19.000	-4.393	158.485	3	172

Kaynak: www.tbb.org.tr

	Banka	Kuruluş Yılı	Toplam Aktifler (Milyar TL)	Toplam Krediler (Milyar TL)	Toplam Mevduat (Milyar TL)	Toplam Özkaynaklar (Milyar TL)	Ödenmiş Sermaye (Milyar TL)	Net Dönem Kârı (Milyar TL)	Nazım Hesaplar (Milyar TL)	Şube Sayısı	Personel Sayısı
35	JP Morgan Chase Bank	1984	178.997	85	4.299	99.186	21.473	-7.526	42.811	1	54
36	Westdeutsche Landesbank Girozentrale	1990	161.756	95.891	25.752	17.911	6.371	-5.208	219.520	2	84
37	İMKB Takas ve Saklama Bankası A.Ş.	1995	135.740	3.341	0	70.840	90.264	11.756	695.272	1	233
38	Adabank A.Ş.	1985	125.276	500	77.757	34.938	30.000	-4.167	65.164	82	511
39	Société Générale (SA)	1989	94.912	37.177	27.691	25.067	11.390	878	290.867	1	53
40	Deutsche Bank A.Ş.	1988	85.819	10.392	0	55.785	2.800	-2.916	275.401	1	32
41	Credit Agricole Indosuez Türk Bank A.Ş.	1990	80.664	56.921	0	14.239	11.265	-3.194	57.570	1	30
42	MNG Bank A.Ş.	1991	73.103	17.074	45.529	17.702	20.000	-30.321	68.006	7	147
43	Bank Mellat	1982	72.146	6.318	23.314	6.962	2.499	2.289	5.338	3	42
44	ING Bank N.V.	1997	62.540	23.212	17.506	26.652	13.650	-6.130	4.559	1	33
45	Banca di Roma S.P.A.	1911	52.852	13.729	13.516	9.369	4.351	-25.184	34.932	1	40
46	Fiba Bank A.Ş.	1985	47.968	7.377	9.678	28.125	20.000	-19.189	182.073	2	56
47	Nurol Yatırım Bankası A.Ş.	1999	44.689	13.107	0	23.800	20.000	-3.785	86.805	2	46
48	Credit Suisse First Boston	1998	43.0001	0	2.350	27.604	6.000	-1.207	34.310	1	25
49	Çalık Yatırım Bankası A.Ş.	1999	42.362	100	0	19.625	8.000	4.571	28.589	1	22
50	GSD Yatırım Bankası A.Ş.	1998	36.685	16.994	0	17.391	10.000	-4.345	20.459	1	26
51	Diler Yatırım Bankası A.Ş.	1998	32.549	2.950	0	21.689	5.000	106	31.973	1	19
52	Habib Bank Limited	1983	18.555	2.713	994	6.344	2.833	52	6.955	1	14
53	Tat Yatırım Bankası A.Ş.	1992	18.496	44	0	8.276	1.250	-1.727	1.907	1	13
54	Credit Lyonnais Turkey	1987	13.694	877	4.192	3.801	33.655	-951	10.646	1	35
55	Sitebank A.Ş.	1984	13.134	809	8.412	3.900	3.900	0	0	5	146
56	Taib Yatırım Bank A.Ş.	1987	11.909	0	0	4.613	16.422	-1.735	0	1	15
57	Toprak Yatırım Bankası A.Ş.	1999	10.668	1.545	0	8.643	17.767	-2.905	0	1	26
58	Ege Giyim Sanayicileri Bankası A.Ş.	1995	0	0	0	0	0	0	0	13	409
59	Rabobank Nederland	1998	0	0	0	0	0	0	0	1	14
60	Sümerbank A.Ş.	1933	0	0	0	0	0	0	0	136	1.994
61	Türk Ticaret Bankası A.Ş.	1913	0	0	0	0	0	0	0	168	2.438
Toplam			169.221.332	37.085.766	116.646.946	4.683.827	10.680.140	-11.237.395	87.175.440	6.908	137.495

Kaynak: www.tbb.org.tr

Ek 7: 31.12.2002 İtibariyle Aktif Büyüklüklerine Göre Banka Sıralaması

	Banka	Kuruluş Yılı	Toplam Aktifler (Milyar TL)	Toplam Krediler (Milyar TL)	Toplam Mevduat (Milyar TL)	Toplam Özkaynaklar (Milyar TL)	Ödenmiş Sermaye (Milyar TL)	Net Dönem Kâr/Zararı (Milyar TL)	Bilanço Dışı Yükümlülükler (Milyar TL)	Şube Sayısı	Personel Sayısı
1	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	1863	37.689.012	4.763.903	27.957.903	4.161.008	2.221.978	156.978	9.232.122	1.173	23.330
2	Akbank T.A.Ş.	1947	24.452.559	6.282.849	16.595.823	3.248.938	816.000	685.448	10.453.769	626	9.011
3	Türkiye İş Bankası A.Ş.	1924	23.731.290	7.234.647	16.720.074	4.247.536	810.573	310.816	32.818.989	839	14.873
4	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	1946	19.563.059	5.658.648	13.163.403	1.678.355	791.748	123.074	38.644.341	304	7.407
5	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	1944	18.825.275	7.086.165	12.987.165	2.739.012	752.345	1.101.454	29.404.640	419	10.435
6	Türkiye Halk Bankası A.Ş.	1938	17.409.175	1.206.394	11.466.915	1.827.468	1.150.000	593.718	14.057.328	546	9.228
7	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	1954	12.733.306	3.388.647	9.454.079	758.939	319.666	306.100	12.373.130	300	7.600
8	Koçbank A.Ş.	1985	6.654.246	2.480.747	4.459.633	399.371	386.300	-149.132	9.452.838	134	3.257
9	Pamukbank T.A.Ş.	1955	5.810.297	1.631.375	5.838.131	-1.211.840	470.000	-2.056.591	7.903.792	194	4.974
10	Finans Bank A.Ş.	1987	4.926.857	1.733.860	3.658.454	535.196	354.905	188.426	4.857.706	126	2.811
11	Türk Eximbank	1987	4.597.470	3.684.934	0	1.104.206	657.864	106.059	1.296.970	2	370
12	Türk Dış Ticaret Bankası A.Ş.	1964	3.894.487	1.241.702	2.240.932	568.886	194.000	81.942	3.727.279	147	2.735
13	Oyak Bank A.Ş.	1984	3.518.921	1.074.697	2.773.864	413.799	224.578	37.409	6.967.188	221	3.590
14	Bayındırbank A.Ş.	1958	3.499.840	267.028	946.223	585.941	440.522	379.978	2.709.499	9	912
15	Denizbank A.Ş.	1997	3.371.191	838.960	2.607.741	399.685	202.000	17.274	3.793.600	161	2.860
16	HSBC Bank A.Ş.	1990	3.169.005	1.411.971	1.893.509	738.391	277.290	30.048	9.599.424	163	3.525
17	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1927	2.373.182	801.872	1.691.487	255.785	55.125	18.514	3.451.744	75	1.673
18	Şekerbank T.A.Ş.	1953	2.191.348	493.300	1.856.002	103.830	76.000	10.343	2.522.932	196	2.948
19	İller Bankası	1933	1.845.493	1.212.575	0	1.035.889	493.186	358.077	29.878	1	3.004
20	Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	1950	1.604.475	817.529	0	199.715	114.000	18.063	2.627.070	3	302
21	Citibank N.A.	1980	1.457.406	483.816	1.045.259	215.181	33.753	32.678	4.759.416	24	1.064
22	Alternatif Bank A.Ş.	1992	1.247.543	300.312	851.119	40.730	160.000	10.125	742.371	23	486
23	Türkiye İmar Bankası A.Ş.	1928	1.158.024	610.996	976.043	148.005	210.000	-92.958	467.165	169	1.521
24	Anadolubank A.Ş.	1996	1.142.887	329.952	974.608	66.173	55.000	16.974	923.010	48	826
25	Tekstil Bankası A.Ş.	1986	1.082.031	322.265	751.191	94.669	122.500	58.473	1.286.444	35	840
26	Tekfenbank A.Ş.	1992	567.388	132.409	437.981	61.567	44.000	16.963	358.918	33	654
27	Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.	1975	448.620	171.406	0	329.644	125.000	-52.107	1.172.576	1	800

Kaynak: www.tbb.org.tr

	Banka	Kuruluş Yılı	Toplam Aktifler (Milyar TL)	Toplam Krediler (Milyar TL)	Toplam Mevduat (Milyar TL)	Toplam Özkaynaklar (Milyar TL)	Ödenmiş Sermaye (Milyar TL)	Net Dönem Kâr/Zararı (Milyar TL)	Bilanço Dışı Yükümlülükler (Milyar TL)	Şube Sayısı	Personel Sayısı
28	Bnp-Ak Dresdner Bank A.Ş.	1985	443.683	47.399	187.363	95.792	36.000	20.442	358.727	2	105
29	Abn Amro Bank N.V.	1921	309.955	22.801	63.201	73.367	27.800	-935	751.871	1	117
30	Turkish Bank A.Ş.	1982	300.628	10.955	240.704	46.450	8.000	2.563	76.398	13	183
31	Arap Türk Bankası A.Ş.	1977	290.641	38.500	56.309	47.884	20.000	2.873	175.949	3	177
32	WestLB AG	1990	287.058	160.636	133.234	27.181	6.371	4.850	65.307	1	75
33	Adabank A.Ş.	1985	280.046	90.962	183.428	70.328	60.000	-6.434	95.162	82	516
34	Credit Agricole Indosuez Türk Bank A.Ş.	1990	222.268	73.005	0	15.168	11.265	-3.436	331.025	1	30
35	Deutsche Bank A.Ş.	1998	219.011	23.408	0	50.215	2.800	9.671	500.619	1	29
36	İMKB Takas ve Saklama Bankası A.Ş.	1995	214.721	7.801	0	120.873	60.000	23.806	8.762.344	1	230
37	Société Générale (SA)	1989	158.855	26.975	7.624	36.170	24.933	36	207.127	1	50
38	MNG Bank A.Ş.	1991	132.968	59.810	79.057	43.548	35.000	2.329	210.528	6	179
39	Credit Suisse First Boston	1998	122.266	0	0	30.995	6.000	-5.018	16.428	1	24
40	Bank Mellat	1982	115.069	28.946	33.339	11.309	4.236	2.072	10.122	3	39
41	JP Morgan Chase Bank	1984	97.662	0	6.346	37.939	21.473	2.374	830.794	1	43
42	Nurol Yatırım Bankası A.Ş.	1999	67.674	21.251	0	35.231	22.498	1.404	152.587	3	50
43	Banca di Roma S.P.A.	1911	65.720	21.082	16.842	10.969	4.351	-1.736	70.305	1	31
44	GSD Yatırım Bankası A.Ş.	1998	59.168	42.556	0	23.909	15.000	1.004	43.670	1	30
45	Çalık Yatırım Bankası A.Ş.	1999	58.352	3.962	0	31.563	13.500	4.951	37.231	1	24
46	Fiba Bank A.Ş.	1985	57.431	14.608	19.310	31.885	20.000	-2.755	43.735	2	64
47	ING Bank N.V.	1997	47.128	2.807	4.674	32.835	14.650	-2.475	4.372	1	26
48	C Kredi ve Kalkınma Bankası A.Ş.	1999	38.215	3.028	0	10.255	5.930	-1.407	5.290	1	24
49	Diler Yatırım Bankası A.Ş.	1998	34.628	1.746	0	31.973	5.000	-201	47.282	1	20
50	Habib Bank Limited	1983	27.249	2.718	2.337	6.459	2.833	389	36.167	1	14
51	Bank Europa Bankası A.Ş.	1984	24.661	112	3.088	20.956	20.000	-3.023	11	2	97
52	Taib Yatırım Bankası A.Ş.	1987	17.467	1.629	0	3.266	3.930	-834	8.662	1	18
53	Tat Yatırım Bankası A.Ş.	1992	10.587	446	0	3.640	1.250	-448	169	1	11
54	Credit Lyonnais Turkey	1987	7.990	529	4.061	2.409	1.790	-637	1.491	1	29
	Toplam		212.675.488	56.370.271	142.387.988	25.698.648	12.011.943	2.356.998	228.477.512	6.106	123.271

* Tat Yatırım bankası A.Ş.'nin denetlenmemiş mali tablo bilgileri kullanılmıştır.

Kaynak: www.tbb.org.tr

Ek 8: YKB Birleşme Öncesi ve Sonrası Dönemde Sektör Payı (bin YTL)

	31.12.2005	31.12.2006	30.06.2007
Aktif Toplamı	23.866.400	48.887.288	47803.448
Sektördeki sırası	7	5	5
Sektördeki payı	%6	%10	%9,2
Kredi toplamı	11.306.271	22.504.146	24.034.534
Sektördeki sırası	6	5	4
Sektördeki payı	%7,3	%10,3	%9,8
Mevduat toplamı	16.876.096	31.127.271	31.740.622
Sektördeki sırası	7	4	5
Sektördeki payı	%6,6	%9,9	%9,5
Özkaynak toplamı	1.677.301	3.343.856	3.826.266
Sektördeki sırası	10	8	6
Sektördeki payı	%3,1	%5,7	%5,9
Ödenmiş sermaye	752.345	3.142.818	3.149.450
Sektördeki sırası	10	1	1
Sektördeki payı	%3,7	%12,4	%11,2
Nazım hesaplar	37.154.202	93.678.747	94.687.764
Sektördeki sırası	8	4	5
Sektördeki payı	%0,9	%1,9	%1,8
Şube sayısı	405	598	636
Sektördeki sırası	6	4	4
Sektördeki payı	%6,4	%8,7	%8,8
Personel sayısı	10.211	13.478	13.101
Sektördeki sırası	6	3	3
Sektördeki payı	%7,7	%9,4	%8,8
Net dönem kârı	-2.996.274	512.239	400.535

Kaynak: www.tbb.org.tr

Ek 9: YKB Birleşme Öncesi ve Sonrası Dönemde Bilanço Yapısı (bin YTL)

	31.12.2005	31.12.2006	30.06.2007
TL mevduat	4.627.193	16.166.969	18.117.078
YP mevduat	4.907.557	14.960.302	13.623.544
Devlet iç borçlanması	1.019.939	48.715	176.219
TL kredi	4.669.673	15.348.542	16.539.101
YP kredi	2.510.573	7.155.604	7.495.433
Takipteki krediler	408.998	1.714.040	1.728.055
Alınan krediler	1.408.207	4.599.743	4.444.391
TL alınan krediler	84.491	192.385	182.380
YP alınan krediler	1.323.716	4.407.358	4.262.011
Kısa dönem alınan krediler	274.567	2.632.340	2.360.774
Uzun dönem alınan krediler	1.615.296	1.925.445	2.083.617
Para piyasalarında borçlanma	179.546	3.356.551	1.012.316
Y.içinden alınan krediler	227.621	365.312	308.536
Y.dışından alınan krediler	1.662.242	4.192.473	4.135.855

Kaynak: www.tbb.org.tr

Ek 10: YKB Birleşme Öncesi ve Sonrası Dönemde Rasyolar (%)

	31.12.2005	31.12.2006	30.06.2007
Sermaye yeterliliği			
Özkaynak/toplam aktifler	7	6,8	8
Bilanço yapısı			
TP aktifler/toplam aktifler	60	55,8	59,7
TP pasifler / toplam pasifler	55	53,9	55,9
YP aktifler / YP pasifler	90	95,9	91,5
TP mevduat / toplam mevduat	48	51,9	57,1
TP krediler / toplam krediler	69	68,2	68,8
Toplam mevduat / toplam aktifler	64	63,7	66,4
Alınan krediler / toplam aktifler	9,5	9,4	9,3
Aktif kalitesi			
Toplam krediler/toplam aktifler	47	46	50,3
Toplam krediler / toplam mevduat	66	72,3	75,7
Takipteki krediler / toplam krediler	0,05	1,4	1,4
Kârlılık			
Net dönem kârı (zararı)/toplam aktif	-12	1	0,8
Net dönem kârı (zararı)/Özkaynaklar	-178,6	15,3	10,5
Personel gideri / aktif	5,3	0,01	7,9

Kaynak: www.tbb.org.tr

Ek 11: 31.12.2005 İtibariyle Aktif Büyüklüklerine Göre Banka Sıralaması

	Banka	Kuruluş Yılı	Toplam Aktifler (Bin YTL)	Toplam Krediler (Bin YTL)	Toplam Mevduat (Bin YTL)	Toplam Özkaynaklar (Bin YTL)	Ödenmiş Sermaye (Bin YTL)	Net Dönem Kâr/Zararı (Bin YTL)	Bilanço Dışı Yükümlülükler (Bin YTL)	Şube Sayısı	Personel Sayısı
1	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	1863	65.050.166	13.425.212	51.778.195	5.796.017	2.221.978	1.802.120	36.581.608	1.146	20.373
2	Türkiye İş Bankası A.Ş.	1924	63.712.468	20.749.855	37.399.979	9.677.343	1.968.942	955.628	228.095.272	875	17.111
3	Akbank T.A.Ş.	1948	52.384.532	22.106.149	31.450.977	6.353.219	1.800.005	1.438.294	56.382.561	660	11.186
4	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	1946	36.468.239	16.937.195	23.578.023	3.899.624	2.100.000	708.394	190.244.498	432	10.523
5	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	1954	32.382.800	11.905.056	22.945.691	4.261.408	1.279.000	535.170	39.450.603	305	7.164
6	Türkiye Halk Bankası A.Ş.	1938	27.052.957	6.218.616	20.897.822	3.196.499	1.150.000	531.767	53.592.050	584	10.509
7	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	1944	23.866.400	11.306.271	16.876.096	1.677.301	752.345	-2.996.274	37.154.202	405	10.211
8	Koçbank A.Ş.	1985	14.791.941	7.180.246	9.534.750	2.724.484	2.342.316	238.445	20.080.990	174	3.590
9	Finans Bank A.Ş.	1987	12.314.145	7.615.857	6.115.397	1.397.275	950.000	350.441	19.525.564	208	6.499
10	Denizbank A.Ş.	1997	9.357.809	4.559.105	5.234.371	1.047.632	316.100	200.714	13.793.608	236	5.059
11	Oyak Bank A.Ş.	1984	8.377.436	5.093.017	5.629.884	1.009.833	224.578	307.796	36.548.802	307	4.585
12	HSBC Bank A.Ş.	1990	7.856.015	5.119.729	4.771.090	1.146.812	277.290	237.454	18.961.459	158	4.180
13	Fortis Bank A.Ş.	1964	6.817.348	3.464.608	3.555.922	1.066.467	385.781	80.864	19.333.545	186	4.048
14	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1927	5.421.866	2.938.544	3.242.197	468.811	57.800	78.717	32.776.309	113	2.619
15	İller Bankası	1933	3.678.394	2.721.343	0	2.743.158	1.546.422	121.290	10.793	1	2.593
16	Türk Eximbank	1987	3.518.126	2.920.196	0	1.951.478	657.864	361.839	1.807.835	2	355
17	Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	1950	3.324.015	1.524.851	0	554.136	200.000	100.025	5.243.537	2	288
18	Şekerbank T.A.Ş.	1953	3.137.819	1.134.594	2.468.347	349.971	125.000	37.030	9.087.315	203	3.405
19	Citibank A.Ş.	1980	2.530.772	1.128.513	1.891.737	470.767	33.753	113.927	18.837.979	24	1.529
20	Anadolubank A.Ş.	1996	2.066.819	946.474	1.338.044	199.474	66.000	39.528	6.026.260	65	1.199
21	Tekstil Bankası A.Ş.	1986	1.958.898	1.207.304	1.061.513	165.809	145.000	10.135	2.858.070	41	1.112
22	Birleşik Fon Bankası A.Ş.	1958	1.858.478	17.873	54.752	1.532.008	440.522	259.445	1.525.137	1	395
23	Alternatif Bank A.Ş.	1992	1.470.292	878.261	712.266	152.766	224.265	20.765	2.749.371	26	602
24	ABN AMRO Bank N.V.	1921	840.294	97.921	579.729	133.295	29.110	23.281	1.933.211	1	129

Kaynak: www.tbb.org.tr

	Banka	Kuruluş Yılı	Toplam Aktifler (Bin YTL)	Toplam Krediler (Bin YTL)	Toplam Mevduat (Bin YTL)	Toplam Özkaynaklar (Bin YTL)	Ödenmiş Sermaye (Bin YTL)	Net Dönem Kâr/Zararı (Bin YTL)	Bilanço Dışı Yükümlülükler (Bin YTL)	Şube Sayısı	Personel Sayısı
25	Tekfenbank A.Ş.	1992	739.214	309.588	526.861	96.931	50.000	2.164	1.523.997	30	575
26	Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.	1975	690.000	281.597	0	461.500	160.000	26.526	2.771.682	1	709
27	Calyon Bank Türk A.Ş.	1990	648.353	27.668	0	20.208	13.400	7.799	3.223.859	1	37
28	Bank Europa Bankası A.Ş.	1984	618.650	331.808	489.888	50.308	77.351	-7.369	1.199.092	12	260
29	Turkish Bank A.Ş.	1982	468.755	87.716	217.985	65.658	10.400	3.918	352.214	13	192
30	MNG Bank A.Ş.	1991	461.371	254.386	265.624	72.920	35.000	7.576	632.242	10	272
31	Societe Generale (SA)	1989	444.703	34.890	197.369	53.514	24.933	8.352	1.169.953	1	55
32	İMKB Takas ve Saklama Bankası A.Ş.	1995	442.767	18.852	0	230.222	60.000	42.955	3.241.886.013	1	199
33	Arap Türk Bankası A.Ş.	1977	361.197	86.298	70.509	80.964	41.000	4.455	316.355	3	184
34	JP Morgan Chase Bank N.A.	1984	353.348	0	275.899	67.269	21.473	16.803	2.255.964	1	37
35	WestLB AG	1990	321.355	8.430	257.244	44.023	6.371	6.191	370.636	1	50
36	Deutsche Bank A.Ş.	1988	300.867	62.566	107.675	147.385	20.000	24.767	8.304.639	1	44
37	Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma Bankası A.Ş.	1999	219.817	98.753	0	91.381	47.500	15.677	899.171	3	81
38	Bank Mellat	1982	194.433	103.720	33.412	20.700	4.236	4.552	11.728	3	50
39	Nurol Yatırım Bankası A.Ş.	1999	114.560	33.092	0	45.979	28.282	-2.131	193.440	3	42
40	GSD Yatırım Bankası A.Ş.	1998	81.605	48.146	0	45.973	15.000	4.215	78.276	1	29
41	Diler Yatırım Bankası A.Ş.	1998	66.404	100	0	39.686	14.000	155	106.141	1	20
42	Çalık Yatırım Bankası A.Ş.	1999	64.199	39.750	0	55.567	13.500	4.296	128.196	1	28
43	Banca di Roma S.P.A.	1911	51.354	31.791	11.103	8.832	4.351	354	69.933	1	29
44	Adabank A.Ş.	1985	45.147	0	7.594	36.969	80.000	-12.755	47.096	1	66
45	Habib Bank Limited	1983	25.564	2.728	974	9.943	2.833	-531	40.626	1	15
46	Taib Yatırım Bank A.Ş.	1987	14.971	0	0	11.170	15.000	-45	454	1	10
47	Tat Yatırım Bankası A.Ş.	1992	3.396	283	0	3.355	2.000	23	284	1	10
	Toplam		396.970.059	153.059.052	253.578.919	53.736.044	20.040.701	5.714.742	4.118.18.570	6.247	132.258

*Toplam Krediler = Kısa Vadeli Krediler + Orta ve Uzun Vadeli Krediler + Takipteki Krediler – Özel Karşılıklar

Kaynak: www.tbb.org.tr

Ek 12: 31.12.2006 İtibariyle Aktif Büyüklüklerine Göre Banka Sıralaması

	Banka	Kuruluş Yılı	Toplam Aktifler (Bin YTL)	Toplam Krediler (Bin YTL)	Toplam Mevduat (Bin YTL)	Toplam Özkaynaklar (Bin YTL)	Ödenmiş Sermaye (Bin YTL)	Net Dönem Kâr/Zararı (Bin YTL)	Bilanço Dışı Yükümlülükler (Bin YTL)	Şube Sayısı	Personel Sayısı
1	Türkiye İş Bankası A.Ş.	1924	75.204.758	29.818.316	46.399.355	9.410.158	2.756.585	1.109.218	92.167.342	891	18.729
2	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	1863	71.903.770	17.371.401	59.652.902	6.579.403	2.221.978	2.100.002	52.463.145	1.247	20.684
3	Akbank T.A.Ş.	1948	57.272.590	28.336.941	34.201.506	7.065.397	2.200.000	1.600.192	58.821.443	683	12.333
4	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	1946	50.286.913	27.350.490	30.139.037	4.670.293	2.100.000	1.063.663	272.241.337	483	11.907
5	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	1944	48.887.288	22.504.146	31.127.271	3.343.856	3.142.818	512.239	93.678.747	598	13.478
6	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	1954	37.033.963	18.043.240	24.842.060	4.487.429	2.500.000	769.730	48.807.203	314	7.679
7	Türkiye Halk Bankası A.Ş.	1938	34.424.690	11.645.638	27.187.964	3.779.845	1.250.000	863.498	121.057.827	588	10.860
8	Finans Bank A.Ş.	1987	17.895.459	11.174.700	11.462.479	2.154.683	1.250.000	740.972	36.708.903	309	7.751
9	Oyak Bank A.Ş.	1984	11.814.571	7.318.699	7.899.493	976.632	803.365	104.583	51.658.378	349	5.403
10	Denizbank A.Ş.	1997	11.493.498	6.824.972	7.219.890	1.236.474	316.100	276.344	24.999.460	262	5.528
11	HSBC Bank A.Ş.	1990	10.272.243	7.524.235	5.907.904	1.275.660	277.290	280.618	20.192.059	193	5.018
12	Fortis Bank A.Ş.	1964	8.644.050	4.840.630	4.703.249	1.114.694	385.781	75.413	22.184.404	225	4.335
13	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1927	8.281.657	4.951.436	5.425.907	551.967	76.500	105.700	34.489.336	170	3.565
14	Citibank A.Ş.	1980	6.105.028	1.767.206	5.365.411	501.328	33.753	60.115	39.683.960	54	2.228
15	İller Bankası	1933	4.444.513	3.443.367	0	3.427.408	2.175.430	159.675	2.428.571	19	2.672
16	Türk Eximbank	1987	4.141.143	3.408.346	0	2.304.195	928.610	302.931	1.745.577	2	368
17	Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	1950	4.062.316	2.191.510	0	588.518	300.000	106.402	6.814.024	4	295
18	Şekerbank T.A.Ş.	1953	4.006.314	1.995.215	3.046.909	436.951	125.000	52.001	12.539.853	209	3.368
19	Tekstil Bankası A.Ş.	1986	2.785.198	1.693.177	1.225.445	332.117	300.000	15.068	3.526.725	48	1.313
20	Anadolubank A.Ş.	1996	2.766.464	1.377.910	1.681.298	292.947	225.000	47.995	5.240.661	63	1.331
21	Alternatif Bank A.Ş.	1992	1.972.076	1.343.966	1.127.985	182.336	224.265	29.654	5.384.693	29	680
22	Birleşik Fon Bankası A.Ş.	1958	1.215.345	20.013	50.157	862.152	440.522	391.503	1.402.205	1	333
23	Tekfenbank A.Ş.	1992	1.115.845	576.778	760.781	117.083	50.000	12.386	2.548.096	31	567
24	Millennium Bank A.Ş.	1984	1.017.213	634.866	867.708	109.456	163.791	-27.053	3.995.455	16	315

Kaynak: www.tbb.org.tr

	Banka	Kuruluş Yılı	Toplam Aktifler (Bin YTL)	Toplam Krediler (Bin YTL)	Toplam Mevduat (Bin YTL)	Toplam Özkaynaklar (Bin YTL)	Ödenmiş Sermaye (Bin YTL)	Net Dönem Kâr/Zararı (Bin YTL)	Bilanço Dışı Yükümlülükler (Bin YTL)	Şube Sayısı	Personel Sayısı
25	Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.	1975	883.819	333.404	0	537.533	160.000	156.149	4.000.849	1	688
26	Deutsche Bank A.Ş.	1988	881.954	81.166	527.981	192.669	30.000	45.286	3.301.014	1	81
27	ABN AMRO Bank N.V.	1921	716.914	160.622	417.315	131.279	30.000	10.194	5.085.578	1	128
28	WestLB AG	1985	692.056	1.980	591.004	91.696	54.029	152	999.085	1	41
29	Société Générale (SA)	1989	656.643	97.265	105.281	37.627	32.673	-15.753	1.161.527	1	56
30	Turkish Bank A.Ş.	1982	648.805	127.467	299.648	97.774	70.000	5.761	455.434	17	218
31	İMKB Takas ve Saklama Bankası A.Ş.	1995	594.961	20.372	0	236.325	60.000	32.561	3.680.365.031	1	184
32	Turkland Bank A.Ş.	1991	526.243	306.004	337.467	70.256	35.000	-2.571	655.211	10	266
33	Bank Pozitif Kredi ve Kalkınma Bankası A.Ş.	1999	477.358	245.926	0	233.600	111.896	8.217	1.131.259	9	179
34	Arap Türk Bankası A.Ş.	1977	372.818	106.096	92.018	86.688	41.000	5.006	471.542	3	174
35	Calyon Bank Türk A.Ş.	1990	269.567	44.984	0	22.779	20.000	-3.561	1.986.960	1	34
36	Bank Mellat	1982	225.480	122.619	36.337	37.252	31.211	4.575	18.647	3	52
37	JP Morgan Chase Bank N.A.	1984	220.810	0	108.156	105.463	100.000	5.226	1.369.706	1	42
38	Nurol Yatırım Bankası A.Ş.	1999	167.763	96.829	0	38.312	44.752	-25.512	252.360	3	41
39	Diler Yatırım Bankası A.Ş.	1998	95.738	0	0	42.728	20.000	353	73.955	1	18
40	GSD Yatırım Bankası A.Ş.	1998	92.195	63.338	0	48.194	25.000	4.383	122.638	1	28
41	Banca di Roma S.P.A.	1911	86.537	55.296	14.233	29.891	30.000	175	88.526	1	29
42	Çalık Yatırım Bankası A.Ş.	1999	66.792	41.030	0	60.749	20.000	5.198	172.018	1	30
43	Adabank A.Ş.	1985	46.274	0	6.864	38.543	80.022	1.552	30.998	1	62
44	Habib Bank Limited	1983	42.906	2.329	1.229	9.210	2.833	-691	39.240	1	16
45	Merrill Lynch Yatırım Bank A.Ş.	1992	26.277	0	0	12.539	20.000	-7.462	116	1	26
46	Taib Yatırım Bank A.Ş.	1987	18.447	0	0	15.442	20.000	-688	32	1	10
	Toplam		484.857.262	218.063.925	312.832.244	57.977.531	25.285.204	10.981.399	4.716.660.310	6.849	143.143

*Toplam Krediler = Krediler + Takipteki Krediler – Özel Karşılıklar

Kaynak: www.tbb.org.tr

Ek 13: 30.06.2007 İtibariyle Aktif Büyüklüklerine Göre Banka Sıralaması

	Banka	Kuruluş Yılı	Toplam Aktifler (Bin YTL)	Toplam Krediler (Bin YTL)	Toplam Mevduat (Bin YTL)	Toplam Özkaynaklar (Bin YTL)	Ödenmiş Sermaye (Bin YTL)	Net Dönem Kâr/Zararı (Bin YTL)	Bilanço Dışı Yükümlülükler (Bin YTL)	Şube Sayısı	Personel Sayısı
1	Türkiye İş Bankası A.Ş.	1924	76.889.478	31.138.401	46.912.130	10.083.401	2.756.585	765.755	104.774.339	918	18.909
2	Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	1863	75.840.585	18.891.379	64.206.832	6.062.063	2.500.000	1.304.788	61.362.565	1.247	20.261
3	Akbank T.A.Ş.	1948	66.459.551	33.360.489	40.008.689	9.654.053	3.000.000	1.188.720	77.403.428	692	12.832
4	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	1946	57.492.868	33.000.751	33.481.317	5.973.973	2.100.000	1.502.932	327.747.597	519	12.919
5	Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	1944	47.803.448	24.034.534	31.740.622	3.826.266	3.149.450	400.535	94.687.764	636	13.101
6	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	1954	39.195.460	18.860.828	25.828.733	4.592.347	2.500.000	478.549	53.535.116	317	7.828
7	Türkiye Halk Bankası A.Ş.	1938	36.876.194	14.745.109	28.933.906	3.558.924	1.250.000	535.416	123.950.697	585	10.538
8	Finans Bank A.Ş.	1987	17.929.316	12.498.504	10.501.404	2.450.107	1.400.000	359.163	33.270.675	352	8.456
9	Denizbank A.Ş.	1997	12.125.170	7.661.435	7.885.448	1.356.821	316.100	111.488	31.385.999	291	6.138
10	Oyak Bank A.Ş.	1984	11.718.223	7.332.570	8.054.958	1.114.052	874.365	61.267	62.079.550	362	5.756
11	HSBC Bank A.Ş.	1990	11.063.479	8.168.643	6.832.200	1.590.456	402.290	185.769	23.531.492	217	5.099
12	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1927	9.587.381	5.645.563	6.346.443	628.396	100.000	69.462	50.111.368	233	4.532
13	Fortis Bank A.Ş.	1964	8.441.961	4.954.180	4.696.014	1.566.727	1.000.000	107.249	21.357.745	243	4.755
14	Citibank A.Ş.	1980	5.145.692	1.903.458	4.207.682	595.931	33.753	85.391	40.191.103	54	2.235
15	İller Bankası	1933	4.984.179	3.697.712	0	3.794.665	2.565.339	105.441	2.371.871	19	2.630
16	Şekerbank T.A.Ş.	1953	4.938.818	3.000.756	3.972.733	496.947	125.000	62.049	18.292.052	219	3.643
17	Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	1950	4.722.419	2.388.331	0	658.909	400.000	55.944	12.884.598	4	297
18	Türk Eximbank	1987	4.219.976	3.428.823	0	2.315.931	928.610	193.331	902.912	2	404
19	Anadolubank A.Ş.	1996	2.934.253	1.728.433	1.719.919	325.699	225.000	31.876	8.244.749	67	1.502
20	Tekstil Bankası A.Ş.	1986	2.859.206	1.882.453	1.409.401	359.508	300.000	28.237	4.635.310	53	1.403
21	Alternatif Bank A.Ş.	1992	2.038.090	1.637.289	1.091.821	219.167	224.265	37.618	5.824.855	34	776
22	Tekfenbank A.Ş.	1992	1.754.905	659.594	745.471	119.570	50.000	2.302	3.673.334	33	559
23	Deutsche Bank A.Ş.	1988	1.754.881	78.082	600.418	335.612	135.000	37.943	8.227.406	1	142
24	Millennium Bank A.Ş.	1984	1.165.566	666.799	975.711	106.479	163.791	-2.977	3.769.922	16	290

Kaynak: www.tbb.org.tr

	Banka	Kuruluş Yılı	Toplam Aktifler (Bin YTL)	Toplam Krediler (Bin YTL)	Toplam Mevduat (Bin YTL)	Toplam Özkaynaklar (Bin YTL)	Ödenmiş Sermaye (Bin YTL)	Net Dönem Kâr/Zararı (Bin YTL)	Bilanço Dışı Yükümlülükler (Bin YTL)	Şube Sayısı	Personel Sayısı
25	İMKB Takas ve Saklama Bankası A.Ş.	1995	974.089	19.491	0	232.290	60.000	17.786	3.825.391.799	1	187
26	Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.	1975	890.544	377.773	0	436.401	160.000	21.636	4.340.752	2	712
27	Bank Pozitif ve Kalkınma Bankası A.Ş.	1999	830.943	519.207	0	256.223	111.896	13.329	2.218.602	10	238
28	Birleşik Fon Bankası A.Ş.	1958	819.182	18.160	39.977	631.811	440.522	70.936	1.356.174	1	330
29	ABN AMRO Bank N.V.	1921	728.215	165.053	322.627	155.333	30.000	12.520	6.627.911	1	155
30	Turkish Bank A.Ş.	1982	699.008	184.018	382.318	99.403	70.000	2.560	769.083	17	225
31	Société Générale (SA)	1989	575.163	106.465	27.884	30.822	32.673	-6.805	1.344.742	1	75
32	Turkland Bank A.Ş.	1991	527.653	296.818	306.903	74.945	35.000	4.689	614.992	10	269
33	WestLB AG	1985	389.841	25.203	283.631	98.126	54.029	6.430	953.354	1	44
34	Arap Türk Bankası A.Ş.	1977	360.795	94.455	84.695	89.259	41.000	2.611	493.106	3	174
35	JP Morgan Chase Bank N.A.	1984	253.785	0	139.150	109.197	100.000	3.734	1.105.841	1	51
36	Calyon Bank Türk A.Ş.	1990	249.504	43.958	0	20.951	20.000	-1.835	2.824.638	1	35
37	Bank Mellat	1982	189.384	115.268	34.543	41.684	31.211	4.368	21.089	3	50
38	Nurol Yatırım Bankası A.Ş.	1999	144.311	70.078	0	41.659	44.752	3.006	155.627	3	42
39	GSD Yatırım Bankası A.Ş.	1998	114.480	89.553	0	56.102	25.000	4.607	96.528	1	38
40	Banca di Roma S.P.A.	1911	86.759	55.235	9.512	31.272	30.000	1.388	87.555	1	28
41	Çalık Yatırım Bankası A.Ş.	1999	66.975	35.396	0	63.852	20.000	3.103	278.024	1	31
42	Diler Yatırım Bankası A.Ş.	1998	64.621	0	0	42.971	20.000	243	102.458	1	19
43	Adabank A.Ş.	1985	47.573	0	6.645	40.091	80.022	1.548	16.125	1	62
44	Habib Bank Limited	1983	38.994	2.680	3.664	30.572	30.000	1.020	50.159	1	15
45	Merrill Lynch Yatırım Bank A.Ş.	1992	20.448	0	0	7.560	20.000	-4.979	1.640	1	36
46	Taib Yatırım Bank A.Ş.	1987	18.189	196	0	15.416	20.000	-26	546	1	14
	Toplam		516.031.555	243.583.123	331.793.401	64.391.944	27.975.653	7.870.117	5.023.067.192	7.177	147.835

*Toplam Krediler = Krediler + Takipteki Krediler – Özel Karşılıklar

Kaynak: www.tbb.org.tr

ÖZGEÇMİŞ

1977 İstanbul doğumludur. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Bölümü mezunudur. Halen Garanti Bankası KOBİ Bankacılığında Portföy Yönetmeni olarak çalışmaktadır.